

ПЛАН ЗА УПРАВЛЕНИЕ **на Защитена зона BG0002101 „Мешица”**

Ноември 2014 г.

Проект № 5113123-2-687 „Разработване на планове за управление на защитени зони по Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици BG0002099 „Кочериново” и BG0002101 „Мешица”, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г”.

Регионална инспекция по опазване на околната среда и водите – Перник

Съдържание

Въведение.....	4
Благодарности	5
Резюме	6
Описание на използваните съкращения	10
1. Наименование на защитената зона.....	12
2. Местоположение на защитената зона.....	12
2.1 Местоположение според физикогеографското райониране на Република България	12
2.2 Местоположение спрямо административното деление на Република България	12
2.3 Населени места около и в границите на защитената зона	14
3. Граници на защитената зона.....	14
4. Цели на обявяване на ЗЗ и предмет на опазване	15
5. Правен статут, включително въведени режими	16
5.1. Правен статут	16
5.2. Режим и ограничения	16
6. Собственост и управление на земите, горите и водните площи	16
6.1. Анализ на видовете собственост и начин на трайно ползване на цялата територия на защитените зони	16
6.2 Информация за реалното ползване на земеделските земи и горите	20
7. Общество и обществени процеси	27
7.1 Анализ на Общински планове за развитие	27
8. Стопанска дейност и антропогенни влияния	43
8.1. Анализ на планове и програми, касаещи ползването на територията и ресурсите на защитените зони и тяхното въздействие.....	43
8.2. Анализ на съществуващите и потенциални икономически фактори и интереси и тяхното въздействие върху зоните	46
9. Административни органи, свързани с управлението на защитените зони	48
Глава 2. Характеристика на зоната.....	50
10. Физическа характеристика	50
10.1 Климат и води.....	50
10.2 Геология и геоморфология	56
10.3. Почви.....	60
Глава 3. Обобщаване на информацията от инвентаризацията на защитената зона	62
11. Биологична характеристика	62
11.1. Характеристики и разпространение на природните местообитания и местообитания на видове, включени в Приложения № 1, 2 и 3 към ЗБР	62
11.2 Определяне на природозащитното състояние на популациите на видовете - предмет на опазване в зоната	73
11.2.1 Видов състав и разпространение на птиците	73
11.2.2. Природозащитен статус на гнездящите видове и състояние на популациите в зоната	78

11.2.3. Други групи от фауната с природозащитно значение	80
Земноводни и влечуги	80
Бозайници	81
Глава 4. ОЦЕНКИ И ЗАПЛАХИ	85
12. Определяне на заплахи	85
12.1 Преглед на въздействията и заплахите	85
12.2 Идентифициране на заплахите	87
12.3. Определяне на ключови видове и техните местообитания за управление	89
Глава 5. УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНАТА ЗОНА	90
13. Режим на управление	90
13.1. Цели на управлението.....	90
13.2. Зониране на територията.....	90
13.3 Определяне на режим и препоръки	91
13.4 Определяне на мерки за предотвратяване на влошаването на състоянието на местообитанията и видовете	93
13.5 Препоръки, забрани и режими за начина на стопанисване и ползване на земеделски земи, гори или водни площи	96
13.6 Действия за постигане на целите, включително необходимост от поддържащи и/или възстановителни дейности	97
14. Компенсаторни механизми	99
15. Определяне на прогнозни суми за администриране, реализиране и мониторинг на планираните дейности, мерки и компенсаторни механизми за период от 10 години.....	104
16. Определяне на ключови местообитания или видове за наблюдение, периодичност и методика за мониторинг	105
17. Мониторинг и оценка на постигането на целите, индикатори за успешното прилагане на плана	105
Литература.....	107
Списък на приложенията.....	109

Въведение

Планът за управление на Защитена зона „Мешица“ BG0002101 е изготвен в рамките на проект № 5113123-2-687 „Разработване на планове за управление на защитени зони по Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици BG0002099 „Кочериново“ и BG0002101 „Мешица“, осъществяван с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г“.

Инвентаризация, мониторинг и картиране на видовете птици, предмет на опазване в ЗЗ „Мешица“ и ЗЗ „Кочериново“, и изготвяне на обобщена информация са извършени от БДЗП ЕООД – изпълнител на обществена поръчка, възложена от РИОСВ - Перник с подизпълнител Регионален екологичен център за ЦИЕ – клон България.

Събирането, обобщаването, анализирането на информация, даване на конкретни мерки и препоръки относно режима на дейностите и необходимите мерки за отпускане на финансова помощ за земеделските производители и собствениците на гори е извършено от Алфеус ЕООД – изпълнител на обществена поръчка, възложена от РИОСВ – Перник

Изготвянето на ГИС и цифров модел към Плана за управление е извършено от ДЗЗД „ГИС Перник“ – изпълнител на обществена поръчка, възложена от РИОСВ – Перник.

Планът, експертните доклади и картните материали към него са изготвени в резултат от трите горепосочени обществени поръчки от следния експертен състав:

Венцислав Василев – ръководител на екип

Ивайло Иванов – ръководител на полевите дейности по инвентаризацията

Николай Петков – експерт орнитофауна

Чавдар Гусев – експерт растителност и природни местообитания

Росен Цонев – експерт растителност и природни местообитания

Георги Попгеоргиев – експерт земноводни, влечуги и бази данни

Димитър Плачийски – експерт орнитофауна, бази данни и полеви формуляри

Николай Цанков – експерт земноводни и влечуги

Недко Недялков – експерт бозайници

Мирослава Зервудакис – експерт земеползване

Александър Бърдаров – експерт земеползване и стопански дейности

Стоян Недков – експерт физически и географски характеристики на зоните

Вяра Стефанова – експерт икономика и социално-икономическо развитие

Иван Мяшков – цифров модел и ГИС

Благодарности

Екипът от експерти, работил по настоящия план за управление изразява своята благодарност на лицата и институциите, които предоставиха информация и данни, необходими за извършените анализи и по-специално на:

- Екипът на РИОСВ - Перник за пълното съдействие и предоставяне на детайлна информация и насоки в работата;
- Министерство на земеделието и храните за предоставяне на информация за баланс на територията и актуално ползване на земеделските земи;
- Изпълнителна агенция по горите за предоставените лесоустройствени проекти на територията;
- Деян Станимиров - кмет на с. Мешица, Венцислав Любенов – кмет на с. Расник, Любка Георгиева - км. наместник на с. Вискяр, Любомир Лазаров - км. наместник на с. Радуй за подробното описание на проблемите на местно ниво по отношение на управлението на ЗЗ „Мешица”.
- Дирекция „Национална служба за защита на природата” към МОСВ за коментарите и препоръките по отношение на мерките и режимите в защитената зона.

Резюме

Местоположение: Защитена зона „Мешица“ с идентификационен код BG0002101 се намира на южните склонове на Вискяр планина източно от град Брезник в района на селата Вискяр, Бабица, Гоз и Делян и слабонаклонени и заравнени терени между селата Велковци и Мешица.

Целта на обявяване на Защитена зона „Мешица“ е:

- Опазване и поддържане на местообитанията на видовете птици, предмет на опазване, за постигане на тяхното състояние на сигурност;
- Възстановяване на местообитанията на видовете птици, предмет на опазване в защитената зона.

Предмет на опазване са следните видове птици по чл. 6, ал. 1, т. 3 от Закона за биологичното разнообразие: Ливаден дърдавец (*Crex crex*) и Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*).

Законов статут: Защитена зона „Мешица“ с идентификационен код BG0002101, обявена съгласно Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.). Защитената зона е обявена на основание на следните нормативни документи:

- Закона за биологичното разнообразие, чл. 12, ал. 6 във връзка с чл. 6, ал. 1, т. 3 и 4;
- Решение No 122 от 2007 г. на Министерския съвет (ДВ, бр. 21 от 2007 г.)
- Директива за птиците 2009/147/ЕС.

Собственост и ползване на земите: По данни от Кадастъра на възстановената собственост (2010 г.) земеделските земи обхващат 79% от територията на имотите, попадащи в зоната, а горите - 10%. Преобладават пасищата, мерите и ливадите (42%), следвани от нивите (36%).

Инвентаризацията на местообитанията защитена зона BG0002101 „Мешица“ включва 22 фитоценологични описания в типични и представителни участъци за растителността. За целите на проучването и картирането на местообитанията беше използвана класификацията на EUNIS, която освен местообитанията, защитени от Директива 92/43/ЕЕС и ЗБР, обхваща по-широк набор природни местообитания, включително полуестествени и антропогенни.

Видовете птици, установени за района, са общо 93 вида. При проучванията през 2013 г. на територията на защитена зона „Мешица“ са установени 85 вида птици през гнездовия сезон. В зоната бяха регистрирани 13 вида от националната Червена книга. От регистрираните видове 29 са от природозащитно значение за Европа (SPEC 1-3), 73 вида са от приложение 3 на ЗБР (кореспондира на приложение II на Директивата за птиците). Общо 75 вида са включени в Бернската конвенция, а 21 са включени в Бонската конвенция.

Природозащитното значение на защитената зона се определя най-вече от установеното присъствие на застрашения от изчезване на вид Ливаден дърдавец (*Crex crex*), който гнезди тук. Инвентаризацията показва, че популацията на Ливадния дърдавец в рамките на защитената зона е намаляла значително поради загуба на гнездовите му местообитания. В границите на ЗЗ са установени 4 токуващи мъжки индивиди, а в непосредствена близост до зоната още 24 токуващи мъжки. Може да се приеме, че наблюдаваните птици в границите на зоната и тези от съседните територии представляват една популация, която заема в по-голяма или по-малка степен територията на защитената зона в зависимост от текущото състояние на гнездовите местообитания. Това дава възможност за възстановяване на числеността при

осигуряване на достатъчни по площ и качество гнездови местообитания на вида. По данни на национално ниво (съгласно НПРД) видът се определя в степен на заплаха „уязвим“ (VU) съгласно Червената книга на България 2011 и “незаstraшен” (LC) според BirdLife Data zone status.

Мястото е също така от голямо значение за Червеногърбата сврачка (*Lanius collurio*) поради значителните площи, заети от нейните типични местообитания - открити пространства с разпръснати храсти и ниски дървета, които използва за укритие и гнездене, както и по време на лов. Популацията на Червеногърбата сврачка в зоната се счита за стабилна поради положителната тенденция в нейната численост и голямата площ на местообитанията, предпочитани от вида. Видът се определя в степен на заплаха “незаstraшен” (LC) съгласно Червена книга на България 2011 и “незаstraшен” (LC) според BirdLife Data zone status. По данни на BirdLife International обаче числеността му намалява на европейско ниво.

Заплахите за популациите на видовете птици, обект на опазване, и техните местообитания на зоната включват на първо място разораването на пасищата и ливадите и превръщането им в обработваеми земи. Сериозна заплаха е и косенето на ливадите през гнездовия период на Ливадния дърдавец. Осъществяването на екстензивна паша е от ключово значение за поддържане на тревните местообитания. Други идентифицирани заплахи са: случаен отстрел и браконьерство, безпокойство на птиците – поради туризъм, моторни спортове и транспорт, недостатъчна информираност на населението за предмета и целите на опазване, ограничения, режимите, ползите и възможностите за финансиране.

Зониране: Планът за управление определя две функционални зони:

- Зона I за поддържане и възстановяване на местообитанията на видовете, предмет на опазване – зона на ливадите
- Зона II за устойчиво стопанисване – цялата останала територия на 33 „Мещица”

Режими, въведени със заповедта за обявяване на 33: в границите на защитената зона се забранява:

- Залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- Използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра;
- Добиването на подземни богатства по открит взривен способ.

Режими и препоръки, въведени с Плана за управление, валидни за цялата територия на 33, включват:

Забранява се:

- Култивиране на чужди бързорастящи растителни видове;

Препоръки:

- Възстановяването на традиционното екстензивно ползване на пасищата и ливадите.
- Превръщане на трайно изоставени и пустеещи ниви в ливади и пасища чрез доброволна промяната в начина на трайно ползване.
- Опазване и поддържане на елементи на ландшафта, които имат свързващи функции и предоставят укрития на птиците (синори, канавки, ивици с естествена растителност, живи плетове и др.)
- Паша на домашни животни в пасища съгласно КВС с препоръчителна гъстота до 0,2 ЖЕ/ха, съобразена с вида домашни животни съгласно нормативната уредба.

Режими и препоръки за Зона I за поддържане и възстановяване на местообитанията на видовете, предмет на опазване.

Забранява се:

- Пресушаване на ливадите чрез изграждане на нови дренажни съоръжения;
- Практикуването на моторни (off-road) спортове.

Препоръки:

- Поддържане на тревните местообитания чрез традиционно ползване на ливадите;
- Използване на щадящи техники за косене (напр. от центъра на ливадата към периферията, зигзагообразно използване на бавно-движещи се косачки), позволяващи на птиците да избягат от движещи се машини;
- Разпределяне на косенето мозаично и оставянето на неокосени участъци.
- Поддържане на подходящ режим на овлажняване чрез поддържане и възстановяване на бари и малки водоеми.

Мерките, предложени в Плана за управление, включват:

- Осигуряване на достатъчни по площ и качество местообитания на Ливадния дърдавец и съпътстващите защитени видове, които обитават тревните площи.
- Осигуряване на достатъчни по площ и качество местообитания на Червеногърбата сврачка чрез поддържане на елементи на ландшафта, които имат свързващи функции и предоставят укрытия на птиците (синори, канавки, ивици с естествена растителност и др.).
- Предотвратяване на директни рискове и заплахи за екземплярите на защитените видове от отравяне с пестициди, изкуствени торове или други токсични субстанции чрез информационни и превантивни дейности със земеделските стопани.
- Предотвратяване на директни рискове и заплахи за екземплярите на защитените видове от извършването на селскостопански дейности чрез популяризиране и контрол върху спазването на забраните.
- Предотвратяване на директни рискове и заплахи за екземплярите на защитените видове от браконьерски или случаен отстрел.
- Предотвратяване на безпокойство на птиците през гнездовия период.
- Подпомагане и насърчаване на ползвания, които създават мозайка от тревни местообитания.

Действията за постигане на целите на плана включват:

- Поддържащи и възстановителни дейности, включително възстановяване на ливади и пасища чрез доброволна промяната в начина на трайно ползване на пустеещи ниви и възстановяване на екстензивното ползване, възстановяване и поддържане на синори, канавки, ивици от естествена растителност и поддържане на бари и малки водоеми за осигуряване на подходящ воден режим на влажните ливади;
- Управление на защитената зона - прилагане на управленски подход в ЗЗ от Натура 2000, включително роли и отговорности на органите на изпълнителната власт, местните власти и собствениците на поземлените имоти, осигуряване на административен и технически капацитет за прилагане на мерките от плана чрез установяване на управително/ консултативно тяло за защитената зона;

- Подобрена координация между компетентните институции и местните власти за прилагане на режимите, забраните и мерките в защитената зона;
- Въвличане на заинтересованите страни в устойчивото управление на територията.
- Екологично образование, обучение и информационни дейности;
- Мониторинг на видовете предмет на опазване и техните местообитания, както и мониторинг на изпълнението на плана.

Описание на използваните съкращения

БАН	Българска академия на науките
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ГТ	Горска територия
ДВ	Държавен вестник
ДГС	Държавно горско стопанство
ДОВОС	Доклад за оценка за въздействие върху околната среда
ЕС	Европейски съюз
ЕО	Екологична оценка
ЗБР	Закона за биологичното разнообразие
ЗЗ	Защитена зона
ЗС	Земеделски стопани
ЗЛОД	Закон за лова и опазване на дивеча
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИАГ	Изпълнителна агенция по горите
КВС	Кадастър на възстановената собственост
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МС	Министерски съвет
НЕМ	Национална екологична мрежа
НПО	Неправителствена организация
НСИ	Национален статистически институт
НСМБР	Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие
НТП	Начин на трайно ползване
ОВМ	Орнитологично важно място
ОВОС	Оценка на въздействието върху околна среда
ОПОС	Оперативна програма околна среда
ОПР	Общински планове за развитие
ОС	Оценка за съвместимост
ОСП	Обща селскостопанска политика
СМР	Стратегия за местно развитие
ПД	План за действие
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПУ	План за управление

ПУП	Подробен устройствен план
РДГ	Регионална дирекция по горите
РИОСВ	Регионална инспекция по околната среда и водите
СИЗП	Системата за идентификация на земеделските парцели

Глава 1. Описание на зоната

1. Наименование на защитената зона

Защитена зона „Мешица” с идентификационен код BG0002101

2. Местоположение на защитената зона

2.1 Местоположение според физикогеографското райониране на Република България

Според физикогеографското райониране, разработено от Мишев и др. (1989), територията на зоната попада в два района: 1) Краищенски 2) Нишавско-Бурелски. В Краищенския район попадат южните части, които се отнасят към Брезнишката котловина. Този район е част от Краищенско-Витошката подобласт на Краищенско-Средногорската област, която спада към Южнобългарската провинция. В Нишавско-Бурелския район попадат северните части на зоната, които се отнасят към планината Вискяр. Този район е част от Софийската подобласт на Краищенско-Средногорската подобласт. Според физикогеографската регионализация на България (Велев и др. 2002) зоната попада в Краищенско-Ихтиманската подобласт на Краищенско-Средногорската област.

Според физикогеографското райониране на ландшафтна основа, разработено от Велчев и др. (2011), територията на зоната попада в два района: 1) Граовско-Радомирски – към него се отнасят южните части, които попадат в обсега на Брезнишката котловина; 2) Бурелско-Люлински – към него се отнасят северните части, които са намират в обсега на Вискяр. Двата района са част от Краищенско-Ихтиманския окръг на Среднобългарската област, която се включва в Среднобалканската подпровинция на Източносредиземноморската провинция.

2.2 Местоположение спрямо административното деление на Република България

По отношение на административното деление на страната защитена зона “Мешица” е разположена на територията на две области, като основната част се намира в област Перник, а само малка част на североизток (1.8% от площта на зоната) е в Софийска област (табл. 2.1). На територията на област Перник зоната попада в две общини – Перник и Брезник. Най-голям дял от територията се пада на община Перник, която обхваща 2223.5 ха (65% от площта на зоната), разположени в нейната централна и източна част. На територията на община Брезник попадат 1135.5 ха (33%), които са разположени под формата на два отделни ареала в северозападната и югозападната част на зоната. На територията на Софийска област зоната обхваща 63.2 ха (1.8%) от община Божурище.

Таблица 2.1 Разпределение на територията на защитена зона “Мешица” по области и общини

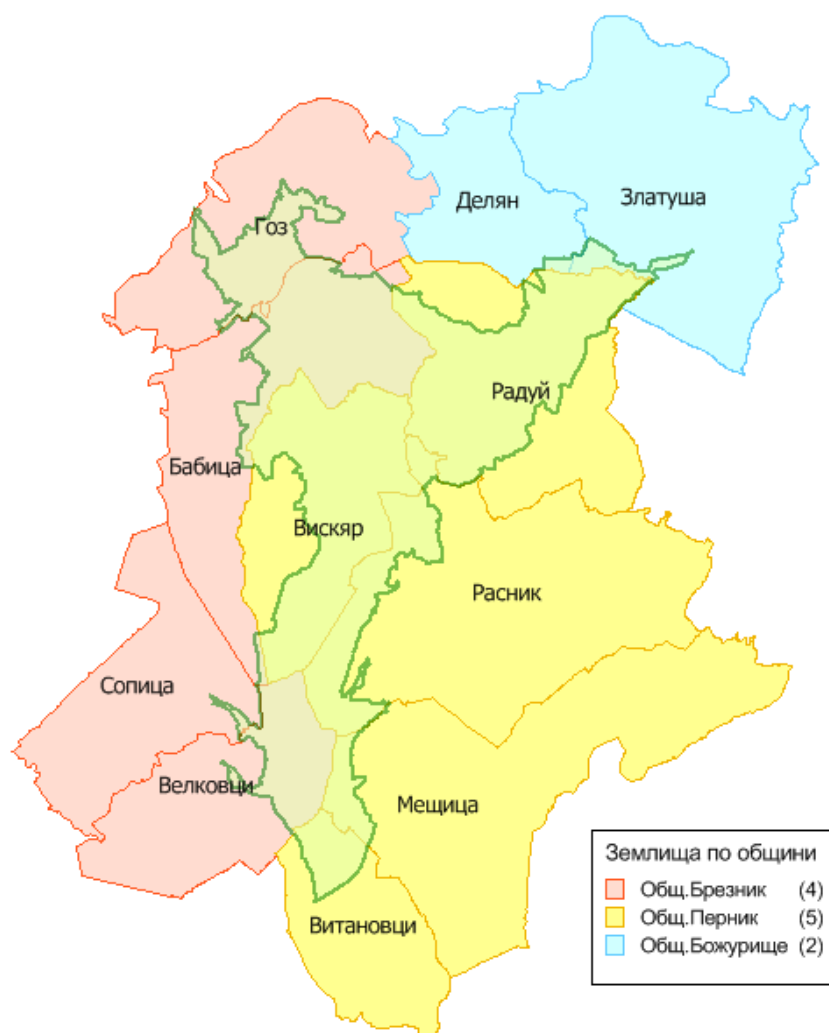
Област	Община	Площ (ха)	%
Перник	Брезник	1135.5	33.2%
	Перник	2223.8	65.0%
София - област	Божурище	63.2	1.8%

Територията на зоната попада в рамките на 11 землища, като четири от тях са в община Брезник, пет - в община Перник и две - в община Божурище (фиг.2.1). Най-

голям дял се пада на землищата на селата Радуй (829.9 ха) и Вискяр (817.4 ха), които заемат около половината от площта на зоната. Повече от 75% от землището на село Вискяр попада в обхвата на зоната, докато при село Радуй този дял е около 55% (табл. 2.2). Освен тях с голям дял на землището в рамките на зоната се отличава и село Бабица (43%). При останалите селища този дял е доста по-малък. Подробности за разпределението земите в зоната по землища са представени на карта на административното деление (към Приложение 4 към ПУ – Цифров модел).

Таблица 2.2 Разпределение на територията на защитена зона “Мешица” по землища

Община	Землище	Площ (ха)	% от площта на зоната	% от площта на землището
	Бабица	591.2	17.3%	43.6%
	Сопица	10.0	0.3%	1.0%
	Велковци	280.8	8.2%	26.1%
	Гоз	253.5	7.4%	20.5%
Перник	Расник	365.3	10.7%	17.0%
	Вискяр	817.4	23.9%	75.3%
	Витановци	115.2	3.4%	15.7%
	Мешица	96.0	2.8%	4.9%
	Радуй	829.9	24.2%	55.3%
Божурище	Делян	10.7	0.3%	1.6%
	Златуша	52.4	1.5%	2.8%

Фигура 2.1 Разположение на защитена зона “Межица” спрямо административното деление на местно ниво

2.3 Населени места около и в границите на защитената зона

На територията на зоната няма населени места. Непосредствено до границите ѝ са разположени четири селища. Селата Вискяр и Бабица се намират на западната граница, а селата Радуй и Расник опират до източната граница. В рамките на около 500 м на север от границата на зоната са разположени селата Златуша и Делян, а на около 2 км северно се намира село Гургулят. В северозападна посока са разположени селата Долни Романци (около 2 км от границата), Арзан (1 км) и Гоз (0.2 км). На около 3 км от западната граница на зоната се намира град Брезник, а в югозападна посока са селата Слаковци (2 км), Сопица (3 км), Велковци (1 км) и Селищен дол (3 км). В южна посока на около 1 км от границата са разположени селата Зидарци и Витановци. На около 0.5 км в югоизточна посока се намира село Межица, което е дало името на защитената зона. На изток от границите на зоната са разположени селата Дивотино (4 км), Мала Раковица (2 км) и Клисурса (3 км), а на 9 км се намира град Баня.

3. Граници на защитената зона

Защитена зона „Межица“ се намира в Югозападна България, включвайки части от планината Вискяр и Брезнишката котловина. Формата на зоната върху картата наподобява триъгълник, чиято основа се бележи от северната граница, а двете му

страни се спускат в югоизточна и югозападна посока, оформяйки остър ъгъл в най-южната част. Общата дължина на границата е 65.9 км, като северната граница е 18.3 км, източната 22.7 а западната 24.9 км. Северната граница започва на около 1 км източно от връх св. Илия (1010.4 м), спуска се в продължение на около 1 км в югоизточна посока към горното течение на един от притоците на Брезнишка река, след което следва течението на тази река в североизточна посока, пресича главния вододел и се спуска към един от притоците на Сливнишка река. След това границата отново прави завой на югоизток, обикаля от север връх Зимница (979 м) и се спуска към горното течение на река Крадна. В продължение на около 2 км следва течението на тази река в източна посока, след което се насочва на североизток и се изкачва по вододелния рид между река Крадна и Делийска. По нататък отново се спуска в долината на река Крадна и завършва на около километър от село Златуша. Източната граница започва от долината на река Крадна, след което минава в югозападна посока срещу течението на десния ѝ приток Радуйска река в продължение на около 2 км. Оттам се изкачва по склона на връх Големата могила до около 800 м надморска височина и заобикаля от запад село Радуй. Малко след селото отново се спуска по долината на Радуйска река и следи нейното корито до изворите ѝ близо до седловината между върховете Високата могила (1048.4 м) и Тулбе (925.5 м). Оттам границата се спуска на юг до околностите на село Расник, където завива на запад и следва тази посока в продължение на около един километър, след което отново се насочва на югозапад. След още 2 км прави завой, заобикаляйки от изток изворните части на река Бубина бара, и следва в южна посока левия бряг на тази река. Малко преди вливането ѝ в Мещичка река прави завой на югозапад и завършва в най-южната точка на зоната при достигането до река Кална бара. Западната граница върви срещу течението на тази река в продължение на около 5 км, след което прави лек завой на североизток като заобикаля от изток село Вискяр. Северно от селото границата се насочва на запад за около километър, след което се насочва на север и заобикаля от изток село Бабица. След това в северозападна посока заобикаля масива на връх Чегаревец (983.2 м), изкачва се до връх Цървеняк (983.4 м), пресича горната част на долината на Брезнишка река и завършва в най-северозападната точка на зоната близо до връх Свети Илия. На север границата на зоната достига до 42° 46' 2.46" северна ширина, на юг до 42° 39' 10.86" северна ширина, на запад до 22° 56' 28.55" източна дължина и на изток до 23° 2' 56.97" източна дължина. Географските координати на крайните точки на зоната са дадени в таблица 3.1. В Приложение 3 е посочен координатен ретистър на границите на защитената зона в Координатна система 1970.

	Географска ширина	Географска дължина
Изток	N 42° 45' 32.82"	E 23° 2' 56.97"
Запад	N 42° 45' 43.94"	E 22° 56' 28.55"
Север	N 42° 46' 2.46"	E 22° 57' 35.87"
Юг	N 42° 39' 10.86"	E 22° 58' 28.50"

Таблица 3.1 Географски координати на защитена зона „Мещица“ (проекция UTM, геодезическа основа WGS84, зона 35N)

4. Цели на обявяване на 33 и предмет на опазване

Защитена зона „Мещица“ е обявена с цел:

- Опазване и поддържане на местообитанията на видовете птици, предмет на опазване, за постигане на тяхното състояние на сигурност;
- Възстановяване на местообитания на видовете птици, предмет на опазване в защитената зона.

Предмет на опазване са следните видове птици по чл. 6, ал. 1, т. 3 от Закона за биологичното разнообразие: Ливаден дърдавец (*Crex crex*) и Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*).

5. Правен статут, включително въведени режими

5.1. Правен статут

Защитена зона „Мешица“ с идентификационен код BG0002101, обявена съгласно Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.) - *Приложение 1* към ПУ. Защитената зона е обявена на основание на следните нормативни документи:

- Закона за биологичното разнообразие, чл. 12, ал. 6 във връзка с чл. 6, ал. 1, т. 3 и 4;
- Решение No 122 от 2007 г. на Министерския съвет (ДВ, бр. 21 от 2007 г.) - *Приложение 2* към ПУ
- Директива за птиците 2009/147/ЕС.

5.2. Режими и ограничения

Съгласно горепосочената заповед за обявяване в границите на защитената зона се забранява:

- Залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- Използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра;
- Добиването на подземни богатства по открит взривен способ.

Тези общи режими и ограничения, произтичащи от Закона за биологичното разнообразие и Заповедта за обявяване, са допълнени и разработени по-детайлно в настоящия план за управление в зависимост от конкретните данни за природозащитното състояние на видовете - предмет на опазване и техните местообитания.

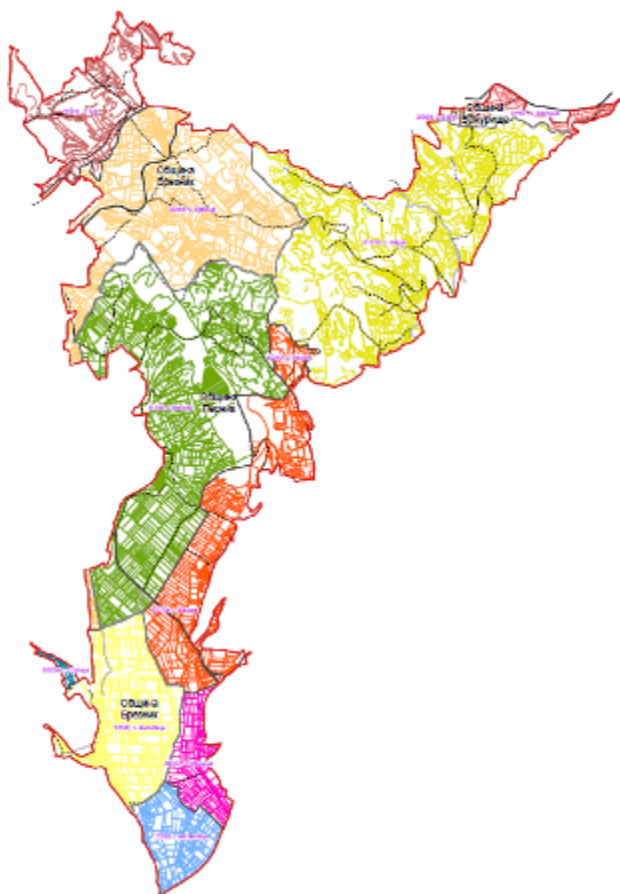
6. Собственост и управление на земите, горите и водните площи

6.1. Анализ на видовете собственост и начин на трайно ползване на цялата територия на защитените зони

Защитената зона „Мешица“ обхваща 3416,32 ха от територията на землищата Бабица, Велковци, Гоз, Сопица, Вискяр, Витановци, Мешица, Радуй, Расник, Делян и Златуша. Разпределението по видове собственост е дадено в карта Разпределение на собствеността (към *Приложение 4* към ПУ – *Цифров модел*).

По данни от Кадастъра на възстановената собственост (2013 г.) земеделските земи обхващат 79% от територията на имотите, попадащи в зоната, а горите - 10%.

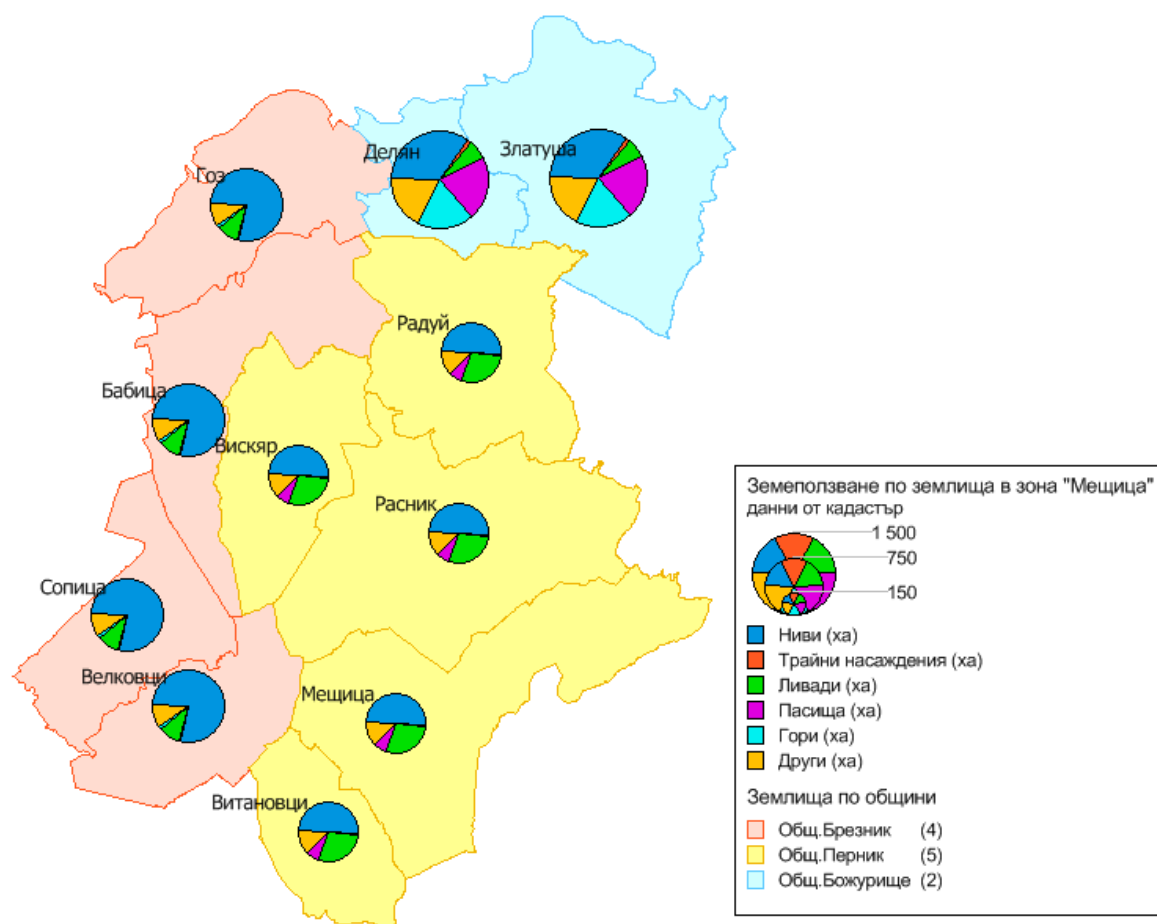
Преобладават пасищата, мерите и ливадите (42%), следвани от нивите (36%). (Фигура 6.2 и таблица 6.1).

Фиг. 6.1 - Имоти, обхванати от зона „Мешица“ по данни от кадастър

Фиг. 6.2 - Земеползване в зона „Мешица“

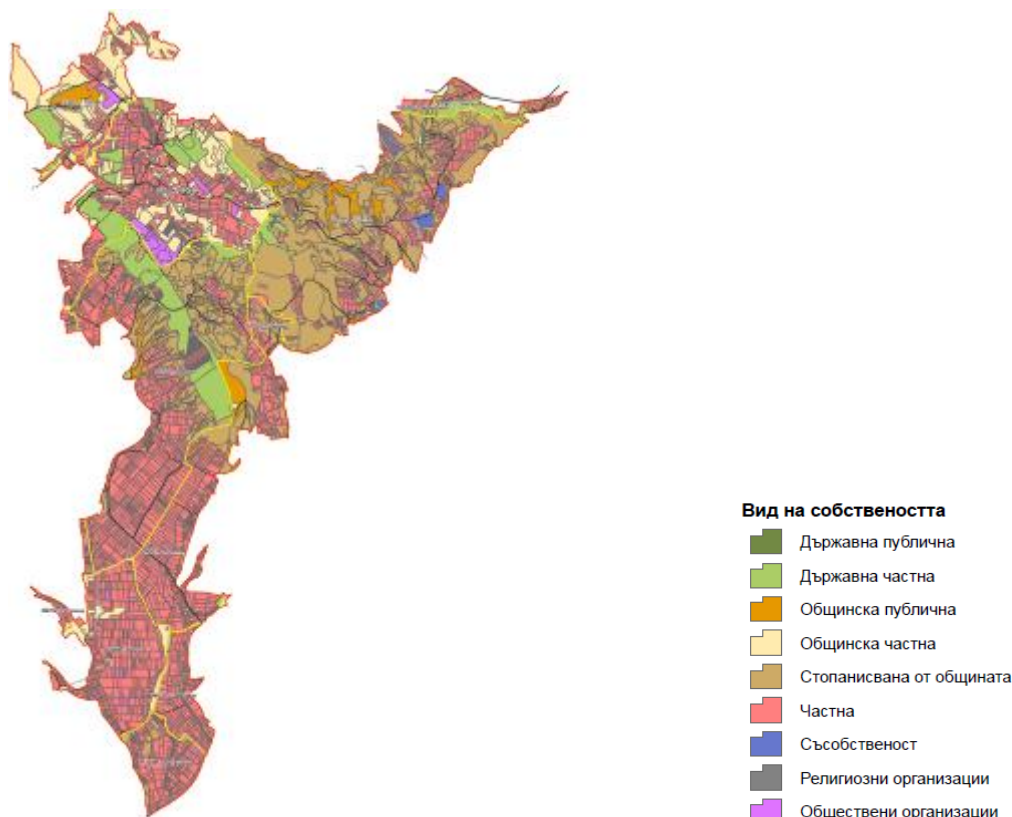
Фиг. 6.3 - Земеползване в зона „Мещица“ по землища

Таблица 6.1 - Данни КВС за зона Мещица по землища (ха)

Код община	Екатте	Землище	Ниви	Трайни насаждения	Ливади	Пасища и мери	Гори	Други	Общо
PER08	2066	Бабица	408	19,5	26	58	105	52	668,5
PER08	10548	Велковци	201	0	771	1,2	0	11,7	984,9
PER08	15331	Гоз	128	7,5	3,3	109	172	15	434,8
PER08	68059	Сопица	23,5	0	0	0	0	3,8	27,3
PER32	11209	Вискяр	371	0	44	202	145	109	871
PER32	11288	Витановци	86	0	25,5	0,5	0	13	125
PER32	48037	Мещица	77,6	0	16,3	0,3	0	5,5	99,7
PER32	61618	Радуй	205	19	74,2	495	17,3	149,6	960,1
PER32	62219	Расник	194,6	0,6	74,6	57,7	0,6	144,6	472,7
SFO06	20626	Делян	8	0	0	3,3	0,1	5	16,4
SFO06	31187	Златуша	20,5	4,1	2,1	3,9	23	6,9	60,5
Общо			1723,2	50,7	1037	930,9	463	516,1	4720,9*

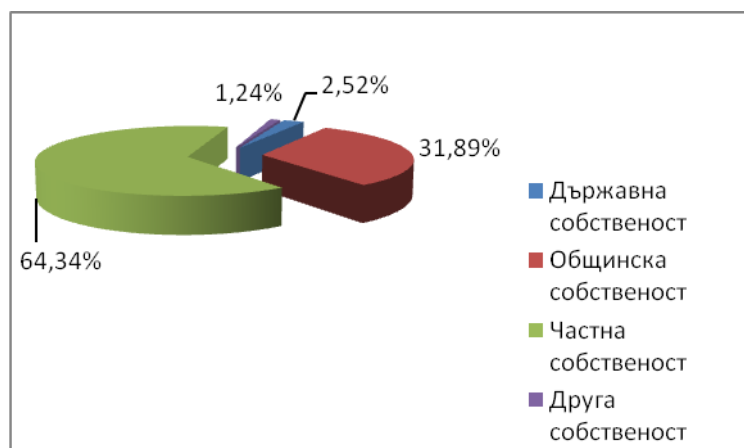
По данни от КВС (от 2013 г.) **собствеността върху цялата територия на зоната е** както следва: 0,44% от територията на защитената зона са държавна публична собственост, 8,10 % – държавна частна, 6,60% - общинска публична, 10,35% -

общинска частна, 26,70% - стопанисвана от общината, 46,90% - частна, 0,47% - съсобственост, 0,03% - собственост на религиозни организации и 1,15% - обществени организации (Приложение 4, Карта 5).

Анализ на собствеността на земеделските земи

Предоставените данни от МЗХ (към месец май 2013г.) обхващат територията на целите землища, върху които е разположена зоната. По тези данни формата на **собственост върху земеделските земи** е както следва: 64,34% - частна собственост; 31,89 % - общинска собственост; 2,52% - държавна собственост и 1,24% - друга собственост. 80% от обработваемите земи са частна собственост, докато пасищата и мерите са предимно общинска (86,5%) и държавна собственост (5%).

Фиг.6.5. Разпределение на земеделските земи в землищата, върху които е разположена защитена зона „Мешица“ по форма на собственост (%)

Таблица 6.2. Форма на собственост на земеделските земи в землищата, върху които е разположена защитена зона „Мешица“ (ха)

	Държавна собственост	Общинска собственост	Частна собственост	Други	Общо
Обработваеми земи общо	164,4	1542,0	7379,9	137,7	9224,0
Пасище, мера	129,5	2168,5	198,6	8,6	2505,2
Храсти	3,4	45,9	0,4	0	49,7
Земеделски земи общо	297,3	3756,4	7578,9	146,2	11778,9

6.2 Информация за реалното ползване на земеделските земи и горите

6.2.1. Земеделски земи

Земеделските земи в зона „Мешица“ са 2928,4 ха (данни от СИЗП-2012г.), което представлява 85,7% от общата територия на зоната и 15% от общата територия на землищата, в които е разположена. Землищата с най-много земеделски земи в зоната са с.Вискяр (664,0 ха), с.Радуй (664,2 ха) и с.Расник (355,5 ха) от община Перник, с. Бабица (456,5 ха) от община Брезник.

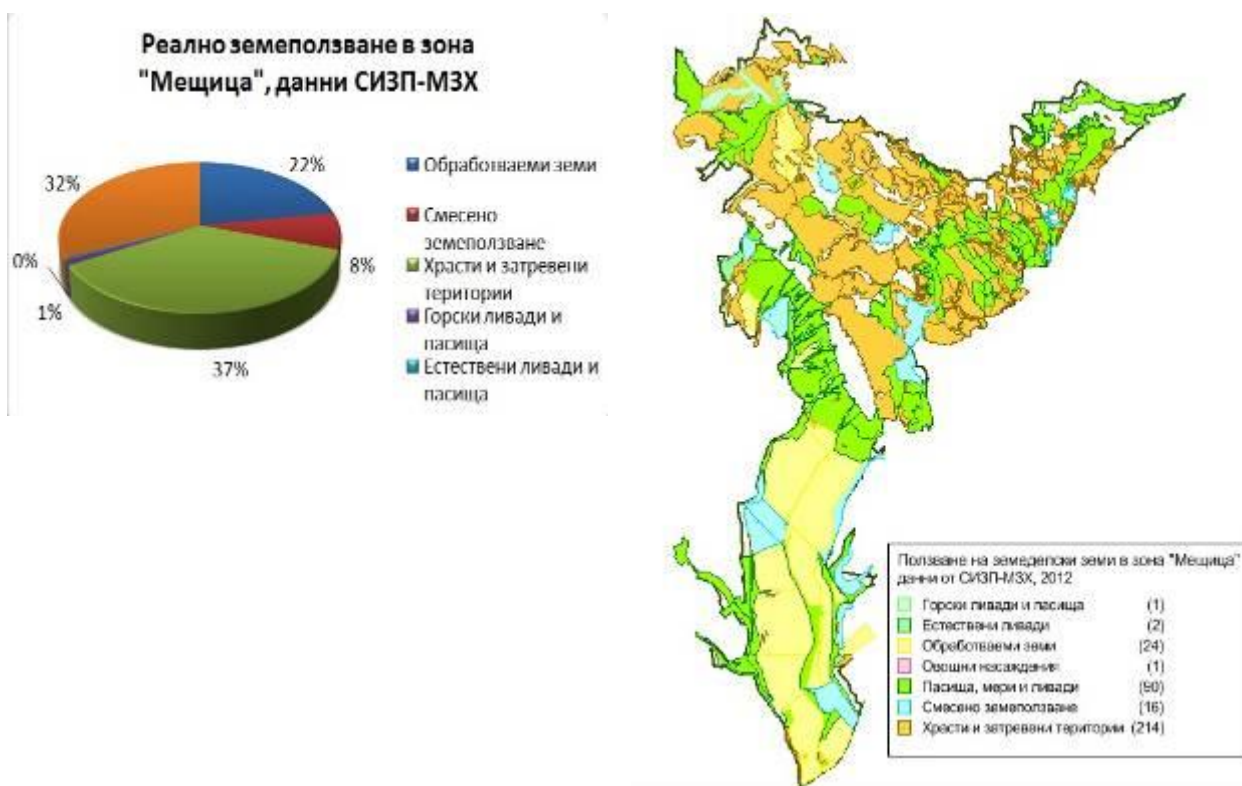
Таблица 6.3. Ползване на земеделските земи по землища в зона „Мешица“, данни от СИЗП-МЗХ, 2012г. (ха)

Землище	Земеделски земи (33) в зона „Мешица“						33 в землище	
	Обраб. земи	Смесен земепол- зване	Пасища , мери, ливади	Ест.и горски ливади	Храсти и затревен и територ- ии	Общо	Ха	%
Бабица	48,4	33,15	49,8	10,1	315	456,5	1211,9	38
Велковци	193,6		87,4		1,4	282,4	979,7	29
Гоз			91,3	31,6	110,9	233,8	990,4	24
Сопица			18,2			18,2	948,1	2
Вискяр	128,3	71,5	247,4		216,8	664,0	893,8	74
Витановци	85,1		18,8		5	108,9	660,5	16
Мешица	46,5	37,4	20,2	1,9	2,6	108,6	1798,8	6
Радуй	1,7	9,8	264,2		388,5	664,2	1382,8	48
Расник	148,5	79,3	101,3		26,4	355,5	1953,5	18
Делян						0	467,7	0
Златуша	0,37		35,6		0,31	36,3	1279,8	3
Общо	652,5	231,2	934,2	43,6	1066,9	2928,4	19332,8	15

Данните за реалното ползване на земеделските земи¹ през 2012г. за зона „Мешица“ сочат, че обработваемите земи обхващат 652,5 ха, а земите със смесено

¹ Реалното земеползване на земеделските земи се регистрира от Системата за идентификация на земеделските парцели (СИЗП), създадена и поддържана от МЗХ. Данните за земеделските земи в

земеползване са 231,2 ха. Пасищата и мерите обхващат 934,2 ха, докато затревените територии и храсти са 1066,9 ха. Естествените ливади и горските ливади са едва 43,6 ха.

Фиг. 6.6. Реално земеползване в зона „Мещица“

Сравнявайки данните за земеползването от системата на кадастъра и от СИЗП, впечатление прави доминирането на храсти и затревени територии – 37% от всички земеделски земи, докато пасища, мери и ливади като категория в СИЗП представляват 32%. На практика това означава, че реалното ползване на 31% (1066,9 ха) от общата територия на зоната е довело до охрастяване на площите и съответно им категоризиране като „храсти и затревени територии“ в СИЗП.

Това представлява съществен проблем пред бъдещето стопанисване на тези площи в няколко аспекта:

- Категория „храсти и затревени територии“ се счита за неземеделска площ от гледна точка на схемите за подпомагане на земеделските производители в България, което означава че тези площи са недопустими за подпомагане. По този начин земеделските производители и животновъди, които ползват тези площи, не могат да получават подпомагане за тях. Нещо повече, ако тези площи бъдат заявени за подпомагане, земеделските производители ще подлежат на санкции от страна на ДФ „Земеделие“.
- Единственото изключение е направено в мерките за опазване на околната среда в Програмата за развитие на селските райони 2007-2013г. – мярка 213 „Подпомагане в Натура 2000“ и мярка 214 „Агроекологични плащания“, схемата за земи с висока природна стойност. Поради недопустимостта на площите за

нея се различават от данните в кадастралния регистър, като СИЗП отразява реалното ползване в съответната година, докато кадастърът отразява начина на трайно предназначение на земите.

подпомагане голяма част от стопаните преминават към масово почистване на храстите без оглед на значението на някои видове храсти за биоразнообразието в района.

- От друга страна, при прекалено силно захрастяване има стопани, които решават да прекратят изцяло ползването им, което може да доведе до пълно захрастяване на площите.

Земите, попадащи в категория „смесено земеползване“ (231,2 ха), обхващат малки по площ семейни стопанства като продукцията от тях е предимно за собствено потребление в семейството. Поради тази причина земите от смесено земеползване много рядко биват заявявани за подпомагане и съответно информацията, която се събира за тях, е силно ограничена.

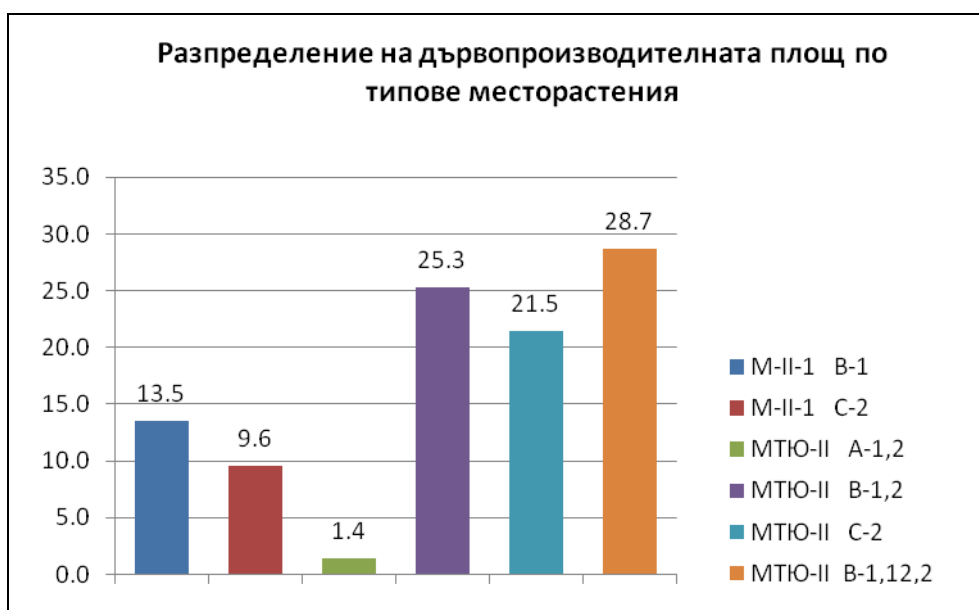
6.2.2. Гори

Обща характеристика на горите

Съгласно Класификационната схема на типовете горски месторастения в Република България (2011) територията на 33 „Мешица“ попада в Мизийската горскорастителна област - Краищенско-Ихтиманска подобласт. Във вертикално отношение горите в зоната са разположени в диапазона 700-950 м н.в., т.е. има слабоизразено поясно деление. Обхващат се част само от един растителен пояс и един подпояс:

- М-II Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни /600-1800 м н.в./
- М-II-1 Подпояс на нископланинските гори от горун бук и ела /600-1000 м н.в./

Формирани са 6 типа горски месторастения, 4 от които са с интразонално разпространение.

Фиг 6.7 Разпределение на дървопроизводителната площ по типове месторастения

Характеристиката на горскодървесната растителност е направена въз основа на данните от лесоустройствените проекти (ЛУП) на ТП „ДГС Радомир“ (2008), ТП „ДГС

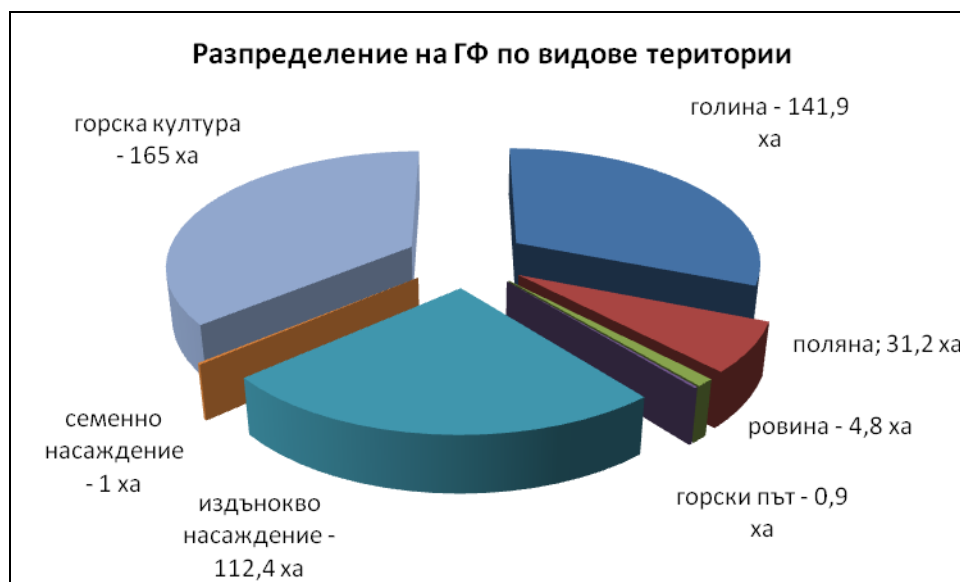
Брезник" (2005) и ТП „ДГС София" (2009). Площта на защитената зона обхваща 11 отдела (цели или части от тях).

Таксираната горска площ в защитената зона е 457,2 ха, което съставлява 13,38 % от зоната. Над 60 % от ГФ са залесени територии. Разпределението по землища е както следва:

Таблица 6.4 Разпределение на ГФ в защитената зона по землища.

Землище	Горски територии, ха
с. Бабица	101,3
с. Велковци	-
с. Гоз	129,8
с. Сопица	-
с. Вискяр	157,4
с. Витановци	-
с. Мещица	-
с. Радуй	30,9
с. Расник	3,6
с. Делян	-
с. Златуша	34,2

По своето предназначение земите и горите от горския фонд имат основно дървопроизводствена и средообразуваща функция - 91,58 %, горите във вододайни зони са 7,48 %, а защитна функция около жп линията, преминаваща през зоната, изпълняват 0,94 % от горите. Разпределението на ГФ по видове територии е отразено на следната графика.

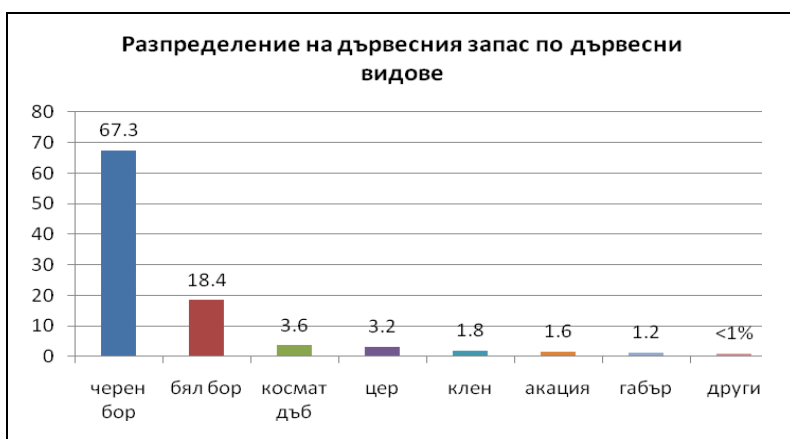

Фиг. 6.8 Разпределение на ГФ по видове територии

От графиката се вижда, че обликът на горскодървесната растителност в зоната е силно повлиян от човешката дейност. В залесената площ преобладават горските култури (почти 60 % дял) в т.ч. от нетипични за района видове, а останалата част се пада на издънковите насаждения (40 %). Само едно насаждение в зоната (отд. 211 'с' от ТП „ДГС София“) има естествен семенен произход.

Средната възраст на насажденията е 35 г., средната пълнота - 0,6 (макар и да преобладават насажденията с пълнота 0,8), а средният диаметър е 15,8 см. Общият запас на основните насаждения възлиза на 40 835 куб. м.

Територията на защитената зона се характеризира със сравнително голямо видово разнообразие на горскодървесната растителност. Срещат се над 20 вида, като следва да се има предвид, че трите от тях, характеризиращи облика на горите, са неместни - черен бор, бял бор и акация. От местните видове най-значимо участие имат косматият дъб, церът, кленът и габърът. Срещат се още (макар и с под 1% дял) - благун, бреза, брекина, бряст, бук, върби, глог, джанка, дребнолистна липа, зимен дъб, келяв габър, круша, леска, мъждрян, полски бряст, топола, трепетлика. Всички местни видове следва да бъдат толерирани при бъдещото стопанисване на горите.

Фиг. 6.9 Разпределение на дървесния запас по видове

Средният бонитет на горите в защитената зона е 4 (4,1), като липсват насаждения от първи бонитет. Разпределението на дървесния запас по бонитети е нагледно илюстрирано на следната графика:

Фиг. 6.10 Разпределение на дървесния запас по бонитет

От важно значение за статуса на зоната са и таксационните показатели за състоянието на горските насаждения. 33 % от насажденията са в добро общо състояние, 60 % - в средно и само 7 % са в лошо състояние. При това данните за строежа на насажденията подсказват за малко по-различна картина - само около 34 % от насажденията имат равномерен строеж, а останалите са с неравномерен. Що се касае до здравословното състояние и повредите по насажденията проблеми се наблюдават при около 13 % от насажденията, като тези проблеми се изразяват в съхнене и различните видове болести.

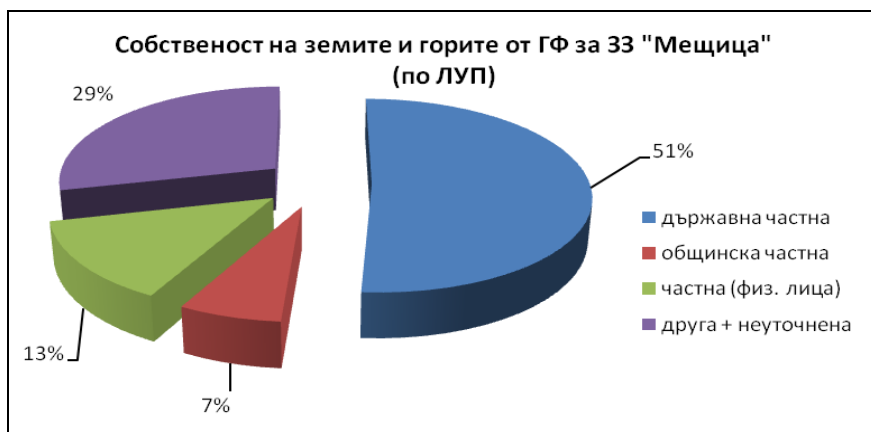
Друг важен фактор за общия конзервационен статус на зоната е ерозията на почвата. Именно действието на този фактор в миналото е бил до голяма степен причината за

създаването на бял боровите, черборовите и акациевите култури, които както бе отбелязано, дават облика на горскодървесната растителност в момента. Ерозията продължава да бъде заплахата за земите и горите от ГФ и днес. На такава, в различна степен са подложени над 160 ха или 35 % от ГФ. Ерозия II степен се наблюдава върху 154,5 ха, III степен - върху 1,2 ха и IV степен - върху 4,7 ха.

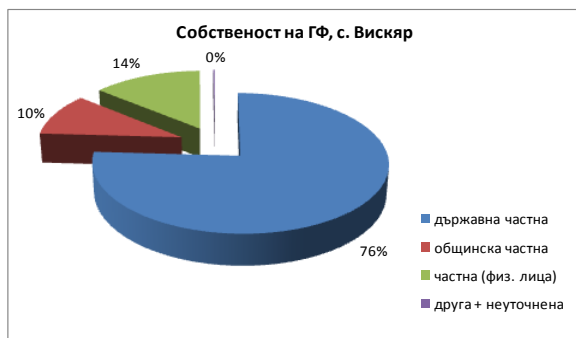
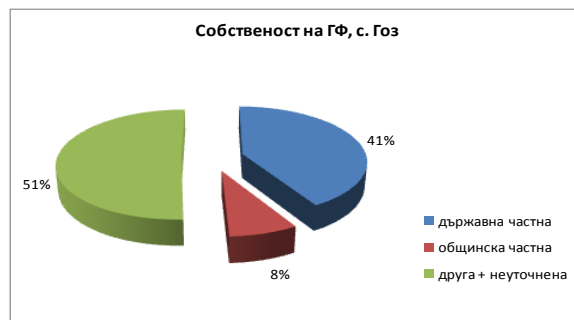
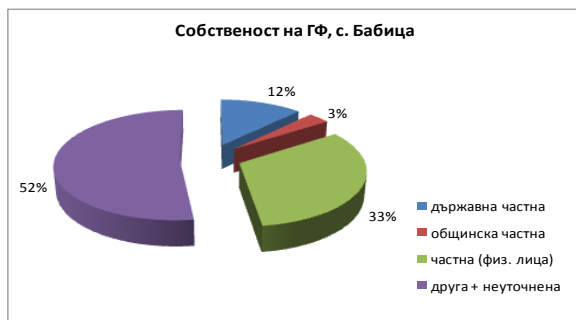
Земите и горите от ГФ в ЗЗ "Мещица" са класифицирани с I клас на пожарна опасност. Това е важно предвид, от една страна, на голямата площ на обработваемите земеделските земи, паленето на които в последно време е основна причина за разпространението на пожарите и в горите, и от друга, предвид на голямата площ на иглолистните горски култури. Разпределението на дървесните видове е представено на карта на растителността (към Приложение 4 към ПУ – Цифров модел).

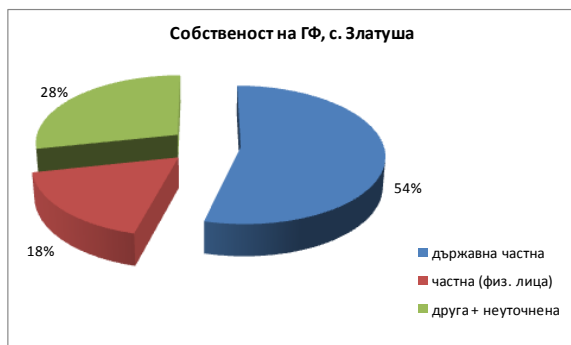
Собственост и ползване

Съгласно данните в действащите лесоустройствени проекти картината на собствеността на земите и горите от ГФ е представена на следната графика:

По землища ситуацията е следната:

В землището на с. Расник собствеността е 100 % държавна.

Фиг 6.11. Собственост на земите и горите от ГФ в ЗЗ „Мещица“.

Държавните гори в защитената зона се стопанисват от 3 горски стопанства – ТП „ДГС Брезник“, ТП „ДГС Радомир“ и ТП „ДГС София“, като и трите са териториални подразделения на Държавно югозападно предприятие - гр. Благоевград, структура към Министерството за земеделието и храните (МЗХ), създадени с новия Закон за горите от 2011 г.

Общинските и частни гори се управляват от техните собственици въз основа на Закона за горите. Всички дейности по стопанисване на държавните и общинските гори се осъществяват на база разпоредбите на Наредбата за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горските територии - държавна и общинска собственост, и за ползването на дървесина и недървесни горски продукти (приета с ПМС № 316 от 24.11.2011 г., обн., ДВ, бр. 96 от 6.12.2011 г.).

ДГС	Землища с ГФ	Площ от зоната
Брезник	с. Бабица, с. Гоз	231,1 ха
Радомир	с. Вискяр, с. Радуй, с. Расник	191,9 ха
София	с. Златуша	34,2 ха

Контролът по стопанисване на горите без значение от тяхната собственост се осъществява от Регионалните дирекции по горите - Кюстендил (за ТП „ДГС Брезник“ и ТП „ДГС Радомир“) и София (за ТП „ДГС София“), както и от Изпълнителната агенция по горите.

Поради различния период на действие на ЛУП е трудно да се направи обща справка за размера на предвиденото ползване. За съответните ревизионни периоди в отделните горскостопански планове картината е следната: за ДГС "Брезник" предвиденото ползване за 10-годишен период от насажденията в зоната е 4180 куб. м; за ТП „ДГС Радомир“ - 1470 куб. м, а за ТП „ДГС София“ за периода 2011-2012 г. няма предвидено такова. Така предвиденото ползване е почти изключително от създадените в миналото иглолистни култури (бял и черен бор) и под 1 % на местни видове (клен, космат дъб, круша).

За териториите от ГФ, попадащи в зоната, няма предвидени залесявания, които да противоречат на режимите.

Описаните данни за ползването на земеделските земи и гори са унгледени чрез картков материал и цифров модел на територията на зоната - Приложение 4 към настоящия план.

7. Общество и обществени процеси

7.1 Анализ на Общински планове за развитие

Събрана и анализирана е наличната информация от общинските планове за развитие на община Перник, община Брезник и община Божурище. Същата е допълнена и актуализирана, където е възможно, с данни от МЗХ и общинските администрации.

7.1.1. Анализ на икономическото развитие

Анализ на състоянието на селското стопанство и земеползването

В исторически план растениевъдството и животновъдството и растениевъдството са основна част от препитанието на хората в района на зоната. Периодът след 2007 г. се характеризира с развитие на сектора, в резултат на субсидиите от ЕС. В областта на селското стопанство работят няколко земеделски кооперации, но основната земеделска дейност се извършва от частни земеделски производители и арендатори, насочени основно в сектора зърнопроизводство.

Съгласно данните от преброяването на земеделските стопанства през 2010 г. постоянно заетите в земеделието в двете общини са 2043 ГРЕ.

Таблица 7.1. Постоянно заета работна сила в земеделието в общини Брезник и Перник през 2010 г.

Община	Общо	Постоянно заета работна сила (ГРЕ)			Сезонна работна сила	Сезонна работна сила - човекодни
		Общо	Семейна работна сила	Несемейна работна сила		
Брезник	751	735	597	138	16	3 578
Перник	1 292	1 278	1 188	90	14	3 344

Данните от преброяването на земеделските стопанства (2010 г.) показват, че земеделските стопанства на територията на двете основни общини, в които попада зоната (Брезник и Перник), са 1832, като основната част от стопанствата (71,6%) са за самозадоволяване. Броят на стопанствата спрямо 2003 г. намалява, но силно се увеличават използваната земеделска площ и съответно средният размер на стопанствата.

Таблица 7.2. Икономически размер на стопанствата (2010)

Община	Общо	< 2 000 EUR	>= 2 000 < 4 000 EUR	>= 4 000 < 8 000 EUR	>= 8 000 < 15 000 EUR	>= 15 000 < 25 000 EUR	>= 25 000 < 50 000 EUR	>= 50 000 < 100 000 EUR	>= 100 000 < 250 000 EUR	>= 250 000 EUR
Брезник	653	440	98	34	27	18	19	12	3	2

Перник	1 179	873	133	68	43	28	25	8	1	-
--------	-------	-----	-----	----	----	----	----	---	---	---

Таблица 7.3. Стопанства и използвана земеделска площ в общини Брезник и Перник

Община	Стопанства		ИЗП по местонахождение на стопанството		Среден размер на стопанствата	
	(брой)		ха		ха	
	2003	2010	2003	2010	2003	2010
Брезник	1 581	653	71 14,34	116 82,34	4,5	17,89
Перник	3 458	1 179	43 97,46	90 38,87	1,27	7,6

Съгласно преброяването на земеделските стопанства (2010 г.) в зоната преобладават специализираните стопанства за тревопасни култури, стопанствата със смесено животновъдство и специализираните стопанства за отглеждане на полски култури.

Таблица 7.4. Разпределение на стопанствата по специализация (2010 г.)

Община	Общо	Специализирани стопанства за полски култури	Специализирано градинарство	Специализирани стопанства за трайни насаждения	Специализирани стопанства за тревопасни животни	Специализирани стопанства за зърноядни животни	Смесени култури	Стопанства със смесено животновъдство	Смесени култури и животновъдство	Некласифицирани стопанства
Брезник	653	93	2	8	212	58	2	189	87	2
Перник	1 179	103	4	13	499	120	5	262	156	17

На територията на зоната се отглеждат основно зърненожитни култури със слята повърхност като пшеница, ечемик, ръж, репка. Преобладаващите пролетни култури са царевица, слънчоглед, овес, ечемик и картофи. Важно е да се отбележи, че делът на площите, заети с пшеница за община Брезник през 2013 г., се е увеличил с 1/3 спрямо този през 2012 г., което говори за засиления интерес към производството на зърненожитни култури в зоната.

Таблица 7.5. Основни култури в землищата, на територията на които попада зоната

Землище	Есенници 2010	Есенници 2013	Пролетници 2013
Бабица	77	537,7	89,5
Велковци	360	333	95
Вискяр		404	
Витановци			
Гоз	20	28	20
Делян			
Златуша			
Мещица			
Радуй			
Расник		800	
Сопица	150	315,5	250

Източник: Данните за община Брезник са от Общинска служба „Земеделие“, за Вискяр и Расник – от кметовете на населените места

Животновъдството е важен отрасъл в района на община Брезник и по нейни данни броят на отглежданите крави непрекъснато се увеличава. Спад се наблюдава при отглеждането на овцете и козите. Голяма част от животните в общини Перник и Брезник се намират в стопанства извън района на зона. В землищата Бабица, Велковци, Гоз и Сопица (община Брезник) има по-малко от 120 крави и 50-60 овце. По-голяма част от говедовъдните ферми в общините Брезник и Перник са 3-та категория.

Таблица 7.6. Животни в землищата, в които е разположена зона "Мещица" по данни на общините

Населено място	Говеда		Биволи		Овце		Кози		Еднокопитни	
	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013
Община Брезник	840	1928		107	4110	4062	1810	1734	436	130
Вискяр		42				130				6
Расник		30				250		30		11
Общо										

Източник : Данните за община Брезник са от д-р Асен Петров, за Вискяр и Расник – от кметовете на населените места

Анализ на икономическото развитие на малките и средните предприятия

Традиционни за територията на общини Перник и Брезник са машиностроенето, добивната промишленост, преработващата и хранително-вкусова промишленост, дърводобива, текстилната и шивашка промишленост, производството на зърно и картофи, животновъдството. През последните пет години важно място заемат търговията и услугите.

Икономическият облик на община Брезник се определя от няколко предприятия за производство на хладилна техника, цехове за производство и монтаж на алуминиева и PVC дограма, цех за преработка и пакетиране на билки, предприятия и цехове за шивашки изделия, цех за производство и монтаж на гаражни врати, предприятие за производство на месни продукти, дърводелски работилници. Частният сектор се е организиран главно в сферата на търговията и услугите.

Съгласно общинският план за развитие за периода 2007-2013 г. през 2004 г. в община Брезник има 118 микропредприятия, 11 малки предприятия и 2 средни. Определящи за общинската промишленост са „Брист ХМ“ АД, „Брезина-2000“ ООД, „Балканкар ЗФИ“ АД, „Нефтошисти“, „Международен композит БГ“, свързани с производството на хладилна техника, феродови изделия, шивашка продукция, изделия от стъклопакет и др. Наетите лица в преработващата и добивна промишленост през 2004 г. са 302.

Характерно за община Перник е, че в регионалната ѝ икономика са застъпени почти всички отрасли на материалното производство, като водеща роля имат черната металургия („Стомана индъстри“), производството на електро- и топло- енергия („Топлофикация-Перник“ АД; „Електроразпределение“ ЕАД - район Перник), машиностроителната и металообработващата промишленост („Прамет“ /Феромагнит/; „Струма“ АД „Инкомс – Токоизправители“ АД; „Солидус“ ООД; ЗГГМ – АД „Минералмаш“ АД), въгледобивът и др. Нараства делът на леката промишленост (предимно шивашка дейност), търговията и услугите.

Приоритетите в развитието на община Перник са:

- по-нататъшно развитие на инфраструктурата;

- развитие на малки и средни предприятия;
- развитие на селското стопанство;
- развитие на туризма.

На територията на община Перник са регистрирани и функционират 12 земеделски кооперации, 1 потребителна кооперация, 2 частни ферми и няколко сдружения. Изхождайки от почвено-климатичните условия, типа на почвите, наличната производствена база, изградените структури, потреблението, пазара, инвестициите от вътрешни и външни фондове, целите за развитие на селскостопанското производство в община Перник са в следните четири направления: фуражопроизводство, включващо зърнопроизводство; животновъдство (говедовъдство и овцевъдство); ленопроизводство и картофопроизводство.

Изградени и потенциални съоръжения за производство на ел. енергия от възобновяеми енергоизточници

На територията на 33 „Мещица“ няма изградени съоръжения за производство на ел. енергия от ВЕИ. Потенциално обект на такива при благоприятна конюнктура може да бъде изграждането както на фотоволтаици, така и на вятърни централи.

Съгласно ОПР 2007-2013 г. усвояването на алтернативни източници на ел. енергия е посочено като една от възможностите за развитие на община Брезник. Дори в програмата от мерки е заложено изграждането на вятърна електроцентрала в три землища, едно от които е това на с. Гоз. Към началото на 2014 г. тази мярка не намира реализация

За община Брезник има приета Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници и биогорива 2012 – 2015 г. и както е посочено в документа тя е „израз на политиката за устойчиво развитие на община Брезник“ и има принос за постигане на националните и регионалните цели в тази сфера. По данни от програмата основният вид ВЕИ, който се използва в община Брезник, е биомасата – дърва за горене, както в общественения сектор, така и сред населението. Основен проблем тук е множеството нискоефективни, физически и морално остарели горивни системи. Липсват термосоларни инсталации в общинския сектор.

В общината са издадени следните документи, свързани с използване на ВЕИ:

- 9 бр. ПУП за изграждане на фотоволтаични централи;
- 9 бр. визи за проектиране и разрешения за строеж за изграждане на фотоволтаични централи;
- 7 бр. ПУП за вятърни генератори.

Като основни пречки за реализиране на ВЕИ проекти в общината са идентифицирани:

- висока цена на инвестициите във ВЕИ;
- недостатъчни средства (както общински, така и у населението на общината);
- допълнителни ограничения на финансовата самостоятелност на общината;
- затруднен достъп до инвестиции за проекти за ВЕИ;
- липса на систематизирани данни за местния потенциал на ВЕИ.

Относно потенциала за използване на ВЕИ е посочено:

Геотермална енергия. Към момента общината не разполага с геотермални ресурси. Използването на термопомпени инсталации е възможно на цялата територия на

общината. За всеки конкретен случай трябва да се правят анализи на термичните параметри и да се разработва проект, използващ най-подходящата технология.

Водна енергия. В община Брезник не е установен практически използваем енергиен ресурс от ВЕЦ. През територията на общината преминават нискодебитни реки и дерета. С развитие на технологиите за усвояване на енергията на бавнотечащи води е възможно да се инсталират такива съоръжения на част от реките и изкуствените водоеми.

Биогаз. Основният проблем за усвояването на биогаз в общината е, че животните се отглеждат в малки ферми или единично, което възпрепятства ефективното събиране и оползотворяване на отпадъците. Съществен проблем е и високата цена на инвестициите за изграждане на съоръжения за биогаз. Намиращото се на територията на общината сметище за депониране на твърди битови отпадъци предстои да бъде закрито, но и практически не може да генерира приложимо количество сметищен газ за енергийно оползотворяване.

Биомаса. Дървесината има най-голям дял от всички ВЕИ. В тази насока не са посочени конкретни характеристики за община Брезник.

Слънчева енергия. Посочени са инвестиционните намерения за изграждане на фотоволтаични централи в общината (6 бр.), като нито едно не засяга територии от защитената зона. В документа е посочено, че поради високата цена на произведената електроенергия от фотоволтаични елементи потенциалът на този вид системи към момента се смята за ограничен. При този подход трябва сериозно да се анализира екологичното въздействие от използването на такива технологии, основно поради дългосрочно ангажиране на селскостопански площи. Препоръчително е урбанизираното интегриране на фотоволтаични инсталации към покриви или фасади на сградите, както и двуфункционалното им използване - интегрирани към строителни панели или с директното им използване за покриви на помещения или паркинги.

Вятърна енергия. Тук са включени общи постановки за вятърноенергийния потенциал на страната, от които е видно, че за община Брезник този потенциал е нисък. На територията на общината има едно инвестиционно намерение за с. Видрица.

Основните приоритети на Програмата са свързани с намаляване на консумацията на енергия в общинския и частния сектор чрез използване на ВЕИ.

В ОПР за община Перник използването на ВЕИ е засегнато бегло, като очакванията са насочени към създаване на предпоставка за предоставяне на достъп до възобновяеми енергийни източници с цел повишаване на инвестиционната привлекателност и регионалната конкурентоспособност. ОПР предвижда изготвянето на подробен доклад с информация за потенциала и препоръки за привличане на инвеститори в сектора, но на този етап такъв не е налице.

В ОПР на община Божурище въпросът не е разгледан.

7.1.2. Анализ на инфраструктурната изграденост

Характеристика на пътно-транспортните комуникации

През 33 „Мешица“ преминава един пътен участък от републиканската пътна мрежа Перник – Трън, както и един пътен участък от общинската пътна мрежа между селата Бабица и Делян. През зоната преминават и редица пътища без постоянна асфалтова настилка, осигуряващи достъп до земеделски и горски терени.

Водоснабдяване и канализация

От 11 населени места, прилежащи към защитената зона, 9 са водоснабдени. Никое от тях няма изградена канализация и пречиствателни станции за отпадъчни води. Този факт може да има въздействие чрез замърсяване на повърхностни и подземни води по-скоро в прилежащите територии, отколкото в самата ЗЗ. Почти всички повърхностни води текат в посока от границите на ЗЗ към населените места.

Електроснабдяване

Електроснабдителната система в общините Перник и Брезник е изградена на 100%. През територията на защитената зона преминават електропроводи.

Телекомуникации и съобщения

От 11-те населени места, прилежащи към защитената зона всички са с изградена фиксирана телефонна мрежа. Качеството на телефонната връзка е ниско. Покритието на мобилните телефонни мрежи на трите GSM оператора е върху цялата територия на зоната.

7.1.3. Анализ на състоянието и развитието на социалната сфера

Основни сектори на социалната сфера и демографската структура на населението

Общият брой на населението в населените места, свързани със ЗЗ „Мешица“ към 1.02.2011 г. по данни на НСИ, е 2173 жители, разпределени както следва:

Таблица 7.7 Брой на населението в населените места, свързани със ЗЗ „Мешица“

Населено място	Брой жители
с. Бабица	26
с. Велковци	212
с. Гоз	8
с. Сопица	110
с. Вискяр	102
с. Витановци	269
с. Мешица	873
с. Радуй	51
с. Расник	399
с. Делян	23
с. Златуша	100

Основната част от населението е съсредоточена в четири села - Велковци, Расник, Витановци и Мешица, с над 70 % от жителите, като землищата на последните две заемат сравнително малка част от зоната. За поне 3 от селата в района съществува непосредствена опасност от обезлюдяване, като най-реална тя е за с. Гоз - само с 8 души население. Сметчаващо обстоятелство в случая от гледна точка управление на поземлените ресурси е близостта на общинския център - Брезник.

За демографските показатели на района следва да се отчете и близостта на областния център Перник и столицата София. Много хора ползват вили в населените места, свързани със зоната, без да имат постоянно местожителство в тях. Така през почивните дни и лятото населението може значително да нарасне особено в някои от селата, какъвто е случаят с Расник, където има обособени две вилни зони.

Съгласно посочените данни **гъстотата на населението** се определя на около 63 д/км², което е малко под средното за страната (66 д/км²). Разбира се, цифрите следва да се приемат с известната доза условност предвид на това, че самите урбанизирани територии са извън зоната и не целите техни землища попадат в зоната. От друга страна, изтъкната е близостта на два областни центъра.

Анализът на **динамиката на населението** показва силно изразена тенденция на намаляване за периода 1992-2011 г. - с близо 34% (или 1103 души), което съответства на тенденциите, характерни за областта и страната. Особено негативна тя е за периода 1992-2002 г., както и за периода 2010-2011 г. Налице е отрицателен както естествен, така и механичен прираст. Анализът, включен в СМР на СНЦ "Брезник-Трън", показва, че демографският спад на територията се дължи в по-голяма степен на намаляване на активното население (увеличаване на хората в пенсионна възраст) и в по-малка степен на механичните фактори, т.е. миграцията. Пряко влияние на миграцията като процес оказва социално-икономическата характеристика на общините като цяло.

Таблица 7.8 Динамика на населението за периода 1992-2011 г., НСИ

Населено място	1992	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
с. Бабица	91	58	56	56	54	52	47	46	42	45	43	26
с. Велковци	341	312	341	349	338	338	333	314	291	283	263	212
с. Гоз	37	32	26	25	24	22	20	19	17	15	15	8
с. Сопица	195	155	147	137	130	131	124	120	117	114	110	110
с. Вискяр	151	134	141	145	134	137	129	125	113	105	103	102
с. Витановци	418	324	308	315	306	300	297	325	312	303	345	269
с. Мещица	1185	1042	1027	1093	1069	1053	1040	1042	1014	986	985	873
с. Радуй	68	66	55	51	68	73	73	73	71	64	74	51
с. Расник	605	468	461	455	436	446	429	425	417	431	471	399
с. Делян	11	18	18	20	19	18	18	16	14	24	24	23
с. Златуша	174	148	131	130	121	116	112	108	103	100	97	100
общо	3276	2757	2711	2776	2699	2686	2622	2613	2511	2470	2530	2173

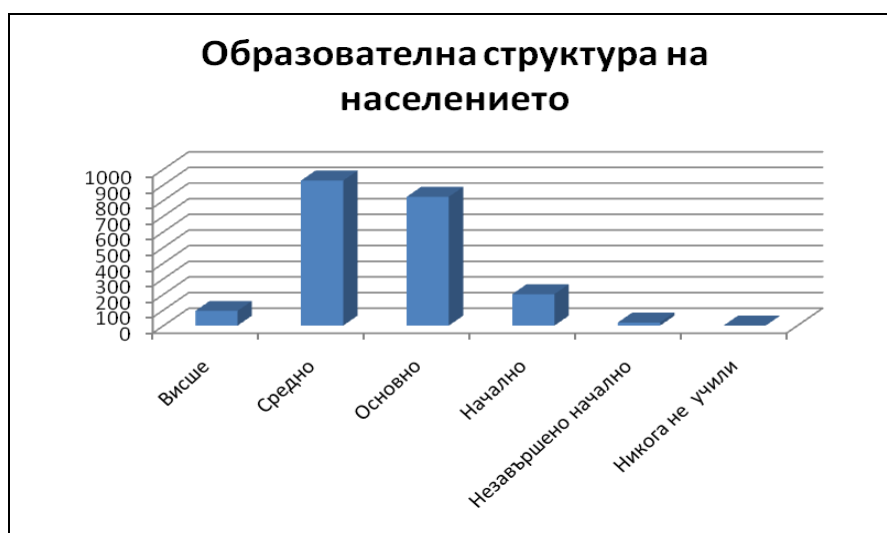
Възрастовата структура на населението е силно неблагоприятна, като делът на населението с възраст над 65 г. е повече от 20 % по-голям от средния за страната (39,4 % срещу 18,5 %). Изключително нисък е процентът на населението до 14 г. възраст - само 127 човека (или под 6 %). Така един от най-важните фактори за развитието на всяка община - населението в трудоспособна възраст, също е изключително неблагоприятен.

Теренните посещения, свързани с изготвянето на настоящия план, показват, че от гледна точка на управление на поземлените ресурси към 2013 г. изтъкнатите неблагоприятни демографски тенденции в голяма степен се компенсират от привлекателността на субсидиите за земеделските стопани. Така проблемът с изоставяне на земеделските земи почти не стои на дневен ред. Предвид на влошаващата се възрастова структура обаче в бъдеще могат да се очакват определени проблеми с прилагането на екологичните политики в т.ч. на свързаните с опазването на местообитанията.

Фиг. 7.1. Възрастова структура на населението

Важен демографски показател е **образователната структура** на населението. Тя има отношение както към безработицата (вж. по-долу), така и към възможностите за реализиране на определени екологични политики.

Фиг. 7.2. Образователна структура на населението, НСИ

Образователната структура е един от основните индикатори за качествата на човешкия ресурс. Тя е сравнително неблагоприятна - преобладаващата част от населението (45 %) има средно образование, а хората с висше такова съставляват само около 5 % от населението. Най-утежняващо значение има високият процент на хората с основно (40 %) и начално (10 %) образование. В положителен аспект само около 1 % от населението е без никакво образование. Както в краткосрочен, така и в дългосрочен аспект неблагоприятната образователна характеристика може да окаже пагубно влияние за реализирането на поддържащи и консервационни мерки в зоната.

Образователната система в населените места, свързани със зоната, е слаборазвита. В района има само 1 основно училище в с. Мещица. Средни и професионални училища липсват и се разчита основно на съществуващата система в общинските центрове Брезник и Перник. Най-голямо потенциално значение за управлението на защитената зона в бъдеще може да има Професионална гимназия по селско стопанство – гр. Брезник. Този потенциал обаче може да се реализира единствено, ако в обучителните програми бъдат включени въпроси, свързани с прилагането на подходящи практики по поддържане на местообитанията и опазване на целевите видове, което на този етап липсва.

В ОПР на общините са направени следните изводи за образователната система, част от които са валидни и за селата от зоната:

- в училищата в общината не съществува проблем с преждевременното отпадане на ученици по време на обучението;
- покриване нормите на закона за задължително основно образование;
- увеличаване на дела на продължаващите в средно училище;
- в общинските училища и детските градини учебната материална база се модернизират, създават се много добри условия за качествено обучение и възпитание;
- негативната демографска тенденция оказва и ще продължава да оказва много силно влияние върху състава на паралелките и редуцирането на планов прием в средните училища от гледна точка на намаляващия брой ученици;
- променящата се секторно-отраслова структура на общинската икономика, нейното реструктуриране, потребностите на пазара на труда налагат разработване на адекватна на тези потребности политика за подготовка на квалифицирани средни изпълнителски кадри.

Друг елемент от социалната сфера с потенциално значение за защитената зона е обществената ангажираност на населението, един от показателите за което е броят на действащите обществени организации. В населените места, свързани със защитената зона, функционират две читалища в селата Велковци и Вискяр. В Брезник е седалището на СНЦ „Местна инициативна група Брезник-Трън“, представляваща публично-частно партньорство, създадено във връзка с прилагане на Ос 4 ЛИДЕР на Програмата за развитие на селските райони (2007-2013) и други децентрализирани програми за развитие, основани на участието на местните общности. Сдружението е учредено на 29.01.2010 г. от 21 физически и юридически лица, както и представители на двете общини Брезник и Трън вследствие на проведени множество форуми, срещи, обучения и семинари с представителите на местната власт, бизнеса, организациите с нестопанска цел, гражданското общество и взетите валидни решения на Общинските съвети в общините Брезник и Трън. Под егидата на МИГ е разработена Интегрирана стратегия за местно развитие, включваща мерки в рамките на които се финансират местни проекти в т.ч. по направления, свързани с управление на защитената зона.

Гр. Брезник е седалище и на други две неправителствени организации:

- СНЦ "Усет" - създадено с цел разработване и създаване на съвременни стратегии за местно икономическо, социално и екологично устойчиво развитие; разработване, реализиране и координиране на проекти за развитие на територията, междуобщинско, регионално, трансгранично и транснационално сътрудничество;
- Сдружение "Поминък с традиции и бъдеще" с основни цели: запазване на местния поминък, местните обичаи, традиции и занаяти, разпространяване на щадящи околната среда практики.

Макар и малко тези организации могат да изиграят определена роля при прокарването на идеи или пък пряко да участват в управлението на защитената зона.

Другите елементи от социалната сфера като здравеопазване и социални дейности са слабо развити, което в бъдеще ще продължи да оказва негативно влияние върху демографските процеси в района.

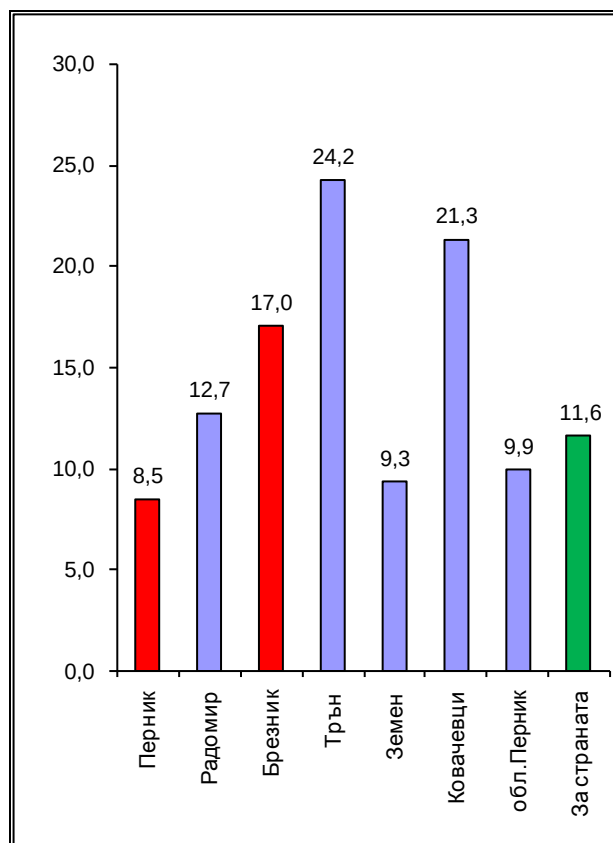
Заетост и безработица

Икономически активното население обхваща всички лица на 15 и повече навършени години, които са заети или безработни. Данни (националното преброяване от 01.02.2011 г., НСИ) за икономическата активност на населението, свързано със защитената зона, са представени в следната таблица:

Таблица 7.9 Данни за икономическата активност на населението, НСИ

Населени места	Общо	Икономически активни			Икономически неактивни
		общо	заети	безработни	
с. Бабица	26	6	..	..	20
с. Велковци	203	57	45	12	146
с. Гоз	8	-	-	-	8
с. Сопица	107	20	..	..	87
с. Вискяр	101	15	..	..	86
с. Витановци	248	76	71	5	172
с. Мешица	807	332	303	29	475
с. Радуй	51	5	..	..	46
с. Расник	375	113	87	26	262
с. Делян	22	6	6	-	16
с. Златуша	98	31	26	5	67

Съгласно представените данни икономически активни са само около 32 % от населението, свързано със зоната – изключително лош показател, произтичащ и от неблагоприятната възрастова структура на населението. Безработните съставляват около 12 % от икономически активното население – показатели, близки до средните за страната. Характерното тук е, че основната заетост се осигурява в места извън зоната – най-вече Перник и София. Ежемесечният бюлетин на Дирекция "Бюро по труда" гр. Перник, разкрива следните данни за заетостта за Област Перник (в т.ч. общините Перник и Брезник) към 30.04.2013 г.

Фиг. 7.3 Нива на безработица за Област Перник към 30.04.2013 г., ДБТ Перник

Професионалната и образователната структура на безработните лица, както и основните групи безработни лица за общините Перник и Брезник, са представени в таблиците по-долу:

Таблица 7.10 Професионална и образователна структура на безработните лица за общините Перник и Брезник, ДБТ Перник

Общини	Работници	Специалисти	Без специалност	С висше о-ние	Със средно о-ние	С основно и по-ниско о-ние
Перник	1243	1232	1469	519	2475	950
Брезник	159	74	229	22	269	171
Обл. Перник	1909	1563	2572	606	3690	1748

Общини	жени	до 29 год.	Продължително безработни
Перник	2275	811	829
Брезник	235	89	111
Обл. Перник	3376	1258	1471

Представянето на обобщени данни на ниво община за структурата на заетите по икономически сектори, както и за средната работна заплата, където данните се събират само за ниво област, в значителна степен би 'изкривило' реалната картина,

поради което такива данни не са представени. От извършените теренни посещения стана ясно, че почти на 100 % заетостта в рамките на защитената зона е в сектора на селското стопанство.

Макар и да не са налице конкретни данни може да се очаква, че равнището на заплащане на наемните работници в населените места от зоната е значително по-ниско от средното за областта и страната. То отразява цената на работната сила на местния пазар на труда и е следствие от нейната отраслова и професионално-образователна структура. Общинските планове за развитие сочат, че паричните доходи в селата на общината са в пряка зависимост от натуралното стопанство и бюджетните трансфери. Делът на социалните плащания в паричните доходи на хората в селата е значително по-висок от този в градовете, като тази разлика идва преди всичко от дела на пенсиите, които съставляват около 40% от доходите в селата от зоната.

Свиването на реалната икономика в селата и кризата в развитието на аграрния сектор променят изцяло структурата на доходите и разходите на населението в селата. Хората тук имат по-ниски доходи, които се опитват да компенсират с по-високи натурални доходи от домашните стопанства. Домашното стопанство фокусира живота на село най-вече върху осигуряването на прехраната, като изтласква на все по-заден план разходите за свободно време, културен отдих, образование, транспорт и съобщения.

Туризъм (с акцент върху екотуризма), перспективи

В ОПР на трите общини на чиято територия попада защитената зона е посочено, че природните ресурси като гори, релеф, климат, води, растителност и животински свят, са отлични възможности, макар и нереализирани, за развитието на различни форми на туризъм – пешеходен, велотуризм, маршрутно – познавателен, селски туризъм и най-вече екотуризъм. При все това защитена зона „Мешица“ не е упомената като възможност за реализиране на този потенциал.

Сама по себе си на този етап зоната трудно би представлявала самостоятелен туристически продукт. Съчетаването ѝ с други обекти от природното и културно-историческото наследство в околността, както и поставянето на зоната в един по-широк териториален контекст, предоставя значително по-добри възможности. Ограничаващ фактор в това отношение е липсата на каквато и да е туристическа инфраструктура (в т.ч. леглова база, възможности за хранене) в населените места от зоната и слаборазвитата такава в околните райони, в т.ч. общинските центрове.

На любителите на екстремни спортове с. Расник предлага отлични условия за парапланеризъм, който се практикува на хълма „Раснешки баир“ – част от Вискяр планина. Там се провежда и национален шампионат по този спорт.

Обектите от културно-историческото наследство макар и неразработени, с които може да се търси съчетание с туризъм в зоната като екологичен обект, са включени в Приложение 5 (данни на Регионален исторически музей – Перник):

Обектите от културно-историческото наследство, макар и неразработени, с които може да се търси съчетание с туризъм в зоната като екологичен обект, са:

- антична крепост "Калето"- намира се на 1.5 км североизточно от центъра на с. Вискяр, на най-високия връх на възвишението Вискяр. Крепостта е обградена от две крепостни стени. Вътрешната стена затваря площ от около 5 дка. В момента все още си личи само тя. Размерите ѝ разкриват, че тя е една от първостепенните военни пунктове между Горнострумските и Сердикийските райони;

- късноантичната и средновековна крепост „Китка“ – намира се на 2.3 км северозападно от с. Радуй в м. Радуйска китка на билото на дял от северните склонове на Вискяр;
- Раснишки (според някои Вискярски) манастир;
- Клисурския манастир „Св. Петка“ в района на с. Златуша;

За община Брезник, Стратегията за местно развитие сочи следните обекти с потенциал за развитие на туризма:

- Църквата „Света Петка“ – архитектурно-художествен паметник на културата, Храм-паметникът „Свети Георги Победоносец“; църквите „Света Троица“ в с.Брезнишки извор, „Света Неделя“ в с.Долна Секирна, „Свети Николай“ с.Ноевци, Манастирската църква „Свети Николай“ в с.Ребро, „Свети Пророний Илия“ в с.Режанци, „Свети Йоан Богослов“ с.Банице, „Успение Богородично“ в с.Слаковци, „Св.Св.Кирил и Методий“ с.Садовик, „Св.ВМЧ Георги“ в с.Сопица
- Манастирът „Св. Архангел Михаил“ в с.Билинци е обявен за архитектурен и художествен паметник, Черногорският манастир „Св Безсребреници Козма и Дамян“ от епохата на Българското Възраждане, Мегалитен храм-паметник „Пусто гърло“ – археологически паметник с национално значение
- Класно училище в гр.Брезник;
- Етнографски музей в гр.Брезник, музейни сбирки към читалищата в селата Бегуновци и Слаковци, картинна галерия към читалище „Просвещение“ в гр.Брезник;
- Богати традиции - уникални сурвакарски празници в 16 от селата на община Брезник, ежегоден сурвакарски карнавал в града;
- Автентичен фолклор – ревностно пазен и развиван от читалищата;
- Разнообразен културен календар с организирани местни празници, изложби, събори и игри;
- Лесопарк „Бърдото“ – туристически пътеки, барбекюта, уникална „Желязна минерална вода“, Хижа „Брезите“, хотел-ресторант „Бърдото“ с открит плувен басейн и отлична кухня;
- Язовир „Слаковци“, намиращ се на 5 км. от гр.Брезник – хотел-ресторант, бунгала, отлични условия за отдих и риболов
- Туристически комплекс „Конза“ в с.Конска, предлага отлични условия за почивка, отдих, спортен риболов, картинг и АТВ писта, а в момента се изгражда и хотелски комплекс с аквапарк.

Ждрелата на реките Ерма и Ябланица в община Трън и изградената екопътека, Зелениградските скали, водопадите в с. Вrabча, с. Туроковци; Бежанската пещера край с. Филиповци, пещерата „Роня“ в с. Парамун са все обекти, които също могат да допринесат за реализиране на туристическия потенциал на защитената зона.

7.1.4. Приоритети и секторни политики на общините

Приоритетите и секторните политики на общините, на чиито територии попада Защитена зона „Мещица“, са формулирани основно в Общинските планове за развитие (ОПР) 2007-2013 и са доразработени в някои програми - напр. за опазване на околната среда, развитие на туризма, насърчаване използването на ВЕИ и др. Тези програми са различни за общините и обхващат периоди, различни от тези на ОПР. С известно значение за зоната е и *Стратегията за местно развитие (СМР) на територията на МИГ "Брезник-Трън" 2011-2013 (2015).*

Към момента на изготвяне на настоящия документ ОПР се намират в последната година от своето изпълнение, което, от една страна, дава основание за равностметка

до колко са постигнати заложените цели в тях, но от друга, не позволява да се направи адекватна оценка до колко приоритетите и секторните политики за следващия планов период потенциално ще влияят върху управлението на защитената зона. На този етап ОПР за периода 2014-2020 г. не са разработени. Друга характерна особеност е, че към момента на разработване на ОПР 2007-2013 г., зоната все още не е била обявена, поради което тя не е била обект на разглеждане и дори въобще не е спомената като потенциална, макар и на този етап информацията за това да е била налична. Не така стои въпросът със Стратегията за местно развитие на територията на МИГ "Брезник-Трън", където зоната е надлежно упомената.

Най-голямо отношение към защитената зона имат приоритетите и секторните политики, заложи в ОПР за община Перник и Брезник, тъй като обхващат най-големи територии.

ОПР за Община Перник за периода 2007-2013 г. е била предмет на актуализация през 2012 г., осъществена по инициатива на кмета и ръководството на общината с цел *"да бъдат отразени социално-икономическите промени, настъпили в периода 2008-2012 г. и промените в националното и европейското законодателство в областта на регионалното развитие"*.

Визията на община Перник също е актуализирана и в променения си вид гласи: *"Община Перник - привлекателно и удобно място за живот, почивка, спорт и туризъм, с устойчиво развиваща се конкурентноспособна икономика и модерна инфраструктура"*. Докато акцент в оригиналния текст е възраждането на аграрния сектор и използването на възможностите за развитие на отдиха и туризма, тук ударението е поставено върху развитието на местната икономика, която както пояснява документа, следва да се фокусира върху насърчаването на инвестициите за структурно и технологично обновяване на съществуващи и успешни предприятия, които са успели да се утвърдят и да оцелеят в трудния период на прехода, както и за привличане на инвестиции в нови производства с висока добавена стойност. Факторите за развитие и конкурентоспособност на общината следва да се търсят в новите технологии, поощряване на инвестирането в човешкия капитал и създаването на ново качество на човешките ресурси, а не в традициите на една индустрия, базирана на местни ресурси и на желанието за постигане на затворен цикъл на производство (въглища – електроенергия и топлоенергия; черни метали – машиностроене).

Основните приоритетните области в дейността на общината са четири:

- Икономика и бизнес;
- Устойчиво териториално развитие;
- Културно-историческо наследство, спорт и туризъм;
- Общинска администрация.

На тази основа приоритетите, формулирани за бъдещото развитие на общината, са:

- Конкурентоспособност и динамичност в развитието на местната икономика и поощряване на инвестициите.
- Развитие и модернизация на местната инфраструктура, създаваща условия за растеж и повишаване на привлекателността на общината за инвестиции и местоживееене.
- Икономически ефективно и социално отговорно използване на културно-историческото наследство (КИН), природните дадености и спортната база за ускорено създаване на туристическа дестинация, предлагаща интегриран туристически продукт.
- Подобряване на капацитета и ефективността на работа на общинската администрация.

Тези приоритети могат да бъдат оценени като актуални, макар и да звучат малко абстрактно от гледна точка на мащаба и ситуацията на населените места, свързани със защитената зона. Директно отношение към нея има третият изброен приоритет, въпреки че тук ударението е поставено върху ползването и не толкова върху опазването на природните дадености, каквато несъмнено е 33 "Мещица".

ОПР не съдържа мерки, свързани със земеползването, които потенциално да касаят защитената зона. Макар и индиректно положително въздействие и върху зоната биха имали проекти по следните заложи мерки: подобряване на качеството на човешките ресурси, изграждане на зелена система и предпазване/ намаляване на ерозията, подобряване на състоянието и усъвършенстване на функциите и предназначението на културната инфраструктура; подобряване на състоянието и функционалното предназначение на КИИ и свързаната с тях инфраструктура; подобряване на състоянието и функциите на природни забележителности, съоръжения, атракции и свързана с тях инфраструктура; съхраняване и продължаващо развитие на традиционното, атрактивно и специфично за общината духовно наследство; разработване на екотуризма в защитените територии и природни феномени.

Вместо визия **ОПР за община Брезник** залага генерална стратегическа цел за периода до 2013 г., която гласи: *"Преструктуриране и технологично обновяване на общинската икономика, постигане на устойчиво развитие и повишаване качеството на живот на населението"*. Връзката с целите по опазване на защитената зона би следвало да се търсят в направлението *"Постигане на устойчиво развитие"*. В ОПР са заложи 4 основни приоритета:

Приоритет 1. "Развитие на общинската икономика и повишаване на конкурентоспособността";

Приоритет 2. "Изграждане, развитие, модернизация и ефективно използване на техническата и социална инфраструктура";

Приоритет 3. "Подобряване на жизнената среда и условията на живот на населението";

Приоритет 4. "Укрепване на общинския капацитет за развитие на местните партньорства и подпомагане на бизнеса".

От допълващите програми, наличието на които до известна степен е и израз на приоритетите на общината в дадена насока, следва да бъдат изтъкнати следните, макар и да не упоменават директно Защитената зона:

Общинска програма за управление на дейностите по отпадъците за период на действие: 2008 - 2013 г. - има за цел да се постигне екологосъобразно управление на отпадъците в общината. От посочените в нея акценти потенциално отношение към защитената зона има заложеното етапно ликвидиране на незаконните сметища и почистване на замърсените терени.

Програма за развитие на туризма в община Брезник за 2012 г. Основните ѝ цели са в три направления:

1. Утвърждаване привлекателността на Община Брезник и превръщането ѝ в туристически център чрез пълноценно и функционално използване на природните и антропогенните дадености на региона, утвърждаването ѝ като туристическа дестинация в България, страните от Европейския съюз и другите основни чуждестранни пазари.

2. Повишаване привлекателността на общия туристически продукт на Община Брезник чрез благоустрояване на инфраструктурата, обслужваща туризма, чрез развитие на туристическите атракции, опазване и съхраняване на чистотата на околната среда на района, подобряване състоянието и експониране на културно-историческото наследство, както и чрез контрол на качеството на туристическите услуги. Тази цел ще бъде постигната

единствено на база изграждане и поддържане на добре функциониращи партньорства между Община Брезник като водеща институция и всички местни фактори, които формират туристическия продукт на общината. Необходимо е да бъде наложена единна професионална етика, валидна за всички звена, обслужващи туризма в града, с цел да се постигне най- високо качество на комплекс от съпътстващи услуги.

3. Повишаване на броя на организирани групи и индивидуални туристи в 3 града, както и увеличаване на престоя им.

Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници и биогорива за 2012 г. – 2015 г. - разгледана е в частта БЕИ по-горе.

С най-голяма актуалност от гледна точка на целите може да бъде оценена *Стратегията за местно развитие на СНЦ "МИГ Брезник-Трън" 2011-2015 г.*, макар и защитената зона (в частта ѝ от община Брезник) да обхваща само малка част от територията, покрита от Стратегията. Като основна стратегическа цел в документа е изтъкнато: *"Превръщане територията на МИГ Брезник-Трън в привлекателен екологично чист район с модерна икономика, екологосъобразно животновъдство, земеделие и екологично чисти продукти със запазена марка за региона, развиващ атрактивен туризъм, със сътрудничество между всички сектори (местна власт, стопански сектор и нестопански сектор) на територията"*.

Постигането на основната стратегическа цел ще се осъществи чрез реализиране на следните четири приоритета:

Приоритет 1: Подобряване на конкурентоспособността, производството на продукти с висока добавена стойност, основани на иновативни практики, земеделие, горско стопанство и хранително-преработвателна промишленост.

Приоритет 2. Опазване на околната среда и при оползотворяване на природните ресурси на територията на МИГ Брезник-Трън.

Приоритет 3. Подобряване на условията и качеството на живот на територията на МИГ Брезник-Трън чрез разширяване на възможностите за трудова заетост и създаване на печеливш туристически продукт.

Приоритет 4. Прилагане на подхода Лидер на територията на МИГ Брезник-Трън чрез сътрудничество между всички сектори (местна власт, стопански и нестопански сектор) за устойчиво развитие на територията. Осъществяване на сътрудничество между МИГ Брезник-Трън и други сродни организации от страната и ЕС, за обмен на опит и взаимодействие при реализиране на съвместни проекти.

Стратегическите документи на третата община, имаща отношение към Защитената зона - Божурище, също не упоменават ЗЗ "Мешица". Поради фактът, че само малка част от зоната попада в тази община, те не са разгледани в детайлност в настоящият документ. Прочитът им не открива противоречия с целите свързани с управлението на зоната.

Визията за развитие на община Божурище гласи: *"На основата на благоприятните природно - географски условия и предпоставки да се осигури перспективното и устойчиво развитие на община Божурище като край столичен индустриален център, търсена туристическа дестинация и спокойно място за живот със съхранена природа и качествена социална и техническа инфраструктура"*.

ОПР залага на три основни приоритета:

- Създаване на атрактивна бизнес среда и ускорено развитие на икономическия потенциал в община Божурище;

- Хармонично развитие на територията на община Божурище и модернизиране на техническата инфраструктура;
- Подобряване на условията на живот на гражданите на община Божурище и на качеството на природната и социалната среда в общината.

8. Стопанска дейност и антропогенни влияния

8.1. Анализ на планове и програми, касаещи ползването на територията и ресурсите на защитените зони и тяхното въздействие

8.1.1. Планове и програми на национално ниво

Основният стратегически документ, в който се определят потребностите от финансиране и приоритетите за защитените зони от Натура 2000 на национално и регионално ниво за периода 2014-2020 г. е Национална приоритетна рамка за действие по НАТУРА 2000 (НПРД)². Основната ѝ цел е да се улесни интеграцията на приоритетите на защитените зони от Натура 2000 в бъдещите програми за финансиране от различните европейски финансови инструменти. НПРД посочва различни мерки и източниците им за финансиране.

За програмния период 2014-2020 г. се очаква основната част от приноса на ЕС към финансирането в областта на биологичното разнообразие да дойде от следните европейски фондове:

- Европейският фонд за регионално развитие и Кохезионният фонд, насочени към преодоляване на основните дисбаланси в структурното развитие на регионално и национално ниво. Тези фондове могат да предоставят помощ за финансирането на мерки, свързани с опазването на биологичното разнообразие, НАТУРА 2000, опазването и възстановяването на услугите от екосистеми и изграждането/ развитието на зелена инфраструктура.
- Европейският социален фонд - средствата от него се очаква да допринесат за постигането на целите на биологичното разнообразие чрез подпомагане на реформата в образованието и системите на обучение, адаптиране на уменията и квалификацията, повишаване на уменията на работната сила и разкриване на нови работни места.
- Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) има ключова роля за финансиране на дейности в областта на биологичното разнообразие. Поради характера на финансирането от ЕЗФРСР инструментът може да подпомага щадящи биологичното разнообразие практики за управление на земите, като допълва осигурените чрез ЕФРР или КФ възможности за еднократни инвестиции.
- Европейският фонд за морско дело и рибарство - финансовата подкрепа от този фонд за нуждите на опазване на биологичното разнообразие е свързана с насърчаване на устойчив сектор на рибарството с ефективно използване на ресурсите чрез "намаляване на въздействието на риболова върху морската околна среда" и "опазване и възстановяване на морското биологично разнообразие и екосистеми, както и услугите, които предоставят те" и с

² Към момента на финализиране Планът за управление на 33 „Мещица“ НПРД е в процес на одобрение

насърчаване на сектор „аквакултури“ за прилагане на практики с високо ниво на опазване на околната среда”.

Освен тези инструменти в многогодишната рамкова програма 2014-2020 г. са предвидени и други важни възможности. Такива са финансовите ресурси на рамковата програма на ЕС за научни изследвания и иновации Horizon 2020 и програма LIFE, като единствен и ключов инструмент на ЕС, посветен на околната среда.

Националната приоритетна рамка за действие по Натура 2000 има две основни цели:

- Да се определят приоритетите за действие за ефективно управление на Натура 2000 като цялостна мрежа от защитени зони;
- Да се остойността разходите, необходими за управлението на мрежата.

Финансовите ресурси, необходими за Натура 2000, се разпределят в две основни групи дейности:

- За общото управление на национално и местно ниво, което предполага изграждането на капацитет, планирането на управлението, структурни и организационни нужди;
- За дейности, които запазват или подобряват природозащитното състояние на местообитанията и видовете, включени в приложенията на Директивата за местообитанията и Директивата за птиците.

НПРД определя следните приоритети:

- Управленско планиране на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000;
- Устойчиво управление на защитените зони от мрежата НАТУРА 2000;
- Устойчиво използване на екосистемните услуги за оптимални обществени ползи, както и други фактори за социално-икономическото развитие на регионите;
- Изграждане, развитие и поддържане на споделена визия за екологичната мрежа НАТУРА 2000 в България;
- Техническа помощ.

За всеки от тези приоритети са предложени мерки, с които те да бъдат постигнати, както и фондовете и източниците за тяхното финансиране. Подробна информация може да бъде открита на електронната страница на МОСВ:

<http://natura2000.moew.government.bg/Home/Documents>

Както е посочено в НПРД за Натура 2000, един от основните инструменти, които касаят ползването на територията и ресурсите в защитените зони от Натура 2000, е Общата селскостопанска политика на ЕС. Земеделската дейност винаги е била връзката между човека и природата. Необходимо е да се прилага интегриран пакет за подпомагане на земеделските стопани в земите от Натура 2000, като първо се осигури икономическата жизнеспособност за екстензивните земеделските системи, от които зависят дейностите по управлението и след това се адресират тези специфични практики по управлението, които са необходими за опазването на местообитанията и видовете.

Първият приоритет е предотвратяването на изоставането или интензификацията чрез гарантиране (или възстановяване) на екстензивната земеделската дейност в земеделските земи. Целите включват и гарантиране на икономическата жизнеспособност и целенасочена подкрепа на повишаване на капацитета и инфраструктурата в стопанството, както и повишаване на доходите на земеделските стопани, за да могат те да постигнат тази цел.

Изготвянето на плана за управление на защитената зона „Мещица“ съвпада с разработването на програмните документи за периода 2014 – 2020 г., поради което по-долу са представени мерките от ОСП (първи и втори стълб), които могат да окажат положителен ефект върху опазването на местообитанията и видовете защитената зона. Изборът на мерки е доста голям и зависи от стратегическите цели, характеристиките на зоната от Натура 2000, натиска върху тях и възможностите, които предлага местната икономика.

Таблица 8.1. Потенциални мерки от ОСП 2014 - 2020, които могат да подпомогнат опазването на земеделските системи в Натура 2000 (мерките в **болд** са задължителни за държавите – членки)

Цел	Първи стълб на ОСП	Втори стълб на ОСП
Осигуряване на продължаването на земеделските дейности	Схема за основно плащане Зелени плащания Схема за дребните стопанства	
Подпомагане на екстензивните земеделски системи	Годишни национални доплащания Плащания, обвързани с производството (чл.68)	Годишни национални доплащания Биологично земеделие
Изграждане на капацитет и добавяне на стойност	Схема за млади фермери	Системи за съвети в земеделието Трансфер на знания и действия за осведомяване Инвестиции във физически активи Развитие на стопанства и предприятия Създаване на групи производители Схеми за качество за селскостопански продукти и храни
Специфични конзервационни мерки за местообитания и видове от Натура 2000		Агро-екология и климат Непродуктивни инвестиции Плащания по Натура 2000 Хуманно отношение към животните Превенция и възстановяване на вредите върху горите от горски пожари, природни бедствия.

Към момента на финализиране на плана за управление на защитената зона е разработен първият вариант на Програмата за развитие на селските райони в България за периода 2014 – 2020 г. Мерките, предвидени в нея, които пряко допринасят за опазването на биоразнообразието са следните:

- **Мярка 1. “Трансфер на знания и действия за осведомяване”**
 - 1.1. Професионално обучение и придобиване на умения
 - 1.3. Краткосрочен обмен на опит в управлението на земеделски и горски стопанства и посещения на земеделски и горски стопанства;
- **Мярка 2. „Консултантски услуги“**
 - 2.1. Помощ за осигуряване на консултантски услуги;

- 2.3. Подкрепа за обучение на консултанти;
- *Мярка 4. „Инвестиции в материални активи“*
 - 4.1. Помощ за инвестиции в стопанствата;
 - 4.4. Помощ за инвестиции в непроизводителни дейности с екологична цел/увеличаване на привлекателността на райони с ВПС;
- *Мярка 8. "Инвестиции в развитие на горски площи и подобряване жизнеспособността на горите"*
 - 8.3. Помощ за разходи за превенция на щети по горите и възстановяване;
 - 8.4. Помощ за инвестиции в екологичната стойност/устойчивост на горските екосистеми;
- *Мярка 10. „Агроекология и климат“*
 - 10.1. Плащане на поети задължения за агроекология и климат за ха земеделска площ;
 - 10.2. Помощ за опазване на генетични ресурси в земеделието;
- *Мярка 12. „Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите“*
 - 12.1. Компенсаторни плащания на ха за земеделски площи в Натура 2000;
 - 12.2. Компенсаторни плащания на ха за гори в Натура 2000;
- *Мярка 13. „Плащания за райони с природни или други специфични ограничения“*
 - 13.1. Компенсаторни плащания на ха ИЗП в планински райони;
 - 13.2. Компенсаторни плащания на ха ИЗП в други райони със съществени природни ограничения;
- *Мярка 15. „Екологични услуги и услуги във връзка с климата в горското стопанство и опазване на горите“*
 - 15.1. Плащания за поети задължения за екологични услуги във връзка с горите за ха;
- *Мярка 16. „Сътрудничество“*
 - 16.1. Подкрепа за сформирание и функциониране на оперативни групи на ЕПИ.

Разработва се и специална тематична подпрограма за малките стопанства, мерките от която могат да окажат положително влияние за опазване на биоразнообразието в защитените зони.

8.1.2. Планове и програми на регионално и местно ниво

- Общински планове за развитие и общински секторни програми на общините Перник, Брезник и Божурище – разгледани по-подробно в т. 7.1.4
- Лесоустройствени проекти на Горско стопанство „Брезник“, Горско стопанство „Радомир“ и Горско стопанство „София“ – уреждат стопанисването на държавните горски територии, включително горските терени, които попадат в територията на ЗЗ „Мещица“. Лесоустройството може директно да повлияе горските местообитания, както и горско-храстови местообитания по границата на гората (вкл. местообитания на видове птици)

8.2. Анализ на съществуващите и потенциални икономически фактори и интереси и тяхното въздействие върху зоните

Основните икономически сектори, които имат установено или потенциално въздействие върху защитената зона са:

- селско стопанство;
- горско стопанство;
- добив на полезни изкопаеми;
- развитие на ВЕИ мощности;

- транспорт.

Основни въздействия от земеделската дейност

Най-съществената заплаха за популациите на видовете птици, обект на опазване и техните местообитания на зоната, е разораването на пасищата и ливадите и превръщането им в обработваеми земи. Сериозна заплаха е и косенето на ливадите през гнездовия период на Ливадния дърдавец. Осъществяването на екстензивна паша е от ключово значение за поддържане на тревните местообитания.

Забраните в зоната не се познават от земеделските стопани. Основна причина за това е, че ограниченията не са отразени в скиците на имотите и те не се спазват от тях. Необходимо е също така да се използва регионалният подход при определяне на режимите за косене, тъй като сега съществуващите изисквания не са съобразени с местните условия и като цяло не се спазват от земеделските стопани.

Установена е недостатъчна информираност на населението за добрите земеделски практики и видовете ползи при съвместно изпълнение на техните задължения. Недостатъчна информираност на собствениците на имоти за начините за кандидатстване по мерките Натура 2000 и Агроекология;

Основни въздействия, свързани с горското стопанство

От направената характеристика в т. 6.2.2 е видно, че обликът на горско-дървесната растителност в зоната е силно повлиян от човешката дейност. Преобладават горските култури от нетипични за района видове, а останалата част се пада на издънковите насаждения. В защитената зона почти липсват насаждения с естествен семенен произход, които принципно се характеризират с най-голяма устойчивост на неблагоприятни биотични и абиотични фактори, в т.ч. и в резултат от измененията на климата. Толерираното в близкото минало използване на нетипичните за района видове, може да доведе до засилване на процесите, свързани с деградиране на горите, симптомите за което са видни и към настоящия момент – влошено състояние на част от насажденията, съхнене в резултат на абиотични и биотични фактори и др. Съществува и реална опасност от възобновяване на ерозионните процеси в размерите, характерни за преди 50-60 г.

Разпокъсаността на недържавната собственост (за имоти с площ под 50 ха не се изискват Лесоустройствени проекти) и необходимостта от задоволяване на нуждите главно от дърва за горене са предпоставки за обезпечаване на територията в по-далечен хоризонт.

Основни въздействия от потенциални инвестиционни проекти – добив на полезни изкопаеми

Одобрен е ОВОС на инвестиционно предложение „Добив и преработка на подземни богатства по чл.2, ал.1 от ЗПБ-метални полезни изкопаеми - злато съдържащи руди от площ „Брезник“, находище „Милин камък“, землището на гр.Брезник, община Брезник, област Перник“. Инвестиционното предложение попада извън границите на защитената зона и според доклада по ОВОС не се очаква да окаже пряко въздействия върху ЗЗ. Възможни са обаче непреки въздействия чрез въздушен пренос на фини прахови частици, повишен трафик на камиони и други машини по трасето Перник-Брезник, което преминава през зоната и причинява безпокойство на птиците.

Основни въздействия от потенциални инвестиционни проекти – изграждане на ВЕИ мощности и съпътстваща инфраструктура

През 2006 г. РИОСВ – Перник съгласува (без извършване на ОВОС) инвестиционно предложение за изграждане на 12 бр. ветрогенератори с мощност от 500 kW до 1 MW в землищата на с. Гоз и с. Арзан. През 2010 г. инвестиционното предложение е модифицирано, като броят на генераторите е редуциран на 5 с мощност 2 MW всеки. Две от площадките в землището на с. Гоз попадат в обхвата на ЗЗ, а останалите три отстоят от границите ѝ на разстояние 350 м – най-близката и 1200 м най-отдалечената. Изготвен е доклад за оценка на степента на въздействие, който е оценен положително. В други свои решения от 2007 и 2010 г. РИОСВ – Перник съгласува и изграждането на електропреносна линия, свързана с ветроцентралата.

Експертното заключение в Доклада за степента на отрицателно въздействие на инвестиционното предложение върху ЗЗ „Мешица“ е, че предметът на опазване в ЗЗ няма да бъде значително увреден. Като мотиви за това са изтъкнати: спецификата на дейността по време на експлоатационния период и спецификата на екологичните условия, които няма да бъдат значително променени, избягване фрагментирането и загуба на местообитания на видовете; ниската степен на въздействие и ограничеността на обезпокояването по време на строителството; областта на въздействие е ограничена само в границите на терена на инвестиционното предложение, който не заема части от местообитания с консервационна значимост; видовете, предмет на опазване, няма да бъдат повлияни отрицателно, тъй като общата им численост е висока, а нарушените терени са малко на брой и с малки площи и др.

Към 2013 г. няма данни за реализирането на това инвестиционно предложение поради влошената конюнктура на пазара, но при по-благоприятна такава са възможни и други подобни предложения, чиято степен на въздействие следва да бъде определяна кумулативно.

Основни въздействия, свързани с транспорта

Както бе отбелязано по-горе в Плана, през ЗЗ „Мешица“ преминава един пътен участък от републиканската пътна мрежа: Перник – Трън, както и един пътен участък от общинската пътна мрежа: между селата Бабица и Делян с ниска до умерена натовареност. Заплахите за популациите на видовете птици в това отношение са свързани с безпокойство и повишаване на замърсяването с вредни емисии.

9. Административни органи, свързани с управлението на защитените зони

Природозащитните цели на защитените зони, свързани с постигане и поддържане на състояние на сигурност на видовете птици, могат да бъдат постигнати единствено, ако идентифицираните мерки за управление се изпълняват на практика. У нас все още няма опит и практика не само в изготвянето на планове за управление на ЗЗ, но и в административните аспекти на управлението им. Дори и в по-старите страни-членки на ЕС не може да се каже, че съществува уеднаквен подход при разпределението на ролите и отговорностите между заинтересованите страни.

При всички положения статутът на Натура 2000 не променя собствеността върху земите и по тази причина собствениците и ползвателите на земи имат права и задължения върху техните терени в ЗЗ, които произтичат от режимите и забраните.

Първоначално тези режими и забрани се регламентират със заповедта за обявяване. След влизане в сила на План за управление той ще установи по-подробни режими, мерки и зонирание.

Институционална рамка: роли и отговорности на институциите

- **Министерство на околната среда и водите (МОСВ)** е основният компетентен орган за управлението на околната среда и водите в изпълнителната власт на Република България. Министерството е отговорната институция за формирането и прилагането на националната природозащитна политика, включително и по отношение на влажните зони. МОСВ е компетентната институция за съгласуването на инвестиционни проекти, които попадат на територията на 2 или повече РИОСВ.
- **Национална служба за защита на природата (НСЗП)** – специализирана дирекция на МОСВ за управление, контрол и опазване на биологичното разнообразие, защитените природни обекти и природните екосистеми. Службата има функциите да разработва и прилага националната политика в областта на опазване на биологичното разнообразие, редките и застрашените видове и защитените територии, да разработва стратегии, програми, планове и да изготвя нормативни актове за опазване на биологичното разнообразие и развитие на системата от защитени територии. На национално ниво НСЗП координира изграждането на екологичната мрежа Натура 2000 и управлението на защитените зони.
- **Министерство на земеделието и храните (МЗХ)** е институцията, отговорна за формулирането и прилагането на националната селскостопанска политика, както и прилагането на общата селскостопанска политика на ЕС. МЗХ поддържа бази данни за реалното ползване на земеделските земи по физически блокове, осигурява съответствие на земеделските субсидии с ограниченията върху ползвания на земите в Натура 2000.
- **Изпълнителна агенция по горите (ИАГ)** и подчинените ѝ структури са отговорни за стопанисването и опазването на земите и биологичните ресурси в горския фонд, регламентирането на ползванията на горските ресурси, възобновяването на горите, управлението на природните паркове и превенцията на браконьерството.
- **Регионална инспекция по околната среда и водите - Перник (РИОСВ)** е административна структура към министъра на околната среда и водите, осигуряваща провеждането на държавната политика по опазване на околната среда на регионално равнище. РИОСВ е компетентен орган за управлението на защитените зони от Натура 2000. РИОСВ разглежда инвестиционните намерения, които попадат в защитените зони и издава преценки, разрешителни и становища по съгласувателни процедури ЗООС и ЗБР.
- **Басейнова дирекция за управление на водите Западнобеломорски район (БДЗБР)** е административна структура към министъра на околната среда и водите, която осъществява управлението на водите на басейново териториално ниво. БДЗБР има задължение да интегрира управлението на защитените зони в Плана за управление на речните басейни чрез т.нар. Регистър на защитените зони.
- **Общински администрации на общините Перник, Брезник и Божурище** Съгласно 1л. 118 от ЗБР общините интегрират опазването на биологичното разнообразие и устойчивото управление на биологичните ресурси във всички планове, проекти, програми, политики и стратегии. Като собственици на горски територии, земи и водни площи в Националната екологична мрежа общините осъществяват тяхното стопанисване и охрана.

Глава 2. Характеристика на зоната

10. Физическа характеристика

10.1 Климат и води

10.1.1 Климат

Температура на въздуха

Режимът на температурите е разгледан на базата на информация за станциите Перник, Радомир и Божурище. Перник и Божурище са най-близко разположените до защитената зона климатични станции, а Радомир е включена в анализа, тъй като за някои от климатичните характеристики липсват данни за горните две. Като основен източник на данни е използван Климатичният справочник за НР България том 3. Средногодишната температура в Перник и Божурище е сходна, съответно 9.5 и 9.7°C, докато за Радомир тази стойност е с около половин градус по-висока (табл.10.1). Тези стойности може да се считат за представителни за южните и североизточните части на защитената зона, където надморската височина е сходна с тази на използваните климатични станции. В по-планинските части на зоната, където надморската височина се увеличава до към 1000 m, средната годишна температура се понижава до 7.5°C. Отрицателни средно месечни температури се наблюдават само през януари, когато е годишният минимум. Максималните стойности се отбелязват през юли, като през август те са много близки до тях.

Таблица 10.1. Средна месечна и годишна температура на въздуха в °C (по Климатичен справочник, 1983).

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Перник	-2.0	0.2	3.7	9.7	14.2	17.5	19.6	19.2	15.4	10.2	5.6	0.5	9.5
Радомир	-1.7	0.6	4.3	10.1	14.7	18.0	20.4	20.3	16.7	11.2	6.0	0.8	10.1
Божурище	-2.6	0.0	3.9	9.9	14.8	18.1	20.4	20.2	16.2	10.6	5.4	0.0	9.7

Максималните месечни стойности на температурите превишават с около 5-6°C средните стойности. Най-високите от тях и при трите станции се наблюдават през август, което означава, че през по-топлите години високите температури се задържат по-дълго през лятото. При минималните температури тази особеност не се наблюдава, като само в Перник има изравняване между стойностите за юли и август.

Абсолютните минимални и максимални стойности на температурите са важен екологичен показател, защото в много случаи те се явяват лимитиращ фактор за развитието на определени видове организми. Абсолютните максимални температури достигат до 39.6°C, като в Божурище те са с почти 1.5°C по-високи от тези в Перник. Друга особеност е, че в Божурище тези стойности са измерени през август, като стойността за септември също е по-висока от тази за юли. Абсолютните минимални температури показват, че само три месеца през годината (юни, юли и август) температурите никога не падат под 0 °C. Това важи обаче само за по-ниските части от територията, тъй като ако се отчете вертикалният градиент на температурите по билото на Вискяр, и през юни може да се получат отрицателни стойности. И при абсолютните минимални температури в Божурище се отбелязват големи отклонения, като в този случай разликата при най-ниската стойност спрямо Перник е цели 6 °C. Това показва, че в северната част на зоната се наблюдават по-големи отклонения от средните стойности, респективно по-големи температурни амплитуди и по-ясно изразена континенталност на климата по отношение на температурния режим.

Средногодишната температурна амплитуда в станциите, разположени в близост до зоната, варира между 10.7 и 10.9°C (табл.10.2). Най-големите средномесечни

амплитуди се наблюдават през юли, като стойностите са почти два пъти по-високи в сравнение с декември, когато се наблюдават минималните амплитуди.

Таблица 10.2. Средна месечна и годишна температурна амплитуда в °C (по Климатичен справочник, 1983).

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Перник	7.8	8.6	10.0	11.2	11.7	12.1	13.5	13.7	13.6	11.5	8.4	7.0	10.8
Радомир	7.9	8.8	10.1	11.0	11.7	12.2	13.5	14.3	13.9	12.1	8.6	7.4	10.9
Божурище	8.0	8.9	10.7	12.3	12.7	13.1	14.3	15.2	14.5	12.5	8.9	7.6	10.7

Валежи

Валежите са климатичен елемент, който се характеризира с голяма пространствена изменчивост дори в рамките на неголеми територии. Релефът играе много голяма роля за преразпределянето на валежните суми както с надморската си височина, така и с разположението на планинските вериги спрямо преобладаващия пренос на въздушни маси. Както се вижда от таблица 10.6 годишните суми на валежите в станциите, намиращи се в близост до зоната варира от 560 до 630 mm (табл. 10.3), което е съществена разлика за такава малка територия. Южните склонове на планината Вискяр се намират в положение на "валежна сянка" по отношение на преобладаващия северозападен пренос на въздушни маси и затова там количеството на валежите е по-малко в сравнение със северните склонове. С това се обяснява разликата от 60 mm между станциите Брезник и Сливница, които се намират само на 20 km една от друга.

Таблица 10.3 Средна месечна и годишна сума на валежите

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Перник	43	57	37	53	71	77	48	39	43	52	56	48	606
Брезник	34	29	32	45	69	83	48	41	38	49	49	42	560
Божурище	37	31	31	50	74	83	53	43	43	50	51	44	590
Сливница	39	45	63	47	73	83	51	43	39	51	57	48	630

Максималните стойности на месечните валежи се наблюдават през май и юни, а минималните през февруари, което е типично разпределение за умереноконтиненталния климат. Максималният денонощен валеж достига до 26 mm, като и в трите налични станции той е измерен през месец юни. Средният брой на дните с валеж е около 110-120, като за Божурище тази стойност е 116.5, а за Трън 117.8. Най-голям брой дни с валеж се отчитат през май, а най-малко - през юли. При валежите с количество над 5 mm честотата е около 35-40 дни, а за тези над 25 mm - около 2-3 дни.

Данните за годишния брой на дните с мъгла за наличните четири климатични станции показват съществени различия, които варират от 13.6 за Радомир и 14.8 за Брезник до 40.6 за Божурище. Данните за станция Брезник може да се приемат като на-близки до тези в зоната не само заради близостта ѝ, но и поради сходните физикогеографски условия. Основната част от дните с мъгла са през зимното полугодие с максимум през периода ноември – декември. През летните месеци мъглата е рядко срещано явление в района на защитената зона.

Максималният годишен брой на дните с мъгла в района на зоната (по данни от станция Брезник) е 36, което е значително по-малко в сравнение с данните за Перник и Божурище. Това може да се обясни с по-голямата орографска отвореност на Брезнишката котловина в сравнение с Пернишката и Софийската. Месецът с най-

голям максимален брой дни с мъгла е януари, докато при средните стойности това е декември.

Влажност на въздуха

Влажността на въздуха се определя от съдържанието на водна пара в него. За характеризиранието ѝ в климатологията се използват величините пьргавина на водната пара, относителна влажност и дефицит на влажност. Пьргавината на водната пара дава представа за абсолютното ѝ количество във въздуха. Средната стойност на този показател за района е около 9 mbar, което е близко до средната стойност за страната. Най-високите стойности се наблюдават през летните месеци с максимум през юли, а най-ниските - през зимата с минимум през януари. Количеството на водната пара във въздуха не може да даде представа за неговата наситеност или "сухота", които имат значение за изпарението, транспирацията и други важни климатични и екологични процеси. Относителната влажност показва до каква степен въздухът е наситен с водни пари. Средногодишната стойност на този показател за района е около 70-72%, като в годишния ход се наблюдава ясно изразено намаляване през лятото и увеличаване през зимата (табл. 10.4). Средномесечните стойности са най-високи през декември (82-84%), през пролетта те намаляват до към 65%, а през лятото падат до 59-60%. Минималните стойности се наблюдават през август, след което следва бързо нарастване. Относителната влажност през есента е малко по-висока в сравнение с пролетта. Годишната амплитуда е около 24%, което е близко до средните стойности за страната.

Таблица 10.4. Средна месечна и годишна относителна влажност на въздуха в % (по Климатичен справочник, 1979).

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Перник	82	79	71	65	65	62	63	59	67	74	79	83	71
Радомир	81	78	71	65	66	67	62	59	64	72	79	82	70
Божурище	84	79	72	67	68	69	63	60	66	73	81	84	72

Абсолютната минимална относителна влажност е важен показател, който дава възможност да се оценят лимитиращите фактори на средата по отношение на влажността и възможните периоди на засушаване. От данните представени в таблица 10.5 се вижда, че единствено през месеците декември, януари и февруари относителната влажност не пада под 20%. През останалата част от годината абсолютните минимални стойности са под тази граница, а ясно изразени засушавания се наблюдават още през месец март.

Таблица 10.5. Абсолютна минимална относителна влажност на въздуха в % (по Климатичен справочник, 1979).

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Перник	33	20	11	14	13	16	15	13	11	14	14	30	11
Радомир	28	27	11	14	14	18	15	14	13	16	23	33	11
Божурище	27	23	13	13	12	17	13	11	13	13	26	23	11

Дефицитът на влажност на въздуха показва недостиг на водна пара до пълното насищане на въздуха. Той е един от основните фактори за определяне на изпарението от различни видове постолаща повърхнина. Средногодишната стойност на този показател за района е около 4.8-4.9 mbar, като във височина той намалява. На базата на установените градиенти за намаляването му с увеличаване на надморската височина (Климатът на България, 1991) за билните части на Вискяр се получават стойности от около 2.9-3.0 mbar. В годишния ход се наблюдава ясно изразен минимум

през януари, след което стойностите постепенно нарастват, за да достигнат максимум през август и след това отново намаляват.

Снежна покривка

Снежна покривка в района на зоната се образува през периода март – април. Най-ранната възможна дата на появяване е през първата десетдневка на октомври, а най-късната през третата десетдневка на април. Най-близката станция с налична информация е в Трън, където най-ранната дата е 9 октомври, а най-късната 27 април. За планинската северна част на зоната поради понижаването на температурите с надморската височина може да се каже, че тези дати са с около една-две седмици по-рано и съответно по-късно. Това означава, че в местата с надморска височина над 1000 м образуването на снежна покривка е възможно през втората половина на септември, а задържането ѝ може да продължи до първата половина на май. Средната дата на появяване на снежна покривка е в края на ноември и началото на декември. За станция Трън средната дата е 28 ноември, а за Радомир 5 декември. Средната дата на изчезване е в края на март, като за Трън тя е 27 март, а за Радомир 22 март. Образуването на устойчива снежна покривка става най-рано през последната десетдневка на ноември, като за Трън най-ранната дата е 30 ноември, а за Радомир 22 ноември. Най-късната дата на разрушаване на устойчивата снежна покривка е около средата на март - за Трън тя е 19 март, а за Радомир - 5 март. Средната дата на образуване на устойчива снежна покривка е през третата десетдневка на декември, а за разрушаването ѝ - към средата на февруари. За станция Трън тези дати са съответно 30 декември и 18 февруари. Средният брой дни със снежна покривка е около 110-120, а средната продължителност на периода с устойчива снежна покривка е около 40-45 дни. Средната височина на снежната покривка за района (по данни за станция Брезник) варира от 4 см за втората десетдневка на декември до 9 см през третата десетдневка на януари. След това тя намалява отново до 4 см през третата десетдневка на февруари. Средният брой дни със снежна покривка е както следва: декември – 10, януари – 16, февруари 13, март – 3.

Вятър

Скоростта и режимът на вятъра зависят в голяма степен от атмосферната циркулация, но на местно ниво много важна роля играе релефът, тъй като движението на въздушните маси се преразпределя под влияние на земните форми. Наличните данни за вятъра от станции Перник, Радомир и Божурище дават обща представа за режима на този метеорологичен елемент в района, но на местно ниво може да има различия. Средната скорост на вятъра е по-голяма в Божурище, което означава, че в северните части на зоната ветровете са по-силни. Това се допълва и от факта, че с увеличаване на надморската височина скоростта на вятъра и броят на дните със силен вятър се увеличават. Най-висока средна скорост на вятъра се наблюдава през късните зимни месеци - февруари в Божурище и Перник, март в Радомир (табл. 10.6). През пролетта и лятото средната скорост постепенно намалява, за да достигне най-ниските си стойности през август, след което отново се увеличава.

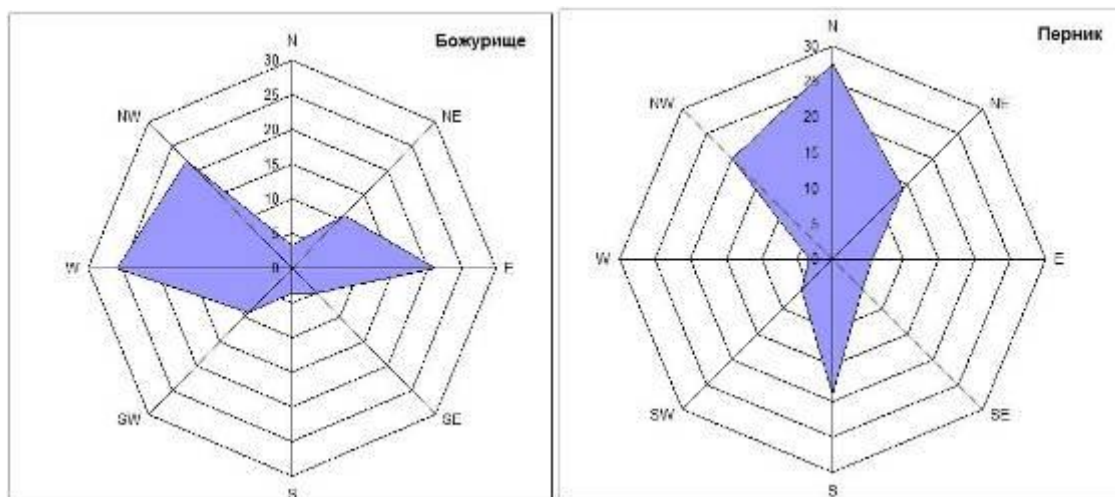
Таблица 10.6 Средно месечна и годишна скорост на вятъра в m/sec (по Климатичен справочник, 1982).

Станция	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Перник	1.1	1.5	1.4	1.4	1.2	1.2	1.1	0.9	0.9	0.9	1	1.1	1.1
Радомир	3.1	3.2	3.5	3.2	2.4	1.9	2.1	2	2.2	2.2	2.5	2.6	2.5
Божурище	3.1	4.1	3.9	3.6	2.9	2.4	2.2	2.1	2.2	2.5	2.6	2.9	2.9

Средният брой на дните със силен вятър за станция Перник се колебае между 0.1 и 0.6, но годишното разпределение се различава от средната скорост. Най-голяма

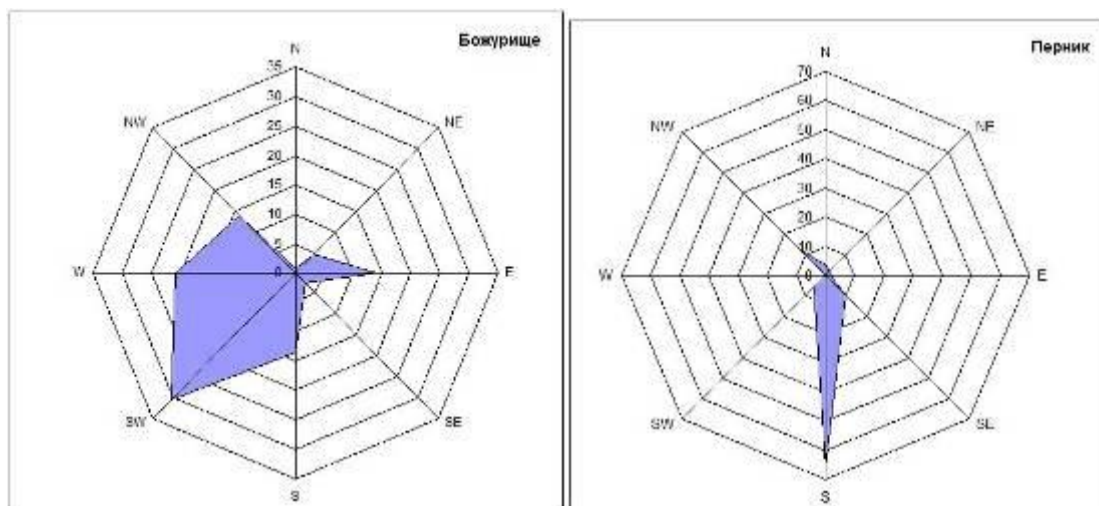
честота на дните със силен вятър се отбелязва през май и юни, а най-малка - през ноември и декември.

Преобладаващата посока на ветровете в Божурище и Перник се различава съществено, което означава, че в рамките на зоната има различия между северните и южните ѝ части. Преобладаващата посока на вятъра в Перник е северна, като на тези ветрове (северозападни, северни и североизточни) се падат 60% от случаите. За Божурище преобладаващата посока е от запад (фиг. 10.1), като на ветровете със западна и северозападна посока се падат почти половината от случаите.

Фигура 10.1. Годишно разпределение на честотата на вятъра (%) по посока в Перник и Божурище.

Преобладаващата посока на силните ветрове се различава съществено и при двете станции. За Перник основната част от силните ветрове са с южна посока, докато при Божурище те са с югозападна посока (фиг. 10.2).

Фигура 10.2. Годишно разпределение на честотата на силните ветрове (%) по посока в Перник и Божурище.

Слънчево греене

Продължителността на слънчевото греене е важен фактор за регулиране на енергията върху земната повърхност и е от значение за радиационния режим и естественото осветление на дадена територия. То зависи в най-голяма степен от географската

ширина на района и условията на овлажнение в атмосферата (облачност, мъгли). Измерването на показателите на слънчевото греене се извършва в много малко станции, затова най-близката такава за района на зоната е в София. Общата продължителност на слънчевото греене през годината за района на зоната е около 2100 часа (Климатът на България, 1991), което е малко повече, отколкото в София. Тъй като разликата в географската ширина е незначителна, основната причина за тази разлика е в по-честите мъгли и донякъде в по-високата степен на облачност в София. Разликата в продължителността на слънчевото греене между месеца с най-ниски стойности (декември) и месеца с най-високи стойности (юли) е почти пет пъти, което се дължи както на различната продължителност на деня, така и на състоянието на атмосферата (облачност, мъгли, валежи). Въпреки, че дните с най-голяма продължителност са през юни, максимумът в продължителността на слънчевото греене е през юли и август поради по-ниската облачност и овлажнение през тези месеци в сравнение с юни. Сумарната слънчева радиация за района е около 5100 MJ/m^2 , а за периода с температури над 10°C тя е около 3900 MJ/m^2 . Годишният радиационен баланс е около 2150 MJ/m^2 , а за периода с температури на въздуха над 10°C е около 1700 MJ/m^2 (Климатът на България, 1991)

Вегетационен период

Периодът с устойчиво задържане на температурата над 10°C в района на зоната настъпва към средата на месец април и продължава до средата на октомври. За станция Перник средната дата на началото на този период е 17 април, а за Божурище е 16 април. Средната дата за края на периода е 17 октомври за Перник и 19 октомври за Божурище. В това отношение няма съществени различия между по-ниските части на зоната на север и на юг, но с увеличаване на надморската височина продължителността на периода намалява. По аналогия с данни от станции разположени на други места в страната на съответната надморска височина може да се каже, че на около 800 м началото на периода е през последните дни на април, а краят е през първата десетдневка на октомври. За териториите около 1000 м тези дати се изместват съответно към първите дни на май и последните дни на септември. Средната продължителност на периода с устойчиво задържане на температурите над 10°C е около 180-185 дни (Перник 182 дни, Божурище 185 дни) за ниската част на зоната. На 800 м надморска височина тя намалява до към 160-165 дни, а на 1000 м - до около 150-155 дни.

10.1.2 Води

Речната мрежа на територията на защитената зона се състои от сравнително малки реки със силнопроменлив отток. Тъй като част от главния вододел на Балканския полуостров преминава по билото на Вискяр, част от тези реки се оттичат към Черноморския водосборен басейн, а друга - към Егейския водосборен басейн. Североизточната част на зоната се дренира от притоците на река Костинбродска, а малка част на северозапад - от притоците на Сливнишка река. Двете реки са притоци на река Блато, която от своя страна се оттича към река Искър и Дунавския дял на Черноморската водосборна област. Повечето от реките в южната част на зоната са част от водосборния басейн на Мещичка река, а малка част на запад се оттича към Брезнишка река. Двете реки са част от водосборния басейн на река Конска, която от своя страна е десен приток на река Струма и се оттича към Егейската водосборна област. Общата дължина на водните течения на територията на зоната е около 28 км.

В южната част на защитената зона между с. Мещица и с. Расник се намира малък напоителен водоем, който се оттича в р. Бубина бара, приток на р. Мещичка.

10.2 Геология и геоморфология

Геоложки строеж и морфоструктури

В морфоструктурно отношение територията на защитена зона “Мещица” се намира между две големи морфотектонски единици – Балканидите на север и Краищидите на юг. На територията на България Балканидите се разделят на Старопланинска и Средногорска зона, като последната обхваща обширна област на юг от Главната Старопланинска верига, състояща се от блоково-разломни структури. Средногорската зона се състои от нагънати горнокредни геосинклинални вулканогенно-седиментни формации и свързаните с тях синтектонски плутони, както и от стари, навлечени от север, гранити, кристалинни шисти и предгорнокредни седименти (Гълъбов, 1966). В геолошко отношение развитието на тази зона е свързано с формирането през горната креда (сенон) на Средногорската геосинклинала и по-късното ѝ нагъване на прехода към палеогена. Западната част на Средногорската зона в обсега на Завалско-Планската планинска редица, към която спада и планината Вискяр, е изградена от разломни структури с преобладаващо западно-източно протежение, в рамките, на които се е проявила андезитна ерупция, определяща преобладаващия вулканогенен произход на изграждащите ги скали. Тази част от Средногорската зона се характеризира с наличието на три надлъжно разположени части с различна ширина – две външни и една централна, които представляват структурно-седиментни зони от втори ред (Загорчев и др. 1995). Централната част изгражда планините от Завалско-Планската редица, която е съставена предимно от вулкански скали. Външните зони са Пернишката от югозапад и Бурелската от североизток. Характерно за тях е, че в обсега им почти не е проявена вулканска дейност. Пернишката разломна зона е линейна структурна ивица, посредством която Западното Средногорие граничи с Любашката тектонска единица, която е част от Краищидите. Тя се ограничава от югозапад от Пернишкия разлом, а от североизток от Филиповския разлом. Последният преминава през територията на защитената зона, като на практика отделя горнокредните скални формации със или без вулканска дейност. Вследствие на разломяването на Пернишката зона са образувани редица хорстове и грабени, сред които и грабенът, в който е формирана Брезнишката котловина. Централната част на Западното Средногорие е изградена от субхерцински и Ларамийски структури с надлъжно простиране в посока 120-140°. От север на юг това са Гумнишката антиклинала, Красавската синклинала и Гълъбовската антиклинала. Последната изгражда планинските части в северната част на защитената зона.

Литоложкият субстрат на територията на парка е съставен от разнообразни скални формации, чиято възраст варира от горната креда до кватернера. Най-голяма площ от територията на защитената зона е изградена от **вулканогенно-седиментни скали** с горнокредна възраст. Те са представени от няколко литостратиграфски свити. С най-голямо разпространение са скалите от Горна вулканогенно-седиментна задруга (около 54% от площта на зоната), която е съставена основно от трахиандезитови и трахиандезитобазалтови агломератови и псамитови туфи и тефроидни скали. Второстепенни скални съставки са представени от ограничени по обем седиментни скали като варовици, песъкливи варовици и мергели, проследяващи се от тефроидни скали (Загорчев и др. 1995). Ефузивният елемент е представен от трахиандезити и трахиандезитобазалти и на места андезити, които са разположени под формата на две тесни и една по-широка ивица в централната и североизточна част на зоната. Дебелината на скалите от тази задруга варира между 900 и 1400 м, а възрастта ѝ се определя като горна креда-кампан. Те изграждат централната част на защитената зона в обсега на главното било на Вискяр. Скалите от Долната вулканогенна задруга имат сравнително ограничено разпространение (около 3%) в североизточната част на зоната. Те са представени от андезитобазалтови и базалтови псамитови и пепелни туфи и тефроидни скали с прослойки от тефроидни пясъчници, алевролитови

варовици, пясъкливи варовици и мергели, както и андезитобазалтови и трахиандеитови разливи. Възрастта на скалите от тази задруга е от времето на горнокредните етажи кониас-сантон. С междинно положение като възраст между горната и долната вулканогенна задруги са скалите от групата на Тефроидния флиш. Тя е представена от ритмично редуващи се тефротурбидити, изградени от псефитни, псамитни, алевроитни и пепелни тефроидни скали, мергели и глинести варовици. Скалите от тази задруга са представени от тясна ивица с ширина 500-600 м и посока северозапад-югоизток, която е разкъсана на две части от границата на зоната и заемат около 8% от площта ѝ.

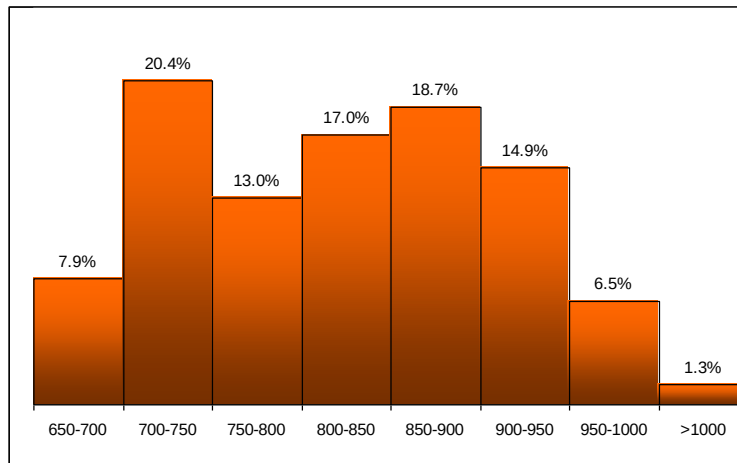
Горнокредните вулкански скали са представени от задругата на амфиболовите и биотит-амфиболовите андезити, която заема около 10% от територията на зоната, разположена в североизточната ѝ част. Тя е част от обширен вулкански масив, изграден от вулканокластични и субвулкански продукти, образувани в силноблоково и надлъжно разломен фундамент, съставен от множество малки централни или пукнатинни моновулкани с кратковременен период на действие (Загорчев и др., 1995). Възрастта на задругата се определя като горна креда-кампан.

Палеогенските седиментни скали са представени от Пъстроцветната моласова задруга, която е съставена от дребнокъсови конгломерати, пясъчници и алевролити на места с прослойки от пясъкливи мергели. Дебелината на скалите от тази задруга достига до 150 – 200 м, като част от тях е денудирана. Палеогенските седиментни скали заемат около 20% от площта на зоната, разположени главно в южната ѝ част и една тънка ивица в централната част. Възрастта на тези скалите в рамките на палеогена е горно-олигоценска.

Кватернерните седименти са представени от алувиални руслови образувания и акумулативен материал на речните тераси, както и алувиално-пролувиални образувания. Основната част от тях са съставени от чакъли и пясъци с холоценска възраст. Разположени са главно около реките в южната част на зоната и заемат около 4% от площта ѝ.

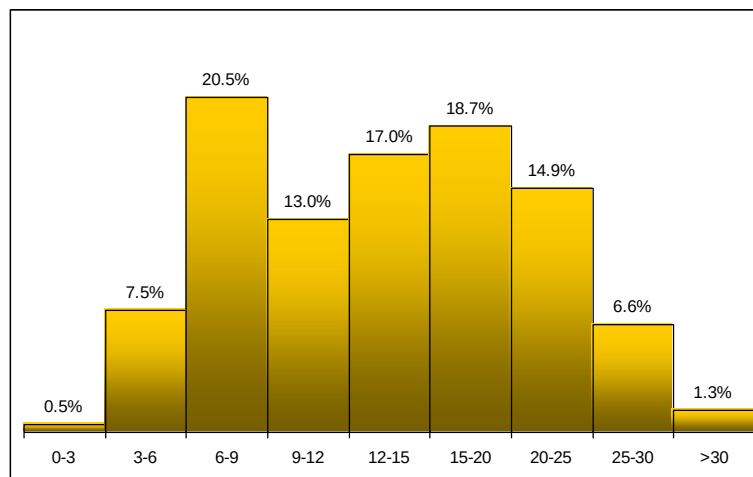
Морфология на релефа

В морфоложко отношение територията на защитената зона попада в обхвата на две релефни единици – Брезнишката котловина и планината Вискяр. Брезнишката котловина е разположена между планините Вискяр, Завалска, Любаш и Черна гора със средна надморска височина от 750 м. Котловинното ѝ дъно има хълмист характер, а в обхвата на зоната представлява слабонаклонена на юг лекохълмиста повърхнина, чиято надморска височина намалява от 780 м в подножието на Вискяр до 680 м на южната граница на зоната. Планината Вискяр е част от Завалско-Планската планинска редица, която има ясно изразено простиране от северозапад на югоизток. Разположена е между Радуйската седловина, която я отделя от Люлин на изток и Завалска планина на запад. Тя е сравнително ниска планина с най-висок връх Мечи камък (1077 м). Северните ѝ склонове са силно разчленени от притоците на река Сливнишка, а южните - от тези на река Конска. По билото на планината е развито денудационно ниво следи, които се наблюдават около върховете Радош, Мечи камък, Градище и Човеча глава (Гълъбов и Канев, 1955). По-ниската денудационна повърхнина е развита на 820-840 м главно по югозападните склонове с понижение до 700 м. В обсега на зоната попадат част от южните ридове на планината, през които преминава главният вододел на Балканския полуостров. Основният вододелен рид има ясно изразено направление североизток-югозапад до най-високата точка на планината в района на зоната – връх Високата могила (1048 м), след което вододелът променя посоката си на североизток, понижавайки се до към 900 м. На север от вододелния рид височината на планината постепенно се понижава и релефът придобива по-заоблен вид.

Фигура 10.5. Разпределение на площите в защитена зона “Межица” по хипсометрични пояси

Морфометричните показатели за територията на защитената зона са генерирани на базата на пространствени анализи чрез използване на цифров модел на релефа с размер на растерната клетка 30. Средната надморска височина на зоната е 823 м. Най-ниската точка е с височина 680 м и се намира в най-южната част на зоната. В северна посока надморската височина постепенно се увеличава и достига най-високата си точка при връх Високата могила с 1048.6 м, който се намира в централната част на зоната. След това в северозападна посока надморската височина леко се понижава и достига докъм 850 м. В североизточна посока понижението е по-сериозно и спада до към 690 м. Разпределението по хипсометрични пояси показва сравнително равномерно разпределение на територията между 700 и 950 м, където делът на всеки от поясите се колебае между 13 и 20% (фиг. 10.5). Най-голям е делът на териториите между 700 и 750 м (20.4%), а най-малък на тези над 1000 м (1.3%).

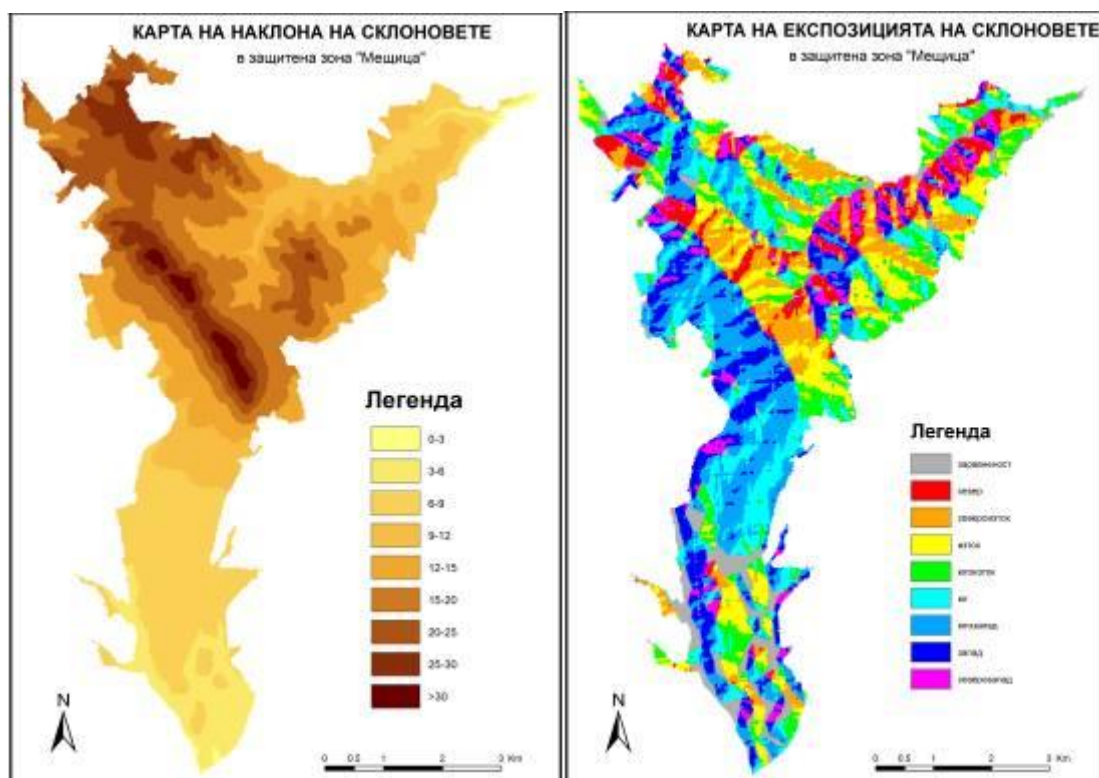

Фигура 10.6. Разпределение на площите в защитена зона “Межица” по наклони на склона

Наклонът на склона освен като важен морфометричен показател има значение и при планирането на редица дейности, свързани със земеделието. Разработеният растерен слой с наклоните на склоновете на територията на защитената зона показва, че преобладаващата част от територията е с наклони между 6° и 25°. Заравнените повърхнини с наклон до 6° заемат около 8% от площта на зоната и са разположени

основно в най-южната ѝ част, само малка територия по долината на Костинбродска река е разположена в североизточната част (фиг. 10.7). Слабонаклонените терени (6-9°) заемат около 20% от територията и са разположени основно в южната част на зоната в обсега на Брезнишката котловина и отчасти в северозападната част. Полегатите склонове с наклони между 9 и 15° заемат около 30% от зоната и са разположени главно в централната и северната част в обсега на планината Вискяр. Стръмните склонове с наклони между 15 и 25° заемат около 32% от територията и са разположени главно в централната и северозападната част на зоната. Най-стръмните склонове с наклони над 25° заемат около 7% от територията и са разположени в обсега на вододелния рид между върховете Високата могила и Чегаревец в централната част на зоната.

Разпределението на склоновете по експозиция показва, че с най-голям дял са склоновете с южно изложение. Сумарният дял на склоновете с южна компонента в експозицията е около 45%, като на склоновете с югозападна експозиция се падат 19%, с южна експозиция - 14 % и югоизточна - 12%. Това се определя от разположението на главните ридове на планината Вискяр, които в тази част имат диагонално простиране и обуславят наличието на склонове с югозападна експозиция по южния макросклон (който заема най-голяма част от територията на зоната) и североизточна експозиция по северния макросклон. Последният не е така добре изразен в обсега на зоната и поради това склоновете със североизточна експозиция заемат по-малки територии. Сумарният дял на склоновете със северна експозиция е около 24%, които са разпределени равномерно между североизточната, северната и северозападната експозиции.

Фигура 10.7. Разпределение на площите в защитена зона "Мешица" по наклон на склона и експозиция

За нагледно представяне на релефните особености на защитената зона е разработена карта в мащаб 1:10 000 (включена в Приложение 4 към ПУ). Като основа за

разработването на картите е използван пространствен модел на релефа с резолюция 30 м, който е преработен чрез пространствена интерполация до резолюция 5 м.

10.3. Почви

Разпространение и характеристика на почвите

Разпространението на типовете почви в защитената зона съгласно национално призната Класификация на почвите в България е приложено под формата на актуализирана почвена карта (*Приложение 4* към ПУ). Използваната класификация на почвите е базирана на широко използваната и до днес у нас почвено-генетична класификация, разработена от Антипов, Каратаев, Герасимов (1947 г.), в която значително внимание се отделя на взаимовръзката на почвообразуващите фактори и географското им разпределение. Основна систематична единица при нея е генетичният тип с неговите подразделения – подтип, род, вид и разновидност. Всеки от почвените типове е отнесен и към наложилата се през последните години профилно-генетична класификация, разработената от Световната организация за прехрана на населението FAO (1990, 2003) и въведената през 1994 година Международна справочна база за почвите (WRBSR). При нея почвите се класифицират на ордери, типове и подтипове.

Особеностите на почвената покривка в района на 33 „Мешица“ са определени в голяма степен от съвременните биоклиматични условия и планинския характер на релефа, както и свързаното с него височинно изменение на климата и растителността. Литоложката основа също влияе в голяма степен на пространствената диференциация на механичния състав на почвите, дълбочината на техния профил и водно-въздушния им режим. Срещат се зонални, а зонални и интразонални почвени типове.

Зонални почви в долния равнино-хълмист и нископланински пояс на дъбовите гори в района на зоната са канелените (Chromic cambisols по класификацията на FAO). Те се срещат в северната нископланинска част на зоната, като заемат около 56% от площта ѝ. Отличават се с относително лек механичен състав, леко до средно пясъкливо глинести. Повечето от тях се отнасят към подтип излужени, които се разделят на няколко разновидности в зависимост от механичния състав и степента на развитие на ерозионните процеси. Като цяло повечето от канелените почви на територията на зоната са средно до силноерозирани, а част от тях главно на северозапад се отнасят към разновидност недоразвити плитки силноерозирани и скали. Последните според класификацията на FAO се отнасят към типа на плитките почви (Leptosols, LP), подтип ранкери (umbric, LPu).

В класификационната система на FAO почви, които са силногенетично предопределени от спецификата на почвообразуващата скала и геоморфоложката среда и не са свързани със зоналните климатични условия, се определят като интразонални. Към тази категория на територията на зоната се отнасят смолниците (Vertisols – VRc) и хумусно-карбонатните почви подтип рендзини (Rendzic Leptosols – LPk). Смолниците са развити върху слабоспоени или неспоени седименти предимно с плиоценска и кватернерна възраст. Те заемат главно котловинните дъна, където съвременните релефообразуващи процеси са слабо изразени. Характеризират се с голяма мощност и тежък механичен състав. На територията на зоната обхващат основно южната ѝ част, но се срещат и на петна в централната и североизточната, като обхващат около 30% от нейната площ. Повечето от тях се отнасят към подтип излужени, слабо и средноерозирани. Срещат се също така и слабо до средноерозирани канеленовидни смолници, а на места плитки средноерозирани смолници. Хумусно-карбонатни почви от подтип рендзини (Rendzic Leptosols LPk) имат ограничено разпространение под формата на две малки петна по западната граница

на зоната. Характеризират се с високо съдържание на хумус и с това, че се развити изключително върху карбонатни скали – варовици, доломити, мергели.

Азоналните почви на територията на зоната са представени от алувиално ливадни (Fluvisols) и делувиални (Colluviosols). Алувиално-ливадните са млади почви, които се образуват от съвременните речни наноси. Решаващо значение при формирането им оказват повишеното ниво (от 1 до 3 cm дълбочина) на почвените води, както и различното им обрастване с растителност. Поради периодичното отлагане на нови материали наносните почви имат само един слабо или по-добре изразен хумусен хоризонт, под който в дълбочина се редуват различни по песъчливост и химичен състав пластове наслявания на речните наноси. Разпространени са около реките главно в южната част на зоната и заемат около 5% от площта ѝ. Делувиалните почви са образувани в резултат на свличането, движението и натрупването на разнообразен теригенен материал в подножието на склоновете, както и на хълмовете и в дъната на долините. Състоят се преди всичко от слабообработени и несортирани чакълища. Те са бедни на хранителни вещества, но имат благоприятни физични и топлинни свойства, както и добър дренаж. Разпространени са главно в средната част на зоната, като заемат около 2.5% от площта ѝ.

В част от територията на зоната (около 5% от площта ѝ) почвена покривка практически липсва. Това са предимно местата с постоянно или периодично течащи води, където почвообразователните процеси са възпрепятствани от действието на течащите води. На почвената карта тези територии са означени като дерета. Ерозионните процеси на територията на зоната са най-силно изразени в северната ѝ планинска част. Около 22% от общата ѝ площ е заета от силноерозирани почви. Делът на средноерозирани почви е около 27%, докато слабоерозирани и неерозирани почви заемат около половината от площта на зоната.

Глава 3. Обобщаване на информацията от инвентаризацията на защитената зона

11. Биологична характеристика

11.1. Характеристики и разпространение на природните местообитания и местообитания на видове, включени в Приложения № 1, 2 и 3 към ЗБР

При инвентаризацията на местообитанията защитена зона BG0002101 „Мешица” бяха направени 22 фитоценологични описания в типични и представителни участъци за растителността. Тези описания са представени като част от характеристиките на природните местообитания.

За целите на проучването и картирането на местообитанията беше използвана класификацията на EUNIS, която освен местообитанията, защитени от Директива 92/43/ЕЕС и ЗБР, обхваща по-широк набор природни местообитания, включително полуестествени и антропогенни. (<http://eunis.eea.europa.eu/habitats.jsp>). Тази методика е използвана, за да се обхване пълният набор от местообитания на видовете птици, предмет на опазване. Природните местообитания, които съответстват на категории от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие, са изрично упоменати.

Изготвена е карта на местообитанията в защитената зона в М 1:10000.

В изготвения за целта *Експертен доклад за характеристики и разпространение на природните местообитания и местообитания на видовете, предмет на опазване в защитена зона BG0002101 „Мешица”*, в резултат на теренната работа е представена информация за следните характеристики на природните местообитания:

- Разпространение в защитената зона - вж. карта на местообитанията в защитената зона и информация за заеманата площ в зоната.
- Доминиращи и типични видове растения – само за такива местообитания, които са на основата на растителни съобщества.
- Основни екологични характеристики – етажност, мозаичност, височинен диапазон, почвени типове, преобладаваща експозиция и наклон на терена в градуси.
- Установени заплахи както от различни видове на антропогенно въздействие, така и естествени сукцесионни промени, които водят до промяна на типичната структура на местообитанията.
- Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие.
- Целеви видове птици, които са свързани със съответното местообитание.
- Препоръки за подобряване на местообитанието.

Установени местообитания и техните площи в защитената зона

В Таблица 11.1. са представени установените местообитания и техните площи в защитената зона. Същите са представени и като тематични карти.

Таблица 11.1. Установени местообитания и техните площи в защитената зона

Код EUNIS	ЗБР	Наименование	Площ ha
C2.2		Естествени реки	7.05
D5.11		Съобщества на тръстика в пресъхващи мочурища	3.93
D5.21		Съобщества на големи острици	1.37
E1.4344	6210	Андропогонидни сухи тревни съобщества	1570.30
E2.252	6510	Низинни и котловинни сенокосни ливади	124.61
E2.7		Тревни съобщества в етапи на формиране	56.75
F3.24		Широколистни храсталаци	477.95
G1.11		Крайречни върбови гори	0.62
G1.7372	91HO	Мизийски гори от космат дъб	71.31
G1.768	91MO	Смесени термофилни дъбови гори	1.14
G1.7C34		Термофилни гори на клен	32.19
G1.924		Суб-медитерански съобщества на трепетлика	1.53
G1.A322		Гори на обикновен габър	3.74
G1.A614		Гори и храсталаци на полски бряст	1.19
G1.C1		Тополови плантации	1.92
G1.C3		Плантации на бяла акация	14.87
G3.F12		Иглолистни плантации	119.26
H3.62		Ерозиран терени с рядка растителност и скални разкрития	69.64
I1		Обработваеми площи	826.37
J1		Сгради на градове и села	17.86
J2		Вилни зони и други места със сгради с ниска плътност	1.51
J4		Транспортни мрежи и друга инфраструктура	14.82
J5.4		Канали и други изкуствени съоръжения с течаща вода	2.63

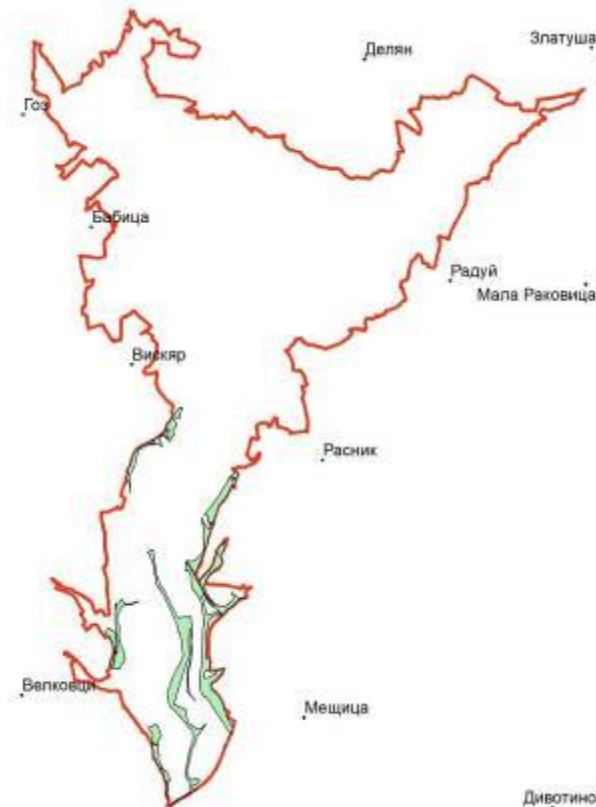
Приоритетни местообитания на видовете – предмет на опазване

Низинни и котловинни сенокосни ливади - E2.252 Moeso-Thracian mesophile hay meadows

Разпространение и площ в ЗЗ „Мешица“. Заема площ 124.61 ха. в южните части на защитената зона, в пониженията между обработваемите земи.

Основни екологични характеристики на местообитанието.

Природното местообитание представлява мезофилни ливади, които се развиват в поречието на реките Кална бара и Бубина бара и по-рядко на Вискяр западно от с. Расник върху влажни и богати алувиално-ливадни почви. Характерно е полидоминантна структура на ценозите и височина на тревостоя средно 0.8-1 м. Проективното покритие е високо – над 90%. Терените са равни, на места са нитрифицирани и се появяват някои рудерали. Низинните ливади са ценен фуражен ресурс. Те са важно местообитание за птици и други видове животни. При осушаване или преовлажняване бързо сукцесионно се променят съответно в ксерофитни, често рудерализирани съобщества, или в съобщества на високи хелофити – напр. тръстика.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието: Природното местообитание представлява мезофитни ливади, доминирани от многогодишни тревни. Такива са *Elymus repens*, *Alopecurus pratensis*, *Cirsium canum*, *Deschampsia cespitosa*. Константни видове са *Ranunculus acris*, *Galium verum*, *Potentilla reptans*, *Rhinanthus rumelicus*, *Epilobium parviflorum*, *Allium scordoprasum*.

Установени заплахи:

- Разораване на ливади и пасища.
- Изоставяне на традиционните земеделски практики като косенето. Повечето от ливадите в долината на Кална бара са изоставени и не се окосяват.
- Промяна на хидрологичния режим на водозависимите тревни и горски съобщества. Свързана е основно с канализирането на малките барици, които осигуряват достатъчното овлажнение на речните тераси.
- Използване на изкуствени торове и хербициди в естествените ливади и пасища.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие: 6510 низинни сенокосни ливади.

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието. Ливадният дърдавец се размножава в това местообитание и то е ключово за опазването на вида в зоната.

Препоръки за подобряване на местообитанието. Възстановяване на влажни ливади на мястото на нископродуктивни обработваеми земи субсидиране на традиционните дейности в ливадите, каквато е косенето.

Тревни съобщества в етапи на формиране - E2.7 Unmanaged mesic grassland

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“. Природното местообитание заема площ от 56.75 ха. То е разпространено основно паралелно с мезофилните ливади в долината на р. Кална бара и представлява процеса на възстановяване на естествените ливади на мястото на изоставени обработваеми площи, както и на нитрифицирани от домашни животни пасища.

Основни екологични характеристики на местообитанието. Природното местообитание представлява изоставени обработваеми площи, в които се наблюдава процес на демутация на мезофилните ливади, но също така замърсени и нитрифицирани пасища на домашни животни. Характерно е доминирането на множество пластични видове и рудерали. Основната характеристика е, че се приближават по видов състав до мезофилните ливади и заемат сходни местообитания – равни терени и влажни алувиално-ливадни почви.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието. Доминиращите видове са основно мезофилни полурудерални и рудерални видове. Такива са *Elymus repens*, *Galium verum*, *Cirsium arvense*, *Arrhenatherum elatius*.

Установени заплахи. Няма установени сериозни заплахи за местообитанието.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие. Няма. При напредване на демутационните процеси се приближава по екологичните си характеристики до природно местообитание 6510 Низинни сенокосни ливади.

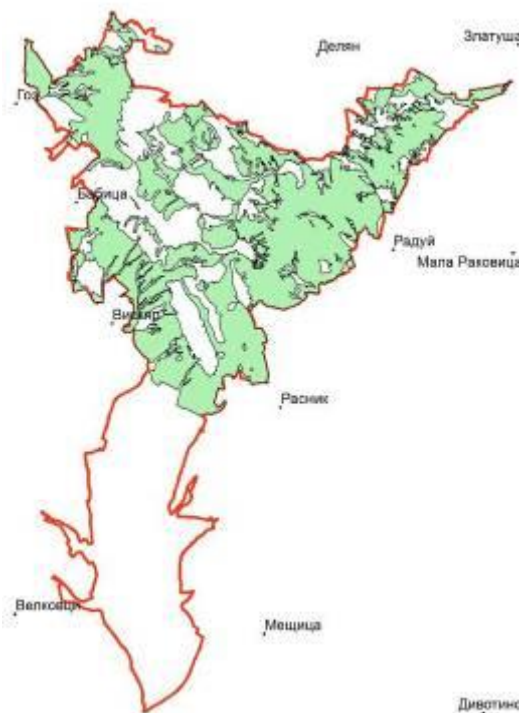
Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието. Ливадният дърдавец макар и рядко пребивава в това местообитание, но не го обитава трайно.

Препоръки за подобряване на местообитанието. Тези ливади трябва да се разглеждат съвместно с типичните мезофилни ливади като етап на възстановяването им.

Андропоговидни сухи тревни съобщества - E1.4344 Helleno-Balkanic andropogonid grass steppes

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“. Тези тревни съобщества са най-разпространеното и доминиращото природно местообитание в защитената зона. Заемат площ от 1570.3 ха и са разпространени по склоновете на Вискяр планина.

Основни екологични характеристики на местообитанието. Природното местообитание представлява ксеротермни тревни съобщества, които се срещат на места с добре развити, слабоерозирани горски почви, по склоновете на Вискяр планина, на надморска височина между 900 и 1000 м. Терените най-често са заравнени или с малък наклон, преобладаващо с южно и западно изложение. Проективното покритие на съобществата е високо – между 70 и 90%, височина на тревостоя около 0.30 – 0.50 м. Използват се основно като пасища и по-малко като ливади.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието: За природното местообитание са характерни ксерофитни тревисти видове. В състава на ценозите са установени 90 вида (вж. Таблица 2 в Приложението). Основни доминиращи и типични видове растения са многогодишните житни треви. Някои от тях са балкански ендемити или редки на национално ниво. Доминиращи видове са *Festuca dalmatica subsp. stojanovii*, *Koeleria gracilis*, *Elymus canescens*, *Thymus glabrescens*. Фитоценотична роля като константни видове имат още *Potentilla neglecta*, *Astragalus onobrychis subsp. chloropcarpus*, *Eryngium campestre*, *Achillea millefolium*, *Cruciata pedemontana*, *Medicago falcata*, *Trifolium dubium*, *Arenaria leptocladus*, *Erysimum diffusum*, *Inula oculus-christi*, *Galium verum* и др. От сравнително редките видове беше установен видът *Arenaria procera*, досега известен основно от Тракийската низина и Тунджанската равнина в България.

Установени заплахи:

- Изпасване до голо от домашните животни и нитрификация на почвата, което е било по-сериозна опасност в миналото, макар че и сега се наблюдава ограничено в близост до селищата.
- Промяна на начина на трайно ползване в резултат на разораване.
- Залесяване с нетипични видове – иглолистни; по значителна заплаха в миналото с последствия и понастоящем.
- Охрастяване заради изоставяне на пашата и намаляване на домашните животни. По високата част на Вискяр това е най-сериозната заплаха за тревните хабитати.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие. 6210 полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco Brometalia*).

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието. Нито един от целевите видове не е пряко свързан с това местообитание. Червеногърбата сврачка гнезди в

околните храсталаци, а Ливадният дърдавец спорадично населява и съобщества с гъст тревостой по планински склонове.

Препоръки за подобряване на местообитанието. Не са предвидени специфични мерки за опазване на това местообитание.

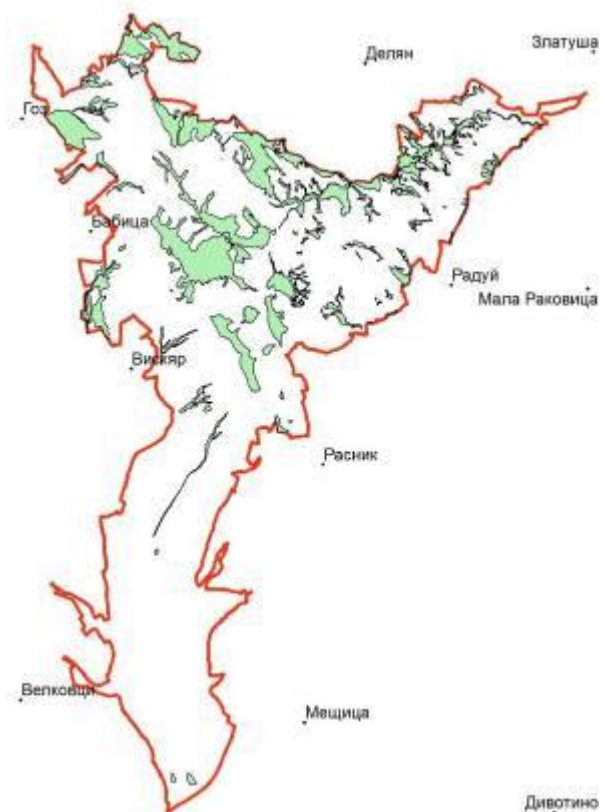
Широколистни храсталаци - F3.24 Subcontinental and continental deciduous thickets

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“.

Това е природно местообитание е широкоразпространено в цялата защитена зона и заема площ от 477.10 ха. Характерно е, че бързо се разпространява и разширява покритието си на мястото на неизползвани ливади и пасища.

Основни екологични характеристики на местообитанието.

Природното местообитание представлява широколистни храсталаци, доминирани основно от видове от семейство Розоцветни (*Rosaceae*). Характерно е и навлизането на фиданки на дървесни видове. Срещат се на най-разнообразни терени – по склонове, равни терени, най-често по северните и източните склонове на Вискяр. Те са етап на възстановяване на горската растителност на изоставени обработваеми площи, пасища и ливади, в които няма паша и не се косят и мн.др. Проективното покритие на храстовия етаж сино варира, много разнообразен е и видовият състав на тревистите видове – от типични за пасищата и ливадите до рудерали,

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието

Характерни доминиращи за местообитанието видове са глог (*Crataegus monogyna*), трънка (*Prunus spinosa*) и шипка (*Rosa canina* gr.). От тревистите видове са по-характерни са мезофилните видове *Fragaria moschata*, *Filypendula vulgaris*, *Helleborus odorus*.

Установени заплахи

Не са установени конкретни заплахи за тези съобщества. Установено е увеличаването на площите, заети от широколистни храсталаци за сметка на изоставени пасища.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие

Няма.

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието

Храсталаците са основно гнездово местообитание на Червеногърбата сврачка.

Препоръки за подобряване на местообитанието

Не се нуждае от специфични мерки за подобряване доколкото то увеличава покритието и площта си в зоната.

Музейски гори от космат дъб - G1.7372 Moesian white oak woods

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“. Местообитанието е най-разпространеното естествено горско съобщество в защитената зона и заема 71.31 ха площ.

Основни екологични характеристики на местообитанието. Местообитанието представлява осветени дъбови гори с разнообразен дървесен, храстов и тревен етаж. Териториите, които заема, са по склоновете на хълмовете с наклон между 15-20 градуса, най-често с южно изложение върху силно каменисти и сухи, ерозирали излужени канелени горски почви.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието: Основен доминиращ вид е косматият дъб (*Quercus pubescens*), но се срещат често още келявият габър (*Carpinus orientalis*), блягунът (*Quercus frainetto*), церът (*Quercus cerris*), полският клен (*Acer campestre*), и др.

Установени заплахи. Потенциални заплахи са неправилно провежданите горско-стопански мероприятия, случайните пожари, а в миналото и реконструкцията с иглолистни видове и акация.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие. 91НО Панонски гори от космат дъб.

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието. Само Червеногърбата сврачка гнезди най-често в храсталаците по периферията на дъбовите гори.

Препоръки за подобряване на местообитанието. Местообитанието не е пряко свързано с целевите видове в защитена зона „Мещица“ и не са предвидени специфични мерки за неговото подобряване.

Гори и храсталаци на полски бряст - G1.A614 Sub-continental field elm woods

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“.

Местообитанието по екологични характеристики и разпространение е подобно на храсталаците от полски клен. Площта му в защитената зона е 1.19 ха и може да се определи като незначителна.

Основни екологични характеристики на местообитанието.

Местообитанието най-често е вторично и се появява при деградация на дъбовите гори. Представлява преход между широколистните храсталаци и разредените и осветлени издънкови гори. Териториите, които заема, са по склоновете на хълмовете с различен наклон и с различно изложение. Почвите също са разнообразни, но най-често са по-бедни, каменисти.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието

Основен доминиращ вид е полският бряст (*Ulmus minor*), но се срещат още полски клен (*Acer campestre*), цер (*Quercus cerris*), а в храстовия етаж масов е глогът (*Crataegus monogyna*).

Установени заплахи

Не са установени в границите на защитената зона.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие

Няма.

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието

Това местообитание е подходящо за Червеногърбата сврачка, която гнезди най-често в периферията на тези гори и храсталаци.

Препоръки за подобряване на местообитанието

Не са определени специфични мерки.

Смесени термофилни дъбови гори - G1.768 Moesio-Danubian thermophilous oak forests

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“.

Местообитанието е доста рядко в защитената зона и заема само 1.14 ха площ.

Основни екологични характеристики на местообитанието.

Местообитанието представлява просветлени дъбови гори с разнообразен дървесен, храстов и тревен етаж. Териториите, които заема, са по склоновете на хълмовете с наклон до 18 градуса и с различно изложение (най-често северно), върху по-богати, слабоерозирали и свежи излужени канелени горски почви.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието

Основен доминиращ вид е церът (*Quercus cerris*), но се срещат често още полски клен (*Acer campestre*), полски бряст (*Ulmus minor*) и др.

Установени заплахи

Потенциални заплахи са неправилно провеждани горско-стопански мероприятия, случайните пожари, а в миналото и реконструкцията с иглолистни видове и акация.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие

91M0 Балкано-панонски церово-горунови гори

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието

Червеногърбата сврачка гнезди в периферията на дъбовите гори, в храсталаците.

Препоръки за подобряване на местообитанието

Не изисква специфични мерки.

Термофилни гори на клен - G1.7C34 Moesian thermophilous maple woods

Разпространение и площ в ЗЗ „Мещица“.

Местообитанието по екологични характеристики и разпространение е доста сходно с горите на космат дъб. Това е второто по площ (32.19 ха) естествено горско местообитание в защитената зона.

Основни екологични характеристики на местообитанието.

Местообитанието най-често е вторично по произход и се появява при деградация на дъбовите гори. Териториите, които заема, са по склоновете на хълмовете с различен наклон и с различно изложение. Почвите също са разнообразни, но най-често са по-богати, слабоерозирали и свежи излужени канелени горски почви.

Доминиращи и типични видове растения в местообитанието

Основен доминиращ вид е полският клен (*Acer campestre*), но се срещат още цер (*Quercus cerris*), полски бряст (*Ulmus minor*), габър (*Carpinus betulus*) и др.

Установени заплахи

Потенциални заплахи са неправилно провеждани горско-стопански мероприятия, случайните пожари, а в миналото и реконструкцията с иглолистни видове и акация.

Съответстваща категория от Приложение 1 към Директивата за хабитатите и от Приложение 1 към Закона за биологичното разнообразие

Няма.

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието

Червеногърбата сврачка гнезди в периферията на кленовите гори, в храсталаците.

Препоръки за подобряване на местообитанието

Не изисква специфични мерки.

Овощни градини - G1.D Fruit and nut tree orchards

Разпространение, характеристики и площ в 33 „Мешица“. Овощните градини са изцяло антропогенно създадено местообитание. В защитена зона „Мешица“ понастоящем заемат площ от 1.56 ха. В миналото са били много повече, но са изоставени и в тях протичат процеси на възстановяване - предимно на храстова (F3.24) растителност (E2.7).

Целеви видове птици, които са свързани с местообитанието. При екстензивна обработка и с процеси на охрястяване овощните градини са потенциално местообитание на Червеногърбата сврачка.

Препоръки за подобряване на местообитанието.
Не изисква специфични мерки.

Оценка на благоприятното природозащитно състояние на местообитанията

В защитена зона „Мешица“ не се опазват природни местообитания от Директива 92/43/ЕЕС, така че критериите и параметрите, заложи в Ръководството за БПС, не са директно приложими. В защитените зони по Директивата за птиците местообитанията се опазват и управляват, доколкото те са местообитания на целеви видове от орнитофауната в зоната.

11.2 Определяне на природозащитното състояние на популациите на видовете - предмет на опазване в зоната

11.2.1 Видов състав и разпространение на птиците

Видов състав

Видовете птици установени в хода на реализираното проучване, по литературни данни като потенциални за района са общо 93 вида. В хода на проучванията на територията на защитена зона „Мешица“ са установени 85 вида птици през гнездовия сезон. Потенциалните за района на изследването птици са определени на база данните от Атлас на гнездящите птици в България - (Янков, 2007).

Орнитофауната на ЗЗ „Мешица“ не е била обект на специално (целенасочено) проучване извън проучвания за числеността и разпространението на ливадния дърдавец (Delov, 1995, Delov et al, 1995, Костадинова и Граматиков, 2007). В стандартния формуляр за местата от мрежата Натура 2000 са посочени общо 12 вида като гнездящи в допълнение на вида, предмет на опазване Ливаден дърдавец. Приблизителна информация може да се получи за орнитофауната от Атласа на гнездящите птици в България (Янков, 2007). Въз основа на тези данни и информацията от УТМ квадратите, в които попада зона „Мешица“, е изготвен и списъкът на потенциалните видове за зоната. Видна е значителната разлика между регистрираните видове птици по време на теренните изследвания и тези на потенциално определени на база Атласа. Това разминаване е основно в начина на картиране, базиран в настоящото изследване на 1 кв. км квадрати и това от Янков (2007), което е по-едромащабно на 10 км УТМ квадрати, които обхващат и съседни на защитената зона територии, както и относително дългия период на сбора на данни и изготвяне на атласа (1996-2005). Същевременно има и видове, които са намалели значително от тогава насам - като ловния сокол например, който на практика е почти изчезнал като гнездящ у нас.

В таблица 11.1 са представени основните популационни характеристики на видовете птици, установени в ЗЗ „Мешица“:

Вид	Наименование на птиците на български език	Средно обилие - инд.км ²	-95 %	+95 %	Срещаемост в брой квадрати	Обща Числ.	Std. Dev.	Std. Err.	Обилие мин.	Обилие макс.
<i>Accipiter nisus</i>	Малък ястреб	1			3	3	0		1	1
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Толстиково шаварче	3			1	3	0			3
<i>Acrocephalus palustris</i>	Хлеставо шаварче	12,64	6,63	18,64	11	139	8,94	2,69	1	27
<i>Aegithalos caudatus</i>	Плещопашат синигер	3,33	-2,4	9,07	3	10	2,31	1,33		6
<i>Alauda arvensis</i>	Полска чучулига	28,84	20,61	37,07	3	1067	24,69	4,06	1	115
<i>Anthus pratensis</i>	Ливадна бърбрия	4	-0,11	8,11	4	16	2,58	1,29	1	7
<i>Anthus trivialis</i>	Горска бърбрия	2	0,99	3,01	10	20	1,41	0,45	1	5

<i>Apus apus</i>	Цапаи бързолет	2			1	2	0			2
<i>Apus melba</i>	Маяк бързолет	1			1	1	0		1	1
<i>Apus pallidus</i>	Бял бързолет	9,5	-9,56	28, 56	2	19	2,12	1, 5		11
<i>Aquila pomarina</i>	Маяк креслив орел	1,67	0,23	3,1	3	5	0,58	0,33	1	2
<i>Athene noctua</i>	Кукумявка	1			1	1	0		1	1
<i>Buteo buteo</i>	Обикновен мишелов	1,5	1,11	1,89	24	36	0,93	0,19	1	4
<i>Buteo rufinus</i>	Бялопашат мишелов	1,2	0,64	1,76	5	6	0,45	0,2	1	2
<i>Carduelis cannabina</i>	Обикновено конопарче	1,86	0,87	2,85	7	13	1,07	0,4	1	4
<i>Cettia cetti</i>	Сива шаварче	1			2	2	0		1	1
<i>Chloris chloris</i>	Зеленика	3,5	-2,93	9,93	6	21	6,12	2, 5	1	16
<i>Ciconia ciconia</i>	Бял щъркел	1			4	4	0		1	1
<i>Circus aeruginosus</i>	Тъмно блатар	1,5	-4,85	7,85	2	3	0,71	0, 5	1	2
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Черешарка	3	-22,41	28,41	2	6	2,83	2	1	5
<i>Columba oenas</i>	Гълъб хралупар	5			1	5	0			5
<i>Columba palumbus</i>	Гривяк	1,5	1,05	1,95	8	12	0,53	0,19	1	2
<i>Corvus corax</i>	Гарван	1,77	1,27	2,27	13	23	0,83	0,23	1	3
<i>Corvus cornix</i>	Сива врана	1			2	2	0		1	1
<i>Coturnix coturnix</i>	Пъдпъдък	3,91	2,35	5,47	22	86	3,52	0,75	1	15
<i>Crex crex</i>	Пива дърдавец	2,33	-0,54	5,2	3	7	1,15	0,67	1	3
<i>Cuculus canorus</i>	Кукувица	3,27	2,36	4,18	30	98	2,43	0,44	1	9
<i>Delichon urbicum</i>	Гладка лястовица	19	-197,01	235,01	2	38	24,04	17	2	36
<i>Dendrocopos major</i>	Голям кълвач	1,71	1,02	2,41	7	12	0,76	0,29	1	3
<i>Dendrocopos minor</i>	Маяк кълвач	1			1	1	0		1	1
<i>Dendrocopos syriacus</i>	Синий кълвач	1			3	3	0		1	1
<i>Emberiza calandra</i>	Сива овесарка	14,83	11, 36	18, 3	36	534	10,26	1,71		40
<i>Emberiza cirius</i>	Запаша овесарка	2	-0,48	4,48	3	6	1	0,58	1	3
<i>Emberiza citrinella</i>	Жълта овесарка	4,91	3,31	6,52	23	113	3,72	0,77	1	16
<i>Emberiza hortulana</i>	Гладка овесарка	6,79	4,74	8,84	29	197	5,39	1	1	26
<i>Emberiza melanocephala</i>	Черноглава овесарка	3,5	1,65	5,35	14	49	3,2	0,86	1	12
<i>Erithacus rubecula</i>	Червеногръдк а	3,17	0,48	5,86	6	19	2,56	1,05	1	8
<i>Falco tinnunculus</i>	Черноглава ветрушка	1,75	-0,64	4,14	4	7	1,5	0,75	1	4
<i>Fringilla coelebs</i>	Чинка	3,25	-0,93	7,43	4	13	2,63	1,31	1	7

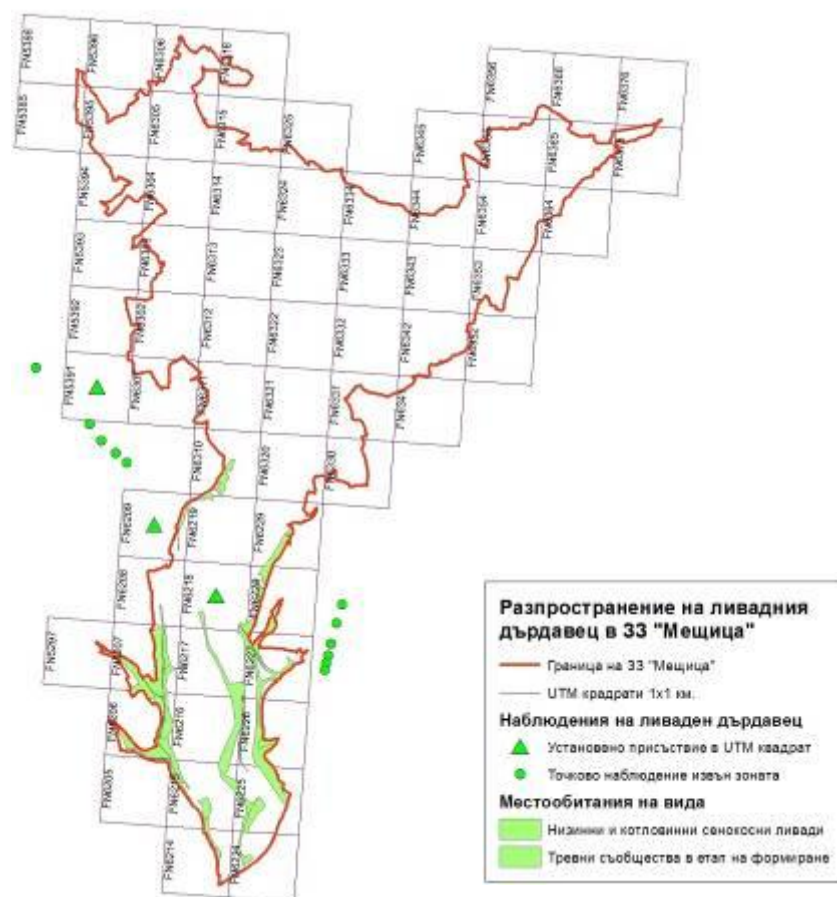
<i>Galerida cristata</i>	Кавината чучулига	2			3	6	0			2
<i>Garrulus glandarius</i>	Сойка	2,76	2	3,53	17	47	1,48	0,36	1	6
<i>Hippolais icterina</i>	Гладиолски присмехульник	2			1	2	0			2
<i>Hippolais pallida</i>	Малък гладиолски присмехульник	1			2	2	0		1	1
<i>Hirundo daurica</i>	Цепелинхъста лястовица	2,67	-2,5	7,84	3	8	2,08	1,2	1	5
<i>Hirundo rustica</i>	Големка лястовица	6,2	0,93	11,47	10	62	7,36	2,33	1	24
<i>Jynx torquilla</i>	Въртошия	1			1	1	0		1	1
<i>Lanius collurio</i>	Цепелинхърба сврачка	7,26	5,07	9,45	31	225	5,97	1,07	1	26
<i>Lanius minor</i>	Цепелинхъла сврачка	3,11	1,76	4,47	9	28	1,76	0,59	1	6
<i>Lanius senator</i>	Цепелинглава сврачка	3,67	-0,13	7,46	3	11	1,53	0,88		5
<i>Lullula arborea</i>	Големка чучулига	3,17	1,13	5,2	6	19	1,94	0,79	1	6
<i>Luscinia megarhynchos</i>	Южен славей	6,62	3,75	9,48	26	172	7,09	1,39	1	27
<i>Melanocorypha calandra</i>	Лабалинхюна чучулига	5	-7,71	17,71	2	10	1,41	1		6
<i>Merops apiaster</i>	Обикновен пчелояд	3,38	2,11	4,66	13	44	2,1	0,58	1	8
<i>Motacilla cinerea</i>	Пламиска стърчиопашка	1			1	1	0		1	1
<i>Motacilla fl. feldegg</i>	Жълта стърчиопашка	22,92	11,58	34,26	13	298	18,76	5,2	1	57
<i>Oriolus oriolus</i>	Авлига	3,41	2,25	4,56	27	92	2,93	0,56	1	14
<i>Parus caeruleus</i>	Син синигер	5	-45,82	55,82	2	10	5,66	4	1	9
<i>Parus lugubris</i>	Жалобен синигер	3,31	1,95	4,67	13	43	2,25	0,62	1	8
<i>Parus major</i>	Голям синигер	3,07	1,84	4,3	15	46	2,22	0,57	1	9
<i>Parus palustris</i>	Пъсковглав синигер	3,67	-1,5	8,84	3	11	2,08	1,2	2	6
<i>Passer domesticus</i>	Поманско врабче	10			1	10	0		10	10
<i>Passer hispaniolensis</i>	Испанско врабче	6			1	6	0		6	6
<i>Perdix perdix</i>	Яребица	1			1	1	0		1	1
<i>Pernis apivorus</i>	Осояд	2			1	2	0		2	2
<i>Phasianus colchicus</i>	Колхидски фазан	1			1	1	0		1	1
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Поманска червеноопашка	1			1	1	0		1	1
<i>Phylloscopus collybita</i>	Елов певец	3,14	2,11	4,17	21	66	2,26	0,49	1	9
<i>Pica pica</i>	Сврака	5,8	3,42	8,18	15	87	4,3	1,11	1	16
<i>Picus canus</i>	Сив кълвач	1			4	4	0		1	1
<i>Picus viridis</i>	Зелен кълвач	1,29	0,83	1,74	7	9	0,49	0,18	1	2
<i>Poecile montanus</i>	Матавоглав	14,75	-3,87	33,37	4	59	11,7	5,85	2	27

	синигер									
<i>Saxicola rubetra</i>	Ръжливолушо ливадарче	11,17	5,31	17,02	12	134	9,21	2,66	2	27
<i>Saxicola torquata</i>	Черногълви ливадарче	4	0,49	7,51	6	24	3,35	1,37	1	8
<i>Sitta europaea</i>	Голска зидарка	5			1	5	0		5	5
<i>Streptopelia decaocto</i>	Гугутка	2			1	2	0		2	2
<i>Streptopelia turtur</i>	Гургулица	2,59	1,53	3,65	17	44	2,06	0,5	1	9
<i>Sturnus vulgaris</i>	Обикновен скорец	28,82	9,7	47,94	22	634	43,13	9,19	1	189
<i>Sylvia atricapilla</i>	Голямо черноглаво коприварче	3,58	2,3	4,87	12	43	2,02	0,58	1	6
<i>Sylvia borin</i>	Голям коприварче	1			1	1	0		1	1
<i>Sylvia communis</i>	Голямо белоглаво коприварче	6,54	4,54	8,53	28	183	5,15	0,97	1	19
<i>Sylvia curruca</i>	Малко белоглаво коприварче	1,43	0,7	2,16	7	10	0,79	0,3	1	3
<i>Sylvia nisoria</i>	Ястребино коприварче	3,08	2	4,17	24	74	2,57	0,52	1	13
<i>Turdus merula</i>	Кос	8,07	5,93	10,22	27	218	5,43	1,04	1	22
<i>Turdus philomelos</i>	Поен дрозд	2,17	1,45	2,88	24	52	1,69	0,34	1	8
<i>Upupa epops</i>	Папуняк	2,25	0,85	3,65	8	18	1,67	0,59	1	6

Таблица 11.1 – Популационни характеристики на видовете птици, установени в ЗЗ.

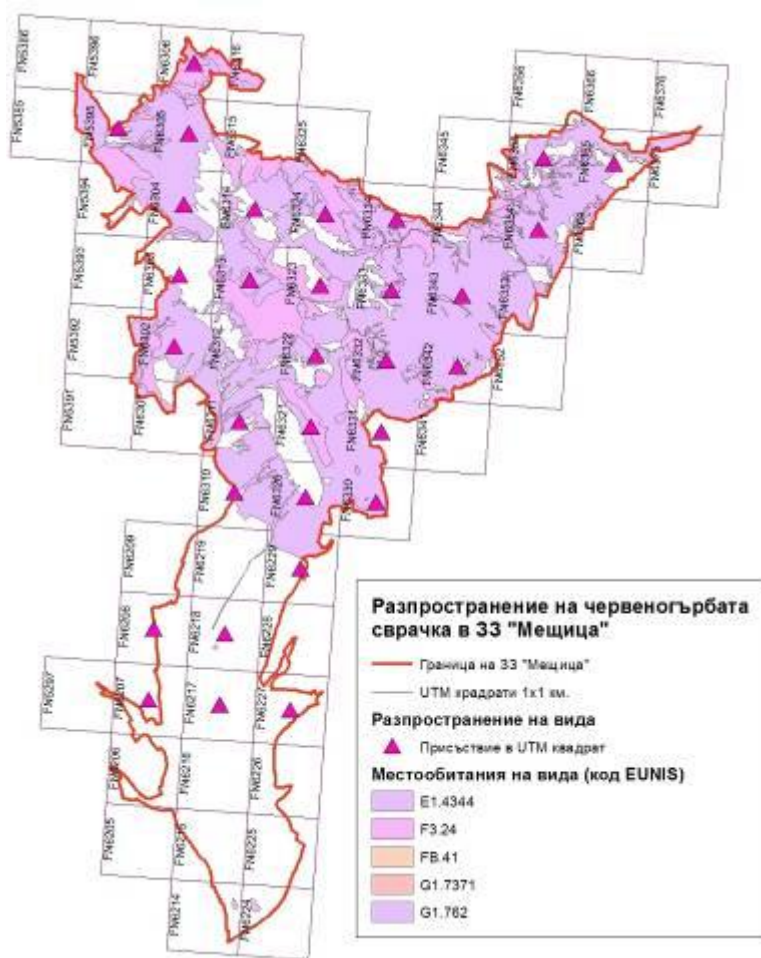
Разпространение на видовете предмет на опазване

Разпространението на видовете, предмет на опазване в защитената зона, е установено при неколкостотни полски наблюдения и регистрация на установените птици по УТМ квадрати. Разпространението на видовете и взаимовръзката с установените им характерни местообитания е представено във Фиг 11.1. (за ливаден дърдавец) и 11.2 (за червеногърба свръчка)

Фиг. 11.1. Разпространение на ливадния дърдавец (*Crex crex*) в 33 „Мешица“*

* **Методически забележки:** Присъствието на видове - предмет на опазване, в зоната е индикирано с цветен триъгълник в центъра на съответния UTM квадрат. Един триъгълник визуализира повече от едно наблюдение! Наблюденията на Ливаден дърдавец извън изследваните UTM квадрати са индикирани с като индивидуални точки поради различната методика на наблюдение.

Фиг. 11.2. Разпространение на червоногърбата сврачка (*Lanius collurio*) в 33 „Мешица“

11.2.2. Природозащитен статус на гнездящите видове и състояние на популациите в зоната

В зоната бяха регистрирани 13 вида от националната Червена книга. От регистрираните видове 29 са от природозащитно значение за Европа (SPEC 1-3), 73 са от приложение 3 на ЗБР (кореспондира на приложение II на Директивата за птиците). Общо 75 вида са включени в Бернската конвенция, а 21 са включени в Бонската конвенция.

Това е първата пълна инвентаризация на орнитофауната на 33 „Мешица“. Ето защо за повечето видове е трудно да се прави оценка на състоянието на гнездовите популации.

Насоките на Европейската комисия за проследяване напредъка към цел 1 на Стратегията за биологичното разнообразие (Април 2014 г.) посочват критерии за определяне на следните категории природозащитно състояние на птиците на европейско ниво: „сигурно“, „несигурно“, „застрашено“ и „неизвестно“. В допълнение се определя и категорията „подобро“ състояние за видове, които са определени в „несигурно“ състояние, но увеличават своята численост.

Състоянието на европейско ниво ще бъде определено през 2015 г. след анализ на националните доклади от страните-членки съгл. чл. 12 на Директива за птиците. Като базова стойност се приемат резултатите от проучването „Птиците на ЕС: оценка на състоянието през 2004 г.” на BirdLife International.

Към настоящия момент можем да приемем, че двата вида предмет на опазване в ЗЗ „Мещица” ще попаднат в категорията „несигурно” състояние на европейско ниво.

Актуалното природозащитно състояние на двата вида предмет на опазване, на национално и европейско ниво е обобщено в таблицата по-долу. Използвани са данни от Червена книга на България (2011 г.), Червения списък на IUCN и най-актуалните публикувани данни на BirdLife International.

Българско име	Латинско име	Степен на заплаха според Червена книга, 2011	Степен на заплаха според Червен списък на IUCN	Тенденция в числеността BirdLife
Ливаден дърдавец	<i>Crex crex</i>	VU	LC	Стабилна
Червеногърба сврачка	<i>Lanius collurio</i>	LC	LC	Намалява

Списък на категориите:

EX – Изчезнали

EW – Изчезнали в див вид

VU – Уязвими

EN – Застрашени

CR – Критично застрашени

NT – Почти застрашени

LC – Слабо засегнати

DD – Липсващи данни

За целите на настоящия план, могат да се използват и подходите, предложени от BirdLife International за определяне на състоянието на популациите на птици, предмет на опазване в зоните от Натура 2000. Единият е да се възприема първоначалната популация на основата, на която е обявена зоната; Друг подход е ако съществуват исторически данни и публикации, че зоната е поддържала по-високи числености на дадения вид, а към момента на обявяване той вече е бил повлиян негативно то трябва да се възприема като базова стойност тази стара, по-висока стойност. Като референтни стойности за числеността на птиците в защитена зона „Мещица” могат да се използват единствено стойностите посочени в стандартния формуляр на зоната. Оценката за на състоянието на видовете обаче трябва да вземе предвид както тяхната численост спрямо първоначалното обявяване на зоната така и състоянието на основните местообитания на вида.

Ливаден дърдавец

В резултат от проведената инвентаризация е установено, че популацията на Ливадния дърдавец в рамките на защитената зона е намаляла значително поради загуба на гнездовите му местообитания. В границите на ЗЗ са установени 4 токуващи мъжки индивиди, като наблюденията са потвърдени при последващи посещения. Същевременно в непосредствена близост до зоната са установени 24 токуващи мъжки. Приемаме, че наблюдаваните птици в границите на зоната и тези от съседните територии представляват една популация, която заема в по-голяма или по-малка степен територията на защитената зона в зависимост от текущото състояние на гнездовите местообитания. На територията на зоната естествените типични за вида високотревни преовлажнени мезофилни ливади са с ограничено разпространение и

видът е принуден да обитава вторични за него и нетипични местообитания или подходящи ливади в непосредствена близост.

Фактът, че повечето наблюдения на Ливаден дърдавец през полевия сезон 2013 г. са установени извън границата на зоната, не трябва да се тълкува като трайна загуба на потенциала на ЗЗ „Мещица“ да поддържа условия за гнездене на вида. Изследвания в България и други страни (напр. Delov et al., 1995) показаха, че видът отглежда две потомства, като извършва близки или по-далечни миграции през втората половина на размножителния период с цел намиране на подходящи условия за гнездене. Считаме, че числеността на вида в зоната има потенциал за възстановяване.

По данни на национално ниво (съгласно НПРД) видът се определя в степен на заплаха „уязвим“ (VU) съгласно Червената книга на България 2011 и “незаstraшен” (LC) според BirdLife Data zone status.

Червеногърба сврачка

Видът е посочен в стандартния формуляр за Натура 2000 в зоните с численост от 15 дв. На територията на зона „Мещица“ в рамките на настоящото изследване са установени над 30 дв. Основното гнездово и хранително местообитание на вида са естествените затревени терени с мозаечно разпръснати храсти и ниски дървета и крайнини на гори. Този тип местообитание е с широко разпространение в зоната и предоставя необходимите условия за вида. Въз основа на установената плътност и площта на местообитанията може да се заключи, че популацията на вида се намира в добро състояние, въпреки че на европейско ниво не е постигнато състояние на сигурност.

На национално ниво Червеногърбата сврачка проявява негативна тенденция в числеността. Същевременно някои предварителни оценки на данни от националната схема Мониторинг на обикновените видове птици (МОБП) показват, че видът се повлиява положително от прилагането на агро-екологични мерки в подходящите за него територии. Подобни мерки са приложими в защитената зона, за да се осигури поддържането на местообитанието на вида.

По данни на национално ниво (съгласно НПРД) видът се определя в степен на заплаха “незаstraшен” (LC) съгласно Червена книга на България 2011 и “незаstraшен” (LC) според BirdLife Data zone status. По данни на BirdLife International обаче числеността му намалява на европейско ниво.

11.2.3. Други групи от фауната с природозащитно значение

Земноводни и влечуги

В ЗЗ „Мещица“ са установени 9 вида земноводни и 11 вида влечуги. Видовият състав и консервационният статус на бозайниците е представен в Таблица 11.2:

Вид	ЗБР	92/43	Bern	ЧК	IUCN	CITES
Клас Земноводни (Amphibia)						
Южен гребенест тритон (<i>Triturus ivanbureschi</i>)	II, III	II, IV	II	-	LC	-
Обикновен тритон (<i>Lisotriton vulgaris</i>)	III	-	III	-	LC	-
Дъждовник (<i>Salamandra salamandra</i>)	III	-	III	-	LC	-
Жълтокоремна бумка (<i>Bombina variegata</i>)	II, III	II, IV	II	-	LC	-
Голяма крастава жаба (<i>Bufo bufo</i>)	III	-	III	-	LC	-

Зелена крастава жаба (<i>Pseudepidalea viridis</i>)	III	IV	II	-	LC	-
Жаба дървесница (<i>Hyla arborea</i>)	III	IV	II	-	LC	-
Голяма водна жаба (<i>Pelophylax ridibundus</i>)	IV	V	III	-	LC	-
Горска дългокрака жаба (<i>Rana dalmatina</i>)	-	IV	II	-	LC	-
Клас Влечуги (Reptilia)						
Обикновена блатна костенурка (<i>Emys orbicularis</i>)	II, III	II, IV	II	-	NT	-
Късокрак гушер (<i>Ablepharus kitaibelii</i>)	III	IV	II	-	LC	-
Слепок (<i>Anguis fragilis</i>)	III	-	III	-	-	-
Зелен гушер (<i>Lacerta viridis</i>)	III	IV	II	-	LC	-
Ливаден гушер (<i>Lacerta agilis</i>)	-	IV	II	-	-	-
Стенен гушер (<i>Podarcis muralis</i>)	III	IV	II	-	LC	-
Медянка (<i>Coronella austriaca</i>)	III	IV	II	-	-	-
Обикновена водна змия (<i>Natrix natrix</i>)	-	-	III	-	LC	-
Сива водна змия (<i>Natrix tessellata</i>)	III	IV	II	-	-	-
Смок мишкар (<i>Zamenis longissimus</i>)	III	IV	II	-	LC	-
Пепелянка (<i>Vipera ammodytes</i>)	III	IV	II	-	LC	-

Таблица 11.2. – Природозащитен статус на видовете земноводни и влечуги, установени в ЗЗ „Межица“

Легенда:

ЗБР – Видове от Приложение II, III и IV на Закона за биологичното разнообразие

92/43 – Видове от Приложение II, III и IV на Директива 92/43/ЕЕС

Bern – Видове от Приложение II, III на Бернската конвенция

ЧК – Видове вписани в Червената книга на България

IUCN – Видове със съответния им природозащитен статус от списъците на Световния съюз за защита на природата

SPEC – видове от европейско природозащитно значение

По-подробна информация, както и оценка на природозащитния статус са поместени в изготвения за целта *Експертен доклад „Характеристики и разпространение на земноводните и влечугите в ЗЗ за опазване на дивите птици „Межица“ BG0002101“*.

Бозайници

В ЗЗ „Межица“ са установени 34 вида бозайници. Видовият състав и природозащитният статус на бозайниците са представени в Таблица 2. Според литературните данни са установени 2 вида от приложение 2 на ЗБР - видра (*Lutra lutra*) и вълк (*Canis lupus*). Три от установените видове са включени в Червената книга Р. България (2011) в категория уязвим (VU) - видра (*Lutra lutra*) и вълк (*Canis lupus*); в категория застрашен (EN) – дива котка (*Felis silvestris*).

№	Българско име	Латинско име	ЗБР	ЗЛ	ЧК	IUCN	БЕРН	92/43	CITES
1	Белогръд таралеж*	<i>Erinaceus roumanicus</i> (Barett-Hamilton, 1900)	III						
2	Къртица	<i>Talpa europea</i> (Linnaeus, 1758)							
3	Голяма кафявозъбка*	<i>Sorex araneus</i> (Linnaeus, 1758)					III		
4	Малка кафявозъбка	<i>Sorex minutus</i> (Linnaeus, 1766)					III		
5	Голяма водна земеровка*	<i>Neomys fodiens</i> (Pennant, 1771)					III		
6	Малка водна земеровка*	<i>Neomys anomalus</i> (Cabrera, 1907)					III		

7	Голяма белозъбка*	<i>Crocidura leucodon</i> (Hermann, 1780)					III		
8	Малка белозъбка*	<i>Crocidura suaveolens</i> (Pallas, 1811)					III		
9	Див заек	<i>Lepus capensis</i> (Linnaeus, 1758)		+			III		
10	Катерица*	<i>Sciurus vulgaris</i> (Linnaeus, 1758)		+			III		
11	Горски сънливец**	<i>Dryomys nitedula</i> (Pallas, 1778)	III				LC	III	IV
12	Обикновен сънливец**	<i>Glis glis</i> (Linnaeus, 1766)					LC	III	
13	Оризишна мишка**	<i>Micromys minutus</i> (Pallas, 1771)					LC		
14	Полска мишка**	<i>Apodemus agrarius</i> (Pallas, 1771)							
15	Обикновена горска мишка	<i>Sylvaemus sylvaticus</i> (Linnaeus, 1758)							
16	Жълтогърла горска мишка	<i>Sylvaemus flavicollis</i> (Melchior, 1834)							
17	Домашна мишка	<i>Mus musculus</i> (Linnaeus, 1758)							
18	Черен плъх	<i>Rattus rattus</i> (Linnaeus, 1758)							
19	Сив плъх	<i>Rattus norvegicus</i> (Berkenhout, 1769)							
20	Водна полевка*	<i>Arvicola terrestris</i> (Linnaeus, 1758)							
21	Обикновена полевка*	<i>Microtus ex gr. arvalis</i> (Pallas, 1778)							
22	Подземна полевка*	<i>Microtus subterraneus</i> (de Selys-Longchamps, 1836)							
23	Белозъбо сляпо куче	<i>Nannospalax leucodon</i> (Nordmann, 1840)					VU		
24	Язовец	<i>Meles meles</i> (Linnaeus, 1758)		+			III		
25	Невестулка	<i>Mustela nivalis</i> (Linnaeus, 1766)	III				III		
26	Черен пор*	<i>Mustela putorius</i> (Linnaeus, 1758)	IV				III	V	
27	Белка	<i>Martes foina</i> (Erxleben, 1777)		+			III		
28	Видра**	<i>Lutra lutra</i> (Linnaeus, 1758)	II, III		VU	VU	II	II, IV	
29	Лисица	<i>Vulpes vulpes</i> (Linnaeus, 1758)		+					
30	Вълк**	<i>Canis lupus</i> (Linnaeus, 1758)	II, I V		VU		II	IV	II
31	Чакал	<i>Canis aureus</i> (Linnaeus, 1758)	IV	+				V	
32	Дива котка*	<i>Felis silvestris</i> (Schreber, 1777)	IV		E N		II	IV	II
33	Дива свиня	<i>Sus scrofa</i> (Linnaeus, 1758)		+					
34	Сърна	<i>Capreolus capreolus</i> (Linnaeus, 1758)		+			III		

Таблица 11.3. – Природозащитен статус на видовете бозайници, установени в 33 „Мещица“

Легенда:

ЗБР – Видове от Приложение II, III и IV на Закона за биологичното разнообразие

92/43 – Видове от Приложение II, III и IV на Директива 92/43/ЕЕС

Bern – Видове от Приложение II, III на Бернската конвенция

ЧК – Видове вписани в Червената книга на България

IUCN – Видове със съответния им природозащитен статус от списъците на Световния съюз за защита на природата

SPEC – видове от европейско природозащитно значение

Насекомоядните бозайници (*Erinaceomorpha*, *Soricomorpha*) са представени с 8 вида.

Таралежът (*Erinaceus roumanicus*) и къртицата (*Talpa europea*) са широко разпространени видове, срещани се в цялата зона. Таралежът е наблюдаван в близост до зоната - убит екземпляр.

Срещат се двата вида водните земеровки – голямата (*Neomys fodiens*) и малката водна (*N. anomalus*) земеровка. Това са видове, свързани с водата, като първият вид се среща само край чисти планински потоци и реки, докато малката водна земеровка не е толкова свързана и обитава различни влажни зони – блата, канали и др., дори се среща далеч от водата.

Кафявозъбките също са представени от два вида – обикновената (*Sorex araneus*) и малката (*S. minutus*) кафявозъбка. Това са мезофилни видове, обитаващи влажни гори, ливади, мочури и др.

Белозъбките са представени с двата вида – белокоремната (голяма) (*Crocidura leucodon*) и малката белозъбка (*Cr. suaveolens*). Двата вида предпочитат открити пространства с храсти – пустеещи земи, синури, градини, понякога навлизат и в жилища (малка белозъбка) (Попов, Седефчев, 2003).

Заекът (*Lepus europeus*) е широко разпространен вид, който се среща в цялата зона.

Гризачите (Rodentia) са представени от 14 вида от 5 семейства.

Въпреки че горите съставят малка част (почти изсечени) от местообитанията в зоната, вероятни обитатели на зоната са катерицата и сънливците.

Катерицата (*Sciurus vulgaris*) обитава различни типове гори в цялата страна. Сънливците (Gliridae) са представени от 2 вида – обикновен сънливец (*Glis glis*) и горски сънливец (*Dryomys nitedula*). Това са горски видове, обитаващи различни типове гори (широколистни, смесени) от морското равнище до планините.

Семейство мишкови (*Muridae*) са представени от 7 вида в това число и синантропните видове (домашна мишка, сив и черен плъх). Доминиращи видове са двата вида горски мишки – жълтогърла (*Sylvaemus flavicollis*) и обикновена (*S. sylvaticus*) горски мишки. Те са изключително пластични видове и са доминиращи представители от дребните бозайници в разнообразни типове местообитания в Европа. Двата вида у нас (и в Южна Европа) трудно се различават по външни белези, затова тук са определени и представени до род (*Sylvaemus* sp.). Понякога те нанасят вреди на селскостопански и горски култури. Срещат се из цялата зона.

Оризицната мишка (*Micromys minutus*) и полската мишка (*Apodemus agrarius*) са вероятни видове за зоната. Двата вида се явяват интразонални и са свързани с влажни и овлажнени местообитания – край брегове на реки, различни водоеми, влажни гори.

В населените места се срещат синантропните видове – домашна мишка (*Mus musculus domesticus*), черен (*Rattus rattus*) и сив плъх (*R. norvegicus*).

Полевките (*Arvicolidae*) са представени от 3 вида – обикновена полевка (*Microtus ex gr. arvalis*), подземна полевка (*Microtus subterraneus*) и водна полевка (плъх) (*Arvicola terrestris*). Обикновената полевка е широко разпространена в цялата страна, като е възможно през годините (интервал от 3-5 години) може да се размножи изключително много и да нанесе сериозни вреди на зърнените култури, но тук в зоната тя е с ниска численост и е установена само в едно находище (край с. Бабица). Подземната полевка (*Microtus subterraneus*) е обикновен вид за нашите планини, находищата на ниска надморска височина са редки (Пешев и др., 2004). Обитава ливади, пасища, брегове на реки и гори. Видът е вероятен за зоната.

По бреговете на реките и водоемите в зоната се среща водната полевка (плъх) (*Arvicola terrestris*) (Попов, Седефчев, 2003).

Сляпото куче (*Spalax leucodon*) е обитател на откритите пространства – ливади, пасища, навлиза и в градините. Зоната предлага подходящи местообитания за вида, среща се из цялата зона (Приложение 3, Фиг. 6)

Хищници (Carnivora).

Семейство порови (*Mustelidae*) е представено от 4 вида, голяма част от които са редки и приоритетни за опазване видове. В цялата зона се срещат белката (*Martes foina*), черният пор (*Mustela putorius*), невестулката (*Mustela nivalis*), язовецът (*Meles meles*) и видрата (*Lutra lutra*).

От семейство кучеви (*Canidae*) при настоящето проучване е установено присъствието само на лисицата (*Vulpes vulpes*), която е обикновен вид и се среща в цялата зона. Чакалът (*Canis aureus*) през последните 20-30 години разширява ареала си в България – в посока запад и север, а също така навлиза и по долината на р. Струма. Западно от София се намира изолирана популация, откъсната от останалата част на страната (Спасов, 2007). Вълкът (*Canis lupus*) е изключително мобилен (за едно денонощие може да измине до 60 км) и има голям индивидуален участък. През зимните месеци слиза в ниските части в близост до населените места в зоната. Вероятно се среща периодично в зоната.

Дивата котка се среща в цялата зона (*Felis silvestris*) (Peshev et al., 2005). Видът е включен в новата Червена книга в категорията уязвим. Отрицателни фактори върху вида са фрагментацията на местообитанията, браконьерският лов, смъртността от автомобилен трафик. Сериозен проблем е хибридизацията с домашната котка, който у нас засега е около 10 %, но в Западна Европа почти не са останали естествени популации от дива котка (Спасов, 2007).

От копитните бозайниците са установени дивата свиня (*Sus scrofa*) и сърната (*Capreolus capreolus*) се срещат из цялата зона на ловни обекти.

По-подробна информация, както и оценка на природозащитния статус, са поместени в *Експертен доклад „Характеристики и разпространение на бозайниците в 33 за опазване на дивите птици „Мешица“ BG0002101”* към инвентаризацията на защитаната зона.

Глава 4. ОЦЕНКИ И ЗАПЛАХИ

12. Определяне на заплахи

12.1 Преглед на въздействията и заплахите

Преглед на въздействията и заплахите е направен на база на информацията, събрана от различни източници, както и при теренните проучвания. Допълнителна информация е събрана при срещи със заинтересованите страни и по време на обществените обсъждания.

Прегледът на актуалните въздействия и заплахите трябва да бъде съпоставим с тези, които са идентифицирани в Стандартния Натура 2000 формуляр и да актуализира техните оценки. Този подход е приложим отчасти поради промяната в класификацията на заплахите в Натура 2000, въведена от Европейската комисия през 2011 г. (Reference list Threats, Pressures and Activities).

Заплахите са разгледани поотделно за територията, попадаща в границите на ЗЗ и за прилежащите територии.

В защитената зона:

Таблица 12.1. Актуализиран преглед на заплахите и въздействията в ЗЗ „Мещица”

Код по стандартен формуляр 2006 г	Код по ЕС 2011	Наименование на въздействието	Оценка на интензивност и въздействие по стандартен формуляр 2006 г.			Оценка на интензивност и въздействие по инвентаризация 2013 г.		
			Инт.	Възд.	%	Инт.	Възд.	%
100	A01	Култивация	C	-	45	B	-	30
	A02	Промяна в практиките на култивиране				B		40
	A02.01	Интензивно земеделие				B	-	20
	A02.02	Промени в културите				B	-	20
	A02.03	Превръщане на тревни местообитания в обработваеми земи				A	-	20
102	A03	Косене / Премахване на тревна раст.	B	-	40			
	A03.01	Интензивно косене				B	-	10
	A03.02	Неинтензивно косене				B	+	10
	A03.03	Изоставяне / липса на косене				B	-	30
110	A07	Използване на биоциди, хормони и химикали	C	-	45	B	-	45
140	A04	Паша	B	-	10			
	A04.01	Интензивна паша				C	-	10
	A04.02	Неинтензивна паша				C	+	20
141	A04.03	Изоставяне на пасторални системи	B	-	20	B	-	20
150	A10	Реорганизация на селскостопански земи	B	-	30	B	-	30
230	F03.01	Лов	B	-	90	B	-	90
243	F03.02	Залавяне с капани, отравяне, браконьерство	B	-	80	C	-	80
502	D01.02	Пътища, автомобилни пътища	C	-	0	C	-	0
503	D01.04	Железопътни линии	C	-	0	C	-	0
600	G01	Структури за спорт и отдих	C	-	30	C	-	0
623	G01.03	Моторизирани превозни средства	C	-	2	B	-	2

625	G01.05	Делтапланеризъм, парапланеризъм, балони	С	-	70	С	-	70
810	J02.03	Дренаж	С	-	80	С	-	80
853	J02.05	Управление на водните нива	С	-	30	С	-	30
720	G05.01	Утъпкване, прекомерно ползване	С	-	10	С	-	10
825	J02.06	Изменения в структурите на водните потоци във вътрешността	С	-	70	С	-	20

Интензивност: А - висока; В - средна; С - ниска

Въздействие: + положително; - отрицателно; 0 - неутрално

% - процентно покритие спрямо общата площ на Натура 2000 зоната

Извън защитената зона:

Таблица 12.2 – Актуализиран преглед на заплахите в прилежащите територии на 33 „Мещица”

Код по стандартен формуляр 2006 г	Код по ЕС 2011	Наименование на въздействието	Оценка на интензивност и въздействие по стандартен формуляр 2006 г.		Оценка на интензивност и въздействие по инвентаризация 2013 г.	
			Инт.	Възд.	Инт.	Възд.
100	A01	Култивация (тук причисляваме разораването на земи, които продължително са били изоставени)	В	-		
	A02	Промяна в практиките на култивиране			А	-
	A02.01	Интензивно земеделие			В	-
	A02.02	Промени в културите			В	-
	A02.03	Отстраняване на тревни площи за превръщане в земеделски земи			А	-
102	A03	Косене / Премахване на тревна раст.	В	-		
	A03.01	Интензивно косене			В	-
	A03.02	Неинтензивно косене			В	+-
	A03.03	Изоставяне / липса на косене			В	-
110	A07	Използване на биоциди, хормони и химикали	В	-	В	-
140	A04	Паша	В	-		
	A04.01	Интензивна паша			В	-
	A04.02	Неинтензивна паша			В	+
141	A04.03	Изоставяне на пасторални системи, липса на паша	В	-	В	-
150	A10	Реорганизация на селскостопански земи			В	-
230	F03.01	Лов	В	-	В	-
243	F03.02	Залавяне с капани, отравяне, браконьерство			В	-
321	C04.01	Открити мини			В	-
	C01.03	Производство на енергия от вятър			С	-
502	D01.02	Пътища, автомобилни пътища	В	-	В	-
503	D01.04	Железопътни линии	В	-	С	-
600	G01	Структури за спорт и отдих	В	-	С	-
623	G01.03	Моторизирани превозни средства	В	-	В	-
625	G01.05	Делтапланеризъм, парапланеризъм, балони	С	-	С	-
	L01	Инвазивни и неместни видове			С	-
810	J02.03	Дренаж	В	-	С	-
853	J02.05	Управление на водните нива	В	-	С	-
825	J02.06	Изменения в структурите на водните потоци във вътрешността	С	-	С	-

Интензивност: А - висока; В - средна; С - ниска
Въздействие: + положително; - отрицателно; 0 - неутрално
% - процентно покритие спрямо общата площ на Натура 2000 зоната

12.2 Идентифициране на заплахите

Приоритетни заплахи за видовете – предмет на опазване в зоната и техните местообитания:

Тук са разгледани най-значимите заплахи за видовете, предмет на опазване в ЗЗ „Мешица“ и техните местообитания. Заплахите са представени по приоритетност, започваща от най-значимата. Приоритизирането е извършено на база на експертна оценка и анализ на информация от различни източници, включително консултации със заинтересованите страни:

- **A02.03. Отстраняване на тревни площи за превръщане в земеделски земи:** В защитената зона и прилежащите територии е констатирано разораване на тревни местообитания (ливади, пасища, мери, пустеещи земи и др.). Това води до директна загуба на местообитанията на птиците, земноводните и влечугите в обхвата на зоната. Въпреки, че площното отражение на заплахата не е голямо, то е съсредоточено върху местообитанията на приоритетния вид Ливаден дърдавец. В много случаи заплахата е констатирана върху земи, които по предназначение са земеделски, но в периода 1990 – 2007 г. не са обработвани и са придобили качества на тревни местообитания. След 2007 г. в резултат от прилагането на селскостопански практики, стимулирани от правилата за получаване на земеделски субсидии, тяхното обработване е възстановено.
- **A02. Промяна в практиките на култивиране:** Възстановяването на интензивни земеделски практики и практики на култивиране е повсеместна заплахата, която променя облика и/или води до загуба на тревни местообитания. В ЗЗ „Мешица“ заплахата е констатирана приоритетно в южната равнинна част на зоната и в комбинация с останалите заплахи води до загуба и гнездене и хранене от видовете, предмет на опазване.
- **A03.01. Интензивно косене:** Тази заплахата е установена с нисък интензитет и площно покритие към момента, но тя е насочена конкретно върху малкото останали низинни сенокосни ливади, които са приоритетно местообитание на Ливадния дърдавец. Може да има директен отрицателен ефект върху вида Ливаден дърдавец, например при използване на бързо движещи се машини, косене отвън навътре на ливадите. По тази причина заплахата се разглежда с потенциално голямо въздействие.
- **A03.03. Изоставяне / липса на косене:** Води до обрастване с храсталаци и дървета на ливадите и тяхната загуба като тревни местообитания.
- **A03.02. Неинтензивно косене:** Има положителен ефект върху състоянието на ливадите и е свързано със създаването на стимули за тяхното устойчиво стопанисване. Може обаче да има директен отрицателен ефект върху вида Ливаден дърдавец при неспазване на забранения период за косене до 01 Юли, определен със Заповедта за обявяване на ЗЗ.

- **A04.03. Изоставяне на пасторални системи, липса на паша:** Липсата на паша води до обрастване на пасищата с дървета и храсти. Въздействието върху целевите видове не е еднопосочно – от една страна може да създаде нови местообитания за Червеногърбата сврачка, но от друга страна води до загуба на местообитания на Ливадния дърдавец. Общото въздействие се приема за негативно.
- **F03.01. Лов:** Ливадният дърдавец става жертва на случаен отстрел при лов на пернат дивеч и на браконьерство. През последните години не са констатирани случаи на браконьерство в района. В тази връзка заплахата се разглежда с ниска интензивност. Нейното потенциално въздействие обаче е високо предвид ниската численост на вида.
- **A07. Използване на биоциди, хормони и химикали:** Използването на препарати за растителна защита и изкуствени торове е пряко следствие от възстановяването на интензивното земеделие в района. Заплахата е от значение и за двата вида - предмет на опазване, поради възможността за приемане на пестициди и други химикали с храната. Използването на хербициди и изкуствени торове води до нитрифицизация и рудерализация на видовия състав на някои ливади.
- **J02.03. Дренаж:** Отнася се до отводняването на преовлажнени ливади, което е било повсеместно в миналото и е довело до значителна загуба на тези местообитания и свързаните с тях видове в цялата страна. Към момента представлява по-скоро потенциална заплаха в защитената зона. Може обаче да се очаква като съпътстваща дейност при промяна в практиките на култивиране (заплаха A02) и по-специално при превръщане на тревни местообитания в обработваеми земи (A02.03).
- **G01.03. Моторизирани превозни средства:** Към тази заплаха се разглежда засиленото и повсеместно практикуване на офроуд моторни спортове, които водят до безпокойство на птиците. Може да има значителен негативен ефект особено в размножителния период.

Други разглеждани заплахи:

Тук са разгледани други антропогенни въздействия, които към настоящия момент не са представени в защитената зона или са представени с нисък интензитет, но представляват потенциална заплаха. Тяхното разглеждане е включено в настоящия план по препоръка от компетентни институции и други заинтересовани страни:

- **C01.03. Ветроенергийни паркове:** Районът северно от гр. Перник е определен във висок риск за птиците от вятърната енергетика според актуални данни, получени в резултат на ЛОТ 7 от проект „Картиране и определяне на природозащитното състояние на природни местообитания и видове - фаза I”. Към момента тази заплаха се разглежда само като само потенциална тъй като няма инвестиционни предложения в 33 и непосредствена близост.
- **L01. Инвазивни и неместни видове:** Потенциална заплаха, която трудно подлежи на оценка и контрол, но би могла да има трайно негативно въздействие върху състоянието на тревните местообитания.
- **C04.01. Открити мини:** Заплахата е установена извън границите на зоната. Възможни са обаче непреки въздействия чрез въздушен пренос на фини прахови частици, повишен трафик на камиони и други машини по трасето Перник-Брезник, което преминава през зоната и безпокои птиците.

- **A04.01 – Интензивна паша:** Потенциална заплаха, разпространена в миналото. Понастоящем в зоната не се извършва интензивна паша, но нейното възстановяване е възможно.

12.3. Определяне на ключови видове и техните местообитания за управление

Определянето на ключови видове и местообитания за управление в Натура 2000 се извършва на база на установеното състояние на популациите на видовете, предмет на опазване и установените заплахи. Поради факта, че 33 „Мещица” е обявена с цел опазването на два вида птици, тези видове следва да бъдат определени за ключови видове, а техните местообитания – за ключови местообитания за управление:

Ливаден дърдавец

Хабитатни изисквания: Обитава влажни ливади, предпланински плата и хълмисти райони с тревна растителност. Приспособен е и към обработваеми земи в които тревната растителност се коси през втората половина на лятото. Ливадният дърдавец прави гнездо от тревисти стъбла в ниви и ливади. Ключов фактор за състоянието на популацията е структурата на тревната покривка, която трябва да е с достатъчна височина, за да осигурява укритие (височина мин. 20-40 см от края на м. април), и в същото време да не е прекалено гъста, за да не затруднява придвижването на птиците. В повечето райони птиците предпочитат мозаечни местообитания от влажни ливади и площи с по-суха и по-висока трева.

Най-значими за вида типове местообитания по EUNIS:

- E2.252 Низинни и котловинни сенокосни ливади
- E2.7 Тревни съобщества в етапи на формиране

Червеногърба сврачка

Хабитатни изисквания: Обитава открити пространства с разпръснати храсти и ниски дървета, които използва за укритие и гнездене, както и по време на лов. Предпочита терени със слаб наклон и особено южните склонове на хълмове и възвишения в близост до реки и езера/язовири. Един от най-широко разпространените видове птици в селскостопанските райони, който силно се влияе от използването на инсектициди и премахването на естествената растителност по периферията на обработваемите площи.

Най-значими за вида типове местообитания по EUNIS:

- F3.24 Широколистни храсталаци
- G1.762 Смесени дъбови гори доминирани от благун (по периферията на гората)
- G1.7371 Тракийски гори от космат дъб и келяв габър (по периферията)
- E1.4344 Антропогонидни сухи тревни съобщества (в храсти по периферията)
- E1.61 Средиземноморски субнитрофилни тревни съобщества (в храсти по периферията)

Видовете-обект на опазване и техните местообитания в защитената зона ще бъдат приоритетни за прилагане на мерки за възстановяване и управление на местообитанията.

Глава 5. УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНАТА ЗОНА

13. Режим на управление

13.1. Цели на управлението

Целите на управление на Защитена зона за опазване на дивите птици BG0002101 „Мешица” произтичат директно от целите и предмета на опазване (цитирани в т. 4), формулирани в заповедта за обявяване на зоната. В същото време приоритетите на управление отчитат социалната и икономическа характеристика на зоната (т. 6, 7, 8 и 9) и оценката на заплахите (т. 12) от настоящия план.

Обща цел: Постигане на състояние на сигурност на видовете птици предмет на опазване и техните местообитания в ЗЗ „Мешица” в срок от 10 г. от влизането в сила на плана за управление.

Специфична цел 1: Опазване и поддържане на популациите на видовете птици – предмет на опазване, чрез преодоляване и ограничаване на установените заплахи;

Специфична цел 2: Осигуряване на достатъчни по площ и качество местообитания на видовете птици, предмет на опазване;

Специфична цел 3: Осигуряване на устойчиво стопанисване на земите, горите и водните обекти в защитената зона чрез подпомагане на природосъобразни стопански дейности и повишаване на обществената информираност.

13.2. Зониране на територията

С оглед на опростяване и структуриране на дейностите по управлението, както и на база аналитичната информация и оценки, с настоящия план се въвежда следното функционално зониране на ЗЗ:

Зона I за поддържане и възстановяване на местообитанията на видовете предмет на опазване.

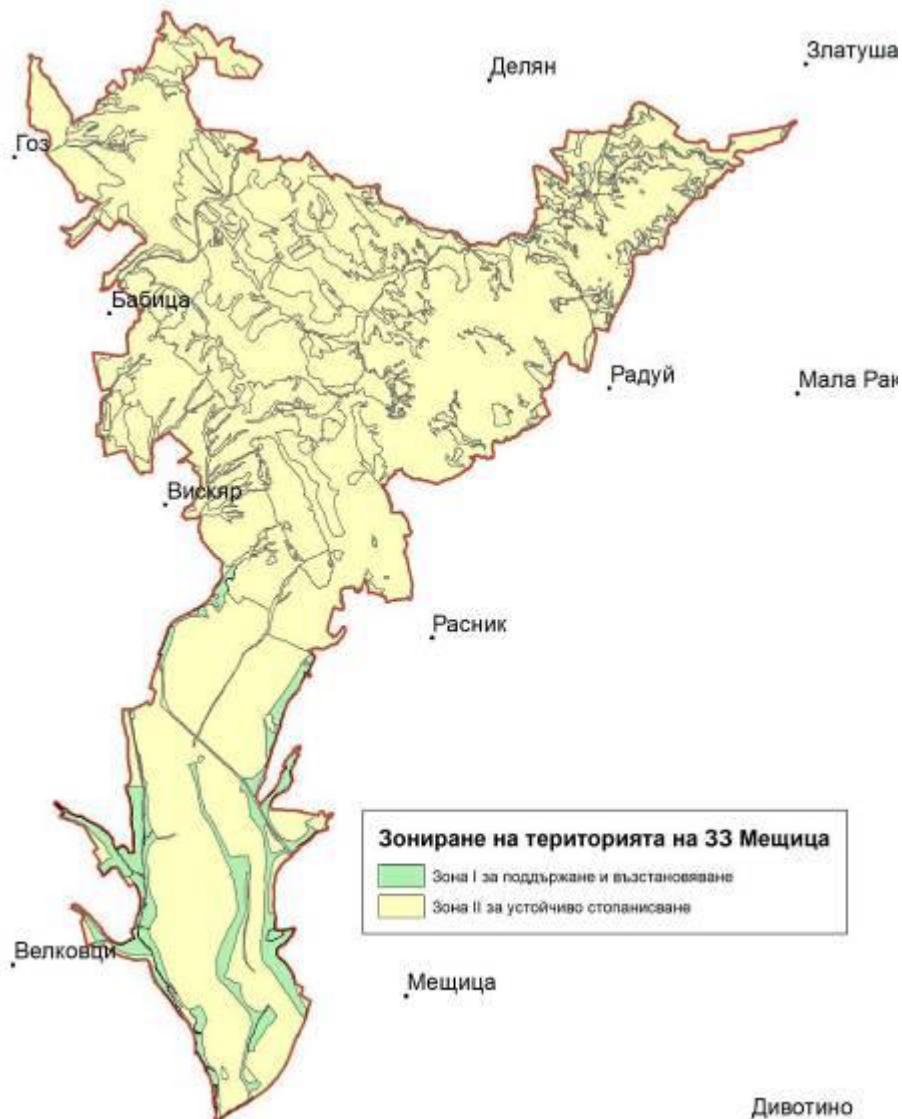
Обхват: В нея се включват влажните ливади и други тревни съобщества, които са местообитания на Ливадния дърдавец като основен вид, предмет на опазване в ЗЗ „Мешица”, който има специфични хабитатни изисквания и популацията му значително се влияе от човешките дейности. Зона I е обособена по физическите блокове, заети от следните местообитания по EUNIS: Низинни и котловинни сенокосни ливади - E2.252; и Тревни съобщества в етапи на формиране - E2.7 (съответстващи на природно местообитание 6510 Низинни сенокосни ливади съгласно Приложение 1 към ЗБР).

Зона II за устойчиво стопанисване.

Обхват: В нея се включват всички останали горски и тревни местообитания и обработваеми земи, които са местообитания или потенциални местообитания на видове със статут на защита по ЗБР. Включва всички земеделски, горски

имоти и сервитути на инфраструктурните обекти извън зоната за поддържане и възстановяване. ЗЗ „Мещица“ не включва урегулирани имоти в населените места.

Зонирането е илюстрирано на Фиг. 13.1.

Фиг. 13.1. – Функционално зониране

13.3 Определяне на режим и препоръки

Режимите на управление в Натура 2000 се подразделят на общи и специфични. Общите се разработват за територията на целия обект. За всеки конкретен ключов елемент (местообитание, вид) могат да се определят специфични режими, които са на ниво местообитание в случаите, когато се отнасят за природни местообитания, и на ниво местообитание на вида в случаите, когато се отнасят за отделни видове.

Общи режими, произтичащи от Заповедта за обявяване на ЗЗ „Мещица“
(Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.))

Съгласно Заповедта за обявяване в границите на защитената зона се забранява:

- Залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в

- обработваеми земи и трайни насаждения;
- Използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра;
- Добиването на подземни богатства по открит взривен способ.

Общи забрани по чл. 37 от ЗБР за защитени видове, които трябва да се съблюдават при опазването на целевите видове за ЗЗ „Мещица”

За всички жизнени стадии на развитие на целевите видове се забранява:

- всички форми на умишлено улавяне или убиване на екземпляри с каквито и да е уреди, средства и методи;
- преследване и обезпокояване, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция;
- унищожаване или вземане на яйца, включително в случаите, когато те са изоставени; разрушаване, увреждане или преместване на гнезда;
- увреждане или унищожаване на места за размножаване, почивка и струпване по време на миграция;
- вземане на намерени мъртви екземпляри;

Режими и препоръки, валидни за цялата територия на ЗЗ, въведени с Плана за управление

Забранява се:

- Култивиране на чужди бързорастящи растителни видове;

Препоръки:

- Възстановяването на традиционното екстензивно ползване на пасищата и ливадите.
- Превръщане на трайно изоставени и пустеещи ниви в ливади и пасища чрез доброволна промяната в начина на трайно ползване.
- Опазване и поддържане на елементи на ландшафта, които имат свързващи функции и предоставят укрития на птиците (синори, канавки, ивици с естествена растителност, живи плетове и др.)
- Паша на домашни животни в пасища съгласно КВС с препоръчителна гъстота до 0,2 ЖЕ/ха³, съобразена с вида домашни животни съгласно нормативната уредба.

Режими и препоръки за Зона I за поддържане и възстановяване на местообитанията на видовете предмет на опазване

Забранява се:

- Пресушаване на ливадите чрез изграждане на нови дренажни съоръжения;
- Практикуването на моторни (off-road) спортове в ливадите.

Препоръки:

³ Според Наредба № 5 от 10.03. 2010 г. за условията за допустимост за подпомагане на земеделските парцели, ЖЕ/ха: животинска единица на хектар. 1 ЖЕ се равнява на 1 крава, бивол или кон, или на 7 - 10 бр. овце /кози.

- Поддържане на традиционното ползване на ливадите. (т.е. чрез косене, съобразено с гнездовия сезон на птиците, без използване на изкуствени торове), така че те да запазят своите екологични функции като местообитания;
- Използване на щадящи техники за косене (напр. от центъра на ливадата към периферията, зигзагообразно, използване на бавно-движещи се косачки), позволяващи на птиците да избягат от движещи се машини;
- Разпределяне на косенето мозаично и оставянето на неокосени участъци.
- Поддържане на подходящ режим на овлажняване чрез поддържане и възстановяване на бари и малки водоеми.

13.4 Определяне на мерки за предотвратяване на влошаването на състоянието на местообитанията и видовете

Определянето на мерки е извършено на базата на установеното състояние на видовете, предмет на опазване и техните местообитания (описани в т. 11.2), както и идентифицираните и приоритизирани заплахи (описани в т. 12).

Мерките и действията, формулирани в плана са приведени в съответствие с обхвата на мерките, идентифицирани в Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000 (НПРД). Това ще даде възможност за адекватно проектно финансиране на изпълнението на плана в многогодишния финансов период на ЕС 2014-2020 г.

НПРД идентифицира две специфични мерки, приложими за 33 BG0002101 „Мещица“, както и редица неспецифични мерки. Специфичните мерки са:

- Подобряване на структурата и функциите на земеделските природни местообитания (М 44 от НПРД).
- Подобряване на природозащитното състояние на видовете, обитаващи земеделските и горските екосистеми (М 47 от НПРД).

13.3.1. Мерки, насочени към видовете птици, предмет на опазване:

Таблица 13.1 – Мерки за опазване и поддържане на популациите на видовете, предмет на опазване в защитената зона

	Мярка от плана	Видове	Съответствие с НПРД
1.	Предотвратяване на директни рискове и заплахи за екземплярите на защитените видове от извършването на селскостопански дейности чрез популяризиране и контрол върху спазването на забраната за косене до 1 юли и забрана за косене на ливадите отвън навътре, недопускане на използването на бързодвижещи се механизирани косачки, закупуване на недискови (палцови) бавно подвижни косачки;	Ливаден дърдавец	М 47 от НПРД
2.	Предотвратяване на директни рискове и заплахи за екземплярите на защитените видове от отравяне с пестициди, изкуствени торове или други токсични субстанции (директно или по хранителната верига)	Ливаден дърдавец Червеногърба сврачка	М 47 от НПРД

	чрез информационни и превантивни дейности със земеделските стопани		
3.	Предотвратяване на директни рискове и заплахи за екземплярите на защитените видове от браконьерски или случаен отстрел чрез подобрен контрол на лова на пълпъдъци и дребен пернат дивеч на територията на зоната и информационна кампания сред ловците.	Ливаден дърдавец Червеногърба сврачка	М 47 от НПРД

13.3.2. Мерки, насочени към местообитанията на видовете птици, предмет на опазване:

Таблица 13.2 – Мерки за опазване и поддържане на местообитанията на видовете, предмет на опазване в защитената зона

	Мярка от плана	Видове	Съответствие с НПРД
1.	Осигуряване на достатъчни по площ и качество местообитания на Ливадния дърдавец чрез поддържане и възстановяване на пасища, ливади и други участъци с тревна растителност.	Ливаден дърдавец	М 44 от НПРД
2.	Осигуряване на достатъчни по площ и качество местообитания на Червеногърбата сврачка чрез поддържане и възстановяване на елементи на ландшафта, които имат свързващи функции и предоставят укрытия на птиците (синори, канавки, ивици с естествена растителност и др.)	Червеногърба сврачка	М 44 от НПРД
3.	Осигуряване на подходящ воден режим на влажните ливади и избягване на прекомерно осушаване или продължително преовлажняване чрез поддържане на бари и малки водоеми, управление на водните нива.	Ливаден дърдавец	М 44 от НПРД
4.	Управление на пашата за постигане на равномерно натоварване на пасищата: Закупуване и поставяне на електропастери за управление на пашата, обучение на фермерите и осигуряване на финансови компенсации	Ливаден дърдавец	М 44 от НПРД
5.	Подпомагане и насърчаване на ползвания, които създават мозайка от тревни местообитания. Когато е възможно, да се създадат условия птиците да използват висока растителност в началото на сезона и да се преместват към поляните	Ливаден дърдавец	М 44 от НПРД
6.	Превенция на пожари чрез подобрен контрол за спазване на забраната за палене на стърнища и сухи треви в земеделските територии.	Ливаден дърдавец Червеногърба сврачка	М 44 от НПРД

Таблица 13.1. Връзка между установените заплахи и режимите/ мерките за тяхното предотвратяване

Заплаха	Режими, препоръки и мерки в защитената зона	Коментар
A02.03 - Превръщане на тревни местообитания в обработваеми земи	Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения. Превръщане на трайно изоставени и пустеещи ниви в	Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.) Препоръки за функционални зони I и II (т.13.3 от плана)

	ливади и пасища чрез доброволна промяната в начина на трайно ползване.	
A02 – Промяна в практиките на култивиране	Забранява се пресушаване на ливадите чрез изграждане на нови дренажни съоръжения. Възстановяването на традиционното екстензивно ползване на пасищата и ливадите.	Забрани за функционална зона I (т.13.3 от плана) Препоръки за функционална зона I
A03.01 – Интензивно косене	Забрана за косене на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра. Използване на щадящи техники за косене: да се вземат мерки за косене по начин, който позволява на птиците да избягат от движещи се машини. Ако се прилага механизирано косене, то трябва да се извършва от единия край на ливадата към другия или от центъра към периферията.	Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.) Препоръки за функционални зони I и II (т.13.3 от плана)
A03.03 - Изоставяне / липса на косене	Възстановяването на традиционното екстензивно ползване на пасищата и ливадите.	Препоръки за функционална зона I
A03.02 – Неинтензивно косене	Забрана за косене на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра.	Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.)
F03.01 – Браконьерство и случаен отстрел	Общи режими за опазване на целевите видове за 33 „Мещица”, произтичащи от статута им на „защитени видове” съгласно действащото законодателство.	чл. 38 на ЗБР
A04.01 – Интензивна паша	Насърчаване на традиционното ползване на пасища и ливади чрез поддържане на пасищата с препоръчителна гъстота до 0,2 Же/ха. Въвеждане на допълнително плащане за пашуване на пасища на повече от 5 (10) км от населеното място.	Препоръки за функционални зони I и II (т.13.2 от плана)
A04.03 - Изоставяне на пасторални системи, липса на паша	Опазване и поддържане на елементи на ландшафта, които имат свързващи функции и предоставят укрытия на птиците (синори, канавки, ивици с естествена растителност, живи плетове и др.). Насърчаване на традиционното ползване на пасища и ливади	Препоръки за функционални зони I и II (т.13.3 от плана)

	чрез поддържане на пасищата с препоръчителна гъстота до 0,2 Же/ха. Въвеждане на допълнително плащане за пашуване на пасища на повече от 5 (10) км от населеното място.	
A07 - Използване на биоциди, хормони и химикали	Забрана за използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади.	Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.)
J02.03. Дренаж	Забрана за пресушаване на ливадите чрез изграждане на нови дренажни съоръжения	Забрани и за функционална зона I (т.13.3 от плана)
G01.03 – Моторизирани превозни средства	Практикуването на моторни (off-road) спортове.	Забрани за цялата територия на зоната (т.13.3 от плана)
L01 - Инвазивни и неместни видове	Култивиране на инвазивни растителни видове.	Забрани за цялата територия на зоната (т.13.3 от плана)
C04.01 - Открити мини	Забрана за добиването на подземни богатства по открит взривен способ в границите на ЗЗ.	Заповед No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.)

13.5 Препоръки, забрани и режими за начина на стопанисване и ползване на земеделски земи, гори или водни площи

Земеделски земи

В ЗЗ „Мещица“ инвентаризацията констатира значително намаляване на популацията на Ливадния дърдавец и/или изместване на гнездовата популация извън зоната поради загуба на типични гнездови местообитания, причинена от промени в земеделските практики. По тази причина мерките за опазване чрез въвеждане/възстановяване на природосъобразни земеделски техники са особено важни за вида.

Основната част от режимите и мерките за осигуряване на достатъчни по площ и качество местообитания на видовете предмет на опазване, предложени в настоящия план се отнасят именно към земеделските земи. (описани подробно в т. 13.2 и 13.3)

Гори

Съществуващите горски площи на територията на защитената зона не са приоритетни местообитания за видовете, предмет на опазване. По тази причина планът не въвежда специфични режими за горскостопанските дейности.

Водни площи

На територията на защитената зона има малко повърхностни води – бари и непостоянни микроязовири. Тяхното количествено състояние (отток, водни

нива) обаче повлиява водния режим на тревните местообитания, приоритетни за опазването на ливадния дърдавец.

Настоящият план въвежда забрана за пресушаване на влажните ливади чрез изграждане на нови дренажни съоръжения, както и препоръки за поддържането на подходящ режим на овлажняване чрез поддържане и възстановяване на бари и малки водоеми.

13.6 Действия за постигане на целите, включително необходимост от поддържащи и/или възстановителни дейности

Поддържащи и възстановителни дейности

Природозащитното състояние на видовете, предмет на опазване в ЗЗ „Мешица“, е в пряка зависимост от състоянието на техните местообитания. Докато местообитанията на червеногърбата сврачка са в добро състояние и плотно покритие, местообитанията на Ливадния дърдавец са значително намалели и увредени. Това ясно се отразява и върху данните за числеността на двата вида.

По тези причини поддържащите и възстановителните мерки, предложени от плана, са насочени приоритетно към местообитанията, използвани за гнездене, хранене и укритие на Ливадния дърдавец в границите на зоната.

- Възстановяване на ливади и пасища чрез доброволна промяната в начина на трайно ползване на пустеещи ниви и възстановяване на екстензивното ползване;
Съответствие с НПРД: М 44 - Подобряване на структурата и функциите на земеделските природни местообитания.
Приоритетност: висока.
- Възстановяване и поддържане на синори, канавки, ивици от естествена растителност и единични дървета
Съответствие с НПРД: М 44 - Подобряване на структурата и функциите на земеделските природни местообитания.
Приоритетност: висока.
- Осигуряване на подходящ воден режим на влажните ливади и избягване на прекомерно осушаване или продължително преовлажняване чрез поддържане на бари и малки водоеми, управление на водните нива;
Съответствие с НПРД: М 44 - Подобряване на структурата и функциите на земеделските природни местообитания.
Приоритетност: средна.
- Управление на пашата за постигане на равномерно натоварване на пасищата
Съответствие с НПРД: М 44 - Подобряване на структурата и функциите на земеделските природни местообитания.
Приоритетност: висока.

Управление на защитената зона

- Осигуряване на административен и технически капацитет за прилагане на мерките от плана чрез установяване на управителен/ консултативен орган за защитената зона. Установяване на секретариат на управителния орган.

Съответствие с НПРД: М 26 – Прилагане на управленски подход в ЗЗ от НАТУРА 2000, М 40 - Текущи разходи за персонал на управленските органи

Приоритетност: висока.

- Подобрена координация между компетентните институции и местните власти за прилагане на режимите, забраните и мерките в защитената зона.

Съответствие с НПРД: М 29 – Развитие на координационни механизми във връзка с управлението на защитените зони от НАТУРА 2000

Приоритетност: висока.

- Осигуряване на информационна база за управлението на защитената зона чрез отразяване на границите на защитените зони от НАТУРА 2000 и приложимите към тях режими в кадастралните карти и имотните скици.

Съответствие с НПРД: М 18 – Развитие на единна картографска основа, включваща и териториите на защитените зони от Натура 2000 мрежата.

Приоритетност: висока.

Въвличане на заинтересованите страни в устойчивото управление на територията

- Участие на основните групи заинтересовани страни в управителното/ консултативно тяло за защитената зона, което да отчита интересите на поземлените собственици и ползватели. Препоръчително е всички групи заинтересовани страни в рамките на защитената зона да бъдат представени в управителното/ консултативно тяло на квотен принцип.

Съответствие с НПРД: М 29 – Развитие на координационни механизми във връзка с управлението на защитените зони от НАТУРА 2000

Приоритетност: висока.

- Отразяване на основните режими и мерки от ПУ в Общинските планове за развитие

Съответствие с НПРД: М 16 – Изготвяне/ актуализиране/ хармонизиране на планове и други стратегически документи.

Приоритетност: средна.

Екологично образование, обучение и информационни дейности

- Работа с училищата в населените места прилежащи към ЗЗ – разработване на кратки инструкции за учителите и образователен еднодневен тур за извънкласен урок;

Съответствие с НПРД: М 11 – Насърчаване на екологощащото поведение у подрастващите

Приоритетност: ниска.

- Обучение на ловците за предотвратяване на случаен отстрел на защитени видове и превенция на браконьерството на местно ниво, вкл. разпространение на информационни материали, напр. листовки за разликите между ливадния дърдавец (*Crex crex*) и пъдпъдъка (*Coturnix coturnix*).

Съответствие с НПРД: М 31- Планиране и провеждане на регионални кампании за обществено осведомяване за НАТУРА 2000

Приоритетност: средна.

- Повишена информираност на земеделските стопани относно статута на техните земи като част от мрежата Натура 2000, произтичащите ограничения и възможности за компенсаторни плащания; Изготвяне и предоставяне на информационни материали и ръководства за добри земеделски практики, водещи до опазване на защитените видове птици в зоната, информационни срещи и обучения по места;

Съответствие с НПРД: М 4 – Развитие на програма за консултиране на частни собственици/ползватели на земи/ гори за упражняване на практики във връзка със спецификите на управлението в защитените зони от Натура 2000 мрежата;

Приоритетност: средна.

- Подобрена информираност и достъп до агро-екологични консултации за земеделските стопани, от страна на общинските администрации и областните служби за съвети в земеделието;

Съответствие с НПРД: М 4 – Развитие на програма за консултиране на частни собственици/ползватели на земи/ гори за упражняване на практики във връзка със спецификите на управлението в защитените зони от Натура 2000 мрежата;

Приоритетност: средна.

Мониторинг

- Осъществяване на мониторинг на видовете предмет на опазване и техните местообитания с методики и честота на мониторинга съгл. т. 16 от Плана.

Съответствие с НПРД: М 65 – Мониторинг на състоянието на екосистемите;

Приоритетност: средна.

- Осъществяване на мониторинг на изпълнението на Плана с индикатори и честота на мониторинг съгл. т. 17 от Плана

Съответствие с НПРД: М 65 – Мониторинг на състоянието на екосистемите;

Приоритетност: средна.

14. Компенсаторни механизми

Компенсаторните плащания се предоставят на земеделските стопани, за да компенсират загубата на техните доходи или допълнителни разходи, възникнали от спазване на ограниченията на Заповедта за обявяване на защитената зона и /или Плана за управление на зоната (когато има такъв).

Компенсаторните механизми, предложени по-долу, са обвързани с предлаганите режими в зоната. Най-общо те могат да се разделят на 3 групи:

- Компенсаторни механизми за забраните и задължителните ограничения върху земеделската дейност;
- Плащания за препоръчителни дейности, които се поемат доброволно от земеделските стопани;

- Други плащания, които оказват положително влияние върху опазването на местообитанията и видовете в зоната.

Подробните описания на допустимите дейности и нивата на плащане ще бъдат определени от Програма за развитие на селските райони 2014-2020, която понастоящем се разработва от МЗХ и подлежи на одобрение от Европейската комисия.

Компенсаторни механизми за забраните и задължителните ограничения върху земеделската дейност

На национално ниво тези забрани могат да се компенсират в рамките на мярка 12 *“Плащания по Натура 2000 и Рамковата директива за водите” от ПРСР 2014-2020 г.* Посочените по-долу мерки и нива на плащане са разгледани и в контекста на ПРСР 2007-2013 г. и имат ориентировъчна стойност. Новите нива на плащане предстои да бъдат изчислени и одобрени в новата програма и съответните наредби към нея.

- Не се допуска премахване на характеристиките на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива (към момента тази забрана се компенсира в рамките на ПРСР с 20 Евро/ха).
- Не се допуска залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения (към момента тази забрана се компенсира в рамките на ПРСР с 30 Евро/ха).
- Не се допуска промяна на начина на трайно ползване на ливади, пасища и мери (към момента тази забрана се компенсира в рамките на ПРСР с 30 Евро/ха).
- Не се допуска използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади (към момента тази забрана се компенсира в рамките на ПРСР с 28,5 Евро/ха).
- Не се допуска косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра (към момента тази забрана се компенсира в рамките на ПРСР със 70 Евро/ха).

Плащания за препоръчителни дейности, които се поемат доброволно от земеделските стопани .

На национално ниво тези плащания могат да се предоставят от мярка Мярка 10 *“Агроекология и климат” от ПРСР 2014-2020* за поет петгодишен ангажимент.

- Поддържане на пасищата с препоръчителна гъстота до 0,2 Же/ха. Предлагаме да се въведат различни нива на плащане, които да са съобразени с животинските единици на ха. Допълнително плащане за пашуване на пасища на повече от 5 (10) км от населеното място в зависимост от отдалечеността на пасището.
- Възстановяване на елементи на ландшафта като канавки, живи плетове, синури, групи от храсти, и друга растителност, предлагаща убежище. Плащане на линеен метър в зависимост от дължината.
- Поддържане на традиционно ползване на ливадите. Съществуващите ливади да се поддържат като такива и да се управляват по

традиционен начин (т.е. чрез косене съобразено с гнезодовия сезон на птиците (след 1 юли) без използване на торове и пестициди), така че те да запазят своите екологични функции като местообитания. Използване на щадящи техники за косене: да се вземат мерки за косене по начин, който позволява на птиците да избягат от движещи се машини. Ако се прилага механизирано косене, то трябва да се извършва от единия край на ливадата към другия или от центъра към периферията. Предлагаме да се въведе основно плащане и допълнително плащане за разпределяне на косенето мозаично на големи площи в период от две седмици.

- Насърчава се промяната в начина на трайно ползване на трайно изоставени и пустеещи (над 10 г.) орни земи, които по естествен път са трансформирани в ливади, пасища и мери. Предлагаме да се въведе плащане при промяна на начина на трайно ползване.

В Таблица 14.1 е представена връзката между предлаганите режими, мерките за тяхното изпълнение и съществуващите възможности за подпомагане в рамките на Програмата за развитие на селските райони.

Режими и препоръки	Вид мярка*	Съответствие с действащи мерки от ПРСР 2007-2013	Изисквания на предлаганата мярка
Забрана за премахване на характеристиките на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива	H2000	Да - Натура Забрана за премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) в земеделските земи - 20 евро/ха	Не се допуска премахване на характеристиките на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива
Забрана за залесяване на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения	H2000	Да - Натура 2000 Забрана за разораването и залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения - 30 евро/ха	Не се допуска залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения
Забрана за промяна на начина на трайно ползване на ливади, пасища и мери	H2000	Да - Натура Забрана за промяна на предназначението и/или начина на трайно ползване на ливади, пасища, поляни, мери, мочурища, водоеми, водни течения, крайбрежни клифове (скали) в селскостопанския и горския фонд – 30 Евро/ха	Не се допуска промяна на начина на трайно ползване на ливади, пасища и мери
Забрана за използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади	H2000	Да – Натура Забрана за използването на пестициди и минерални торове в	Не се допуска използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади

Режими и препоръки	Вид мярка*	Съответствие с действащи мерки от ПРСР 2007-2013	Изисквания на предлаганата мярка
		пасища и ливади 28,5 евро/ха	
Забрана за косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра	H2000	Да – Натура Забрана за косенето на ливадите: а) до 1 юли - 70 евро/ха; б) от периферията към центъра с бързодвижеща се техника и преди 15 юли - 70 евро/ха	Не се допуска косенето на ливадите преди 1 юли, както и косене от периферията към центъра с бързодвижеща се техника .
На цялата територия на защитената зона се насърчават традиционни и пасторални форми на пасищно животновъдство при спазването на останалите режими и забрани	АЕ	Съществува подобна мярка– ВПС 1 – Поддържане на пасищата чрез екстензивна паша 0,3 - 1,5 ЖЕ /ха Плащане 151 Евро/ха	Поддържане на пасищата с препоръчителна гъстота до 0,2 Же/ха
Насърчава се опазване и възстановяване на елементи на ландшафта като канавки, живи плетове, синури, групи от храсти, коприва и друга растителност предлагаща убежище	АЕ	Не	Възстановяване на елементи на ландшафта : канавки, живи плетове, синури , групи храсти
Паша на домашни животни в определените за това пасища с препоръчителна гъстота до 0,2 Же/ха	АЕ	Съществува подобна мярка– ВПС 1 – Поддържане на пасищата чрез екстензивна паша 0,3 - 1,5 ЖЕ /ха Плащане 151 Евро/ха	Поддържане на пасищата с препоръчителна гъстота до 0,2 Же/ха
Допуска се косенето на ливадите след 1 юли	АЕ	Да съществува подобна – ВПС 1 Да се косят ливадите между 15 юни и 15 юли за низините и 30 юни и 15 август за планинските необлагодетелстване райони Косенето може да се извършва ръчно или ако е с косачки - за бавно косене, да е от центъра към периферията на ливадата и с бавна скорост. (Това ще позволи на птиците, гнездящи на земята и на другите животни спокойно да напуснат местообитанието си). Плащане 151 Евро/ха	Поддържане на традиционно ползване на ливадите. Съществуващите ливади да се поддържат като такива и да се управляват по традиционен начин (т.е. чрез косене, съобразено с гнезодовия сезон на птиците (след 15 юли), без използване на торове и пестициди), така че те да запазят своите екологични функции като местообитания. Използване на щадящи техники за косене: да се вземат мерки за косене по начин, който позволява на птиците да избягат от движещи се машини Да не се допуска косене от границата на ливадата към центъра. Ако се

Режими и препоръки	Вид мярка*	Съответствие с действащи мерки от ПРСР 2007-2013	Изисквания на предлаганата мярка
			прилага механизизирано косене, то трябва да се извършва от единия край на ливадата към другия или от центъра към периферията.
Насърчава се възстановяването на традиционното екстензивно ползване на пасищата и ливадите	АЕ	Подобна на ВПС 1	Виж 1 и 6
Насърчава се промяната в начина на трайно ползване на трайно изоставени и пустеещи (над 10 г.) орни земи, които по естествен път са трансформирани в ливади, пасища и мери.	АЕ	Съществува подобна в Агроекологичната мярка, направление Контрол на почвената ерозия (ПВ2): Превръщане на обработваеми земи в пасища и екстензивното им ползване (не повече от 2 ЖЕ/ха). При ВПС4 мярката е същата с ползване до 1,5 ЖЕ/ха. Плащане: 324 Евро/ха	Промяна на начина на трайно ползване на изоставени и пустеещи орни земи в пасища и ливади.

* Видове мерки:

Н2000 – Компенсаторни плащания по Натура 2000

АЕ – Агроекологични мерки

Др. – Други предлагани мерки

Други плащания за дейности, които оказват положително влияние върху опазването на местообитанията и видовете в зоната.

- **Обучение, консултации, информации и предоставяне на съвети на земеделските стопани.** Повишена информираност на земеделските стопани относно статута на техните земи като част от мрежата Натура 2000, произтичащите ограничения и възможности за компенсаторни плащания; изготвяне и предоставяне на информационни материали и ръководства за добри земеделски практики, водещи до опазване на защитените видове птици в зоната.
- **Продкрепа на непродуктивните инвестиции на земеделските стопани в защитената зона:**
 - Закупуване на недискови (палцови) бавноподвижни косачки;
 - Закупуване и поставяне на електропастири за управление на пашата;
 - Изграждане на навеси (кошари) и заслони за стадата и хората на отдалечени места с цел стимулиране на пашуването в отдалечени места;

- Изграждане на места за водопой на добитъка;
- Изграждане на къщички за птици, кацалки, платформи за гнезда;
- Обособяване на пътеки за пешеходни и колоездачи маршрути;
- Поддържане на естествените малки водоеми, които се намират на територията на затревени площи;
- Засаждане на единични и/или групи дървета от местни видове и поддържането им за период от 2 години;
- Други добре обосновани от ЗС дейности, които биха допринесли за опазване на биологичното разнообразие в стопанисваните от него земи.

15. Определяне на прогнозни суми за администриране, реализиране и мониторинг на планираните дейности, мерки и компенсаторни механизми за период от 10 години

Предложените суми за администриране, провеждане и мониторинг са индикативни. Финансирането на дейностите в Натура 2000 се регламентира от Национална приоритетна рамка за действие (НПРД), която цели да обхване предвижданията за бъдещи дейности по възстановяване, поддържане и подобряване на състоянието на видовете, природните местообитания и местообитания на видове - предмет на опазване в Натура 2000. Основна цел на НПРД е да определи финансовата рамка за периода 2014-2020 г. за тези дейности от различните оперативни програми. По тази причина, конкретните финансови източници не са посочени.

Дейност	Прогнозна стойност (лв.)	Източник на средства
Управление на защитената зона – определяне на отговорна администрация; Разходи за режимни и човешки ресурси	120'000	Съгласно НПРД
Осигуряване на административен и технически капацитет за извършване на ежегоден мониторинг и превантивни дейности в защитената зона	60'000	Съгласно НПРД
Контролни дейности по отношение спазването на забраните и режимите в защитената зона	60'000	Съгласно НПРД
Поддържащи мерки - еднократни разходи (различни от агроекологичните и компенсаторни)	36 000	Съгласно НПРД
Екологично образование, обучение и информационни дейности	50'000	Съгласно НПРД
Компенсаторни плащания за прилагане на режимите и забраните по отношение на земеделските земи	380'000	Съгласно НПРД
Актуализация на плана за управление в края на 10-годишния период	100'000	Съгласно НПРД

16. Определяне на ключови местообитания или видове за наблюдение, периодичност и методика за мониторинг

Вид	Ливаден дърдавец (<i>Crex crex</i>)
Периодичност на мониторинг	Ежегодно
Характеристики	Брой токуващи индивиди Характеристика на местообитанието Площ на колонията Съпътстващи видове Заплахи и лимитиращи фактори
Методика за мониторинг и присъствие в национални програми	Мониторинг на ОВМ и защитените зони от мрежата Натура 2000; Видово-специфична методика за наблюдение (отчитане на токуващи мъжки); Включен в НСМБР

Вид	Червеногърба сврачка
Периодичност на мониторинг	Ежегодно
Характеристики	Брой гнездящи двойки Характеристики на местообитанието Заплахи и лимитиращи фактори
Методика за мониторинг	Мониторинг на ОВМ и защитените зони от мрежата Натура 2000; Маршрутно обследване на територията в рамките на пробни площадки с размери 1x1 km UTM гريد. Включен в НСМБР.

17. Мониторинг и оценка на постигането на целите, индикатори за успешното прилагане на плана

Определянето на индикатори за постигането на формулираните цели и изпълнение на дейностите е в пряка зависимост от предмета и целите на опазване на 33. Индикаторите за правилния избор на мерките и тяхното изпълнение, както и за постигането на целите на управление са в пряка връзка с критериите, определящи състояние на сигурност за видовете, предмет на опазване в зоната.

Формулирани са два типа индикатори – за изпълнение на мерките и за постигане на целите на управление. Индикаторите за изпълнение ще имат количествено измерение и ще бъдат свързани с изпълнението на приоритетните мерки за управление на зоната. Индикаторите за постигане на целите на управление ще бъдат базирани върху параметри за състояние на популациите на видовете - предмет на опазване и техните местообитания.

Индикатор	Източник на информация	Целева стойност	Честота на мониторинга	Отговорна институция *
Индикатори за постигане на целите				

Численост на Ливадния дърдавец в 33 (бр. гнездящи двойки)	Мониторинг на вида	23 р.	ежегодно	Управителен орган на 33
Численост на Червеногърбата сврачка в 33 (бр. гнездящи двойки)	Мониторинг на вида	15 р.	ежегодно	Управителен орган на 33
Площ на екстензивно поддържани ливади	СИЗП	190 ха.	5 г.	Управителен орган на 33
Площ на екстензивно поддържани пасища и мери	СИЗП	1500 ха.	5 г.	Управителен орган на 33
Статус на приоритетните заплахи, установени за зоната	Мониторинг	Общо намаляване на интензитета и площта с 20%	5 г.	Управителен орган на 33
Индикатори за изпълнение на плана				
Определена управленска/ консултативна структура на защитената зона	Документ/ заповед на РИОСВ / МОСВ	1 бр.	На 1-ва година от приемането на ПУ	Управителен орган на 33
Въведени компенсаторни/ икономически механизми	Служби за съвети в земеделието	1 бр.	2 г.	Управителен орган на 33
Изпълнена образователна програма	Доклад, проектна документация	1 бр.	10 г.	Управителен орган на 33

*** Забележка:** Към настоящия момент институционалната рамка за изпълнение на ПУ не е напълно изяснена (повече информация е поместена в т. 9). РИОСВ е отговорната административна структура, която има най-преки задължения по отношение на контрола и управлението на 33 от Натура 2000.

Авторите на плана приемат, че след изготвяне и одобрение на национален подход за управление на 33 от Натура 2000, предвидено в НПРД, ще бъде възможно установяването на управителни/консултативни структури за защитените зони и делегиране на дейности по управлението и мониторинга към тях.

Литература

Велев, С. 1997. Климатично райониране. В: Физическа и икономическа география на България. Изд. проф. Марин Дринов, С.

Велев, С. Йорданова, М., Дреновски, И. 2002. Физикогеографска регионализация. В: География на България. С., Форком, 381-410.

Велчев, А., Пенин, Р., Тодоров, Н., Контева, М. 2011. Ландшафтна география на България. Булвест 2000, 235с.

Георгиев, М. 1991. Физическа география на България. Унив. Изд. "Св. Климент Охридски", С.

Големански, В. (гл. ред.). 2011. Червена книга на Република България. Том 2. Животни. ИБЕИ-БАН & МОСВ, София.

Заповед на министъра на околната среда и водите No РД-809 от 6 ноември 2008 г. (ДВ бр. 108 /2008 г.)

Иванов, И. 1966. Регионална характеристика на релефа - Краищенско-ихтиманска подобласт. В: География на България, том 1. Изд. на БАН.

Климатичен справочник за България. 1978. Том 1, Слънчева радиация и слънчево греене. Изд. Наука и изкуство, С.

Климатичен справочник за България. 1979. Том 2, Влажност на въздуха, мъгла, облачност. Изд. Наука и изкуство, С.

Климатичен справочник за България. 1982. Том 4, Вятър. Изд. Наука и изкуство, С.

Климатичен справочник за България. 1983. Том 3, Температура на въздуха, температура на почвата, слани. Изд. Наука и изкуство, С.

Климатичен справочник. 1991. Валежи в България. Изд. Наука и изкуство, С.

Климатът на България. С. Изд. на БАН, 1991.

Лесоустройствен проект на ДГС "Радомир" (2008).

Лесоустройствен проект на ДГС "Брезник" (2005).

Лесоустройствен проект на ДГС "София" (2009).

Маринова, Р. 1993. Обяснителна записка към геоложка карта в М 1:100000 картен лист Благоевград. С. Геология и геофизика АД.

Мишев, Н., Вапцаров, И., Данева, М. 1989. Физикогеографски райониране. В: География на България, Т.3 Физикогеографско и социално-икономическо райониране, С., БАН, 13-235.

Национална приоритетна рамка за действие за Натура 2000, Министерство на околната среда и водите, работен вариант, февруари 2014 г.

- Нинов, Н. 2000. Таксономичен списък на почвите в България според световната система на ФАО. Проблеми на географията, 1-4.
- Общински план за развитие на община Перник 2007 – 2013.
- Общински план за развитие на община Брезник 2007 – 2013.
- Общински план за развитие на община Божурище 2007 – 2013.
- Пенков, М. Почвознание. С. Агропрес, 1996.
- Програма за развитие на селските райони 2014-2020, Министерство на земеделието и храните, работен вариант, февруари 2014.
- Райков, Р. и колектив, Класификационна схема на типовете горски месторастения в Република България, ИАГ, 2011.
- Решение No 122 от 2007 г. на Министерския съвет (ДВ, бр. 21 от 2007 г.).
- Цанков, Ц., Спасов, Н., Стоянов, К. 2005. Неогенско-кватернерна палеогеография и геодинамика на Средна Струма. Унив. Изд. "Неофит Рилски".
- Янков, 2007. Атлас на гнездящите птици в България
- FAO/UNESCO, 2003. Digital Soil Map of the World and Derived Soil Properties, CD-ROM, Version 3.6. Information Division, FAO, Viale delle Terme di Caracalla, 00100 Rome, Italy.
- Crockford et al. 1996, Action plan for the Corncrake (*Crex crex*) in Europe.
- BirdLife International. 2004. Birds in Europe: Population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK. BirdLife Conservation Series No12. 374pp.
- BirdLife International. 2010. Position paper of the Birds and Habitats Directives Task Force on Biodiversity Offsets in the European Union, BirdLife International Habitat Task Force position paper, Brussels, 12pp.
- Delov, V. 1995. Investigations on the Corncrake (*Crex crex*) in the region of Sofia. - Annarie de l'Universite de Sofia, 88, 4: 25-31.
- Delov, V., Iankov, P. and N. Petkov. 1995. Pilot National Survey on the Corncrake in Bulgaria (Final report). Sofia, BSPB. 16pp.
- Delov, V. 1998. National Corncrake Survey in Bulgaria'96. (Final report). Sofia, BSPB. 28pp.

Списък на приложенията

Приложение 1. Заповед РД–809 за обявяване на защитена зона „Мешица” с идентификационен код BG0002101

Приложение 2. Решение No 122 от 02 Март 2007 г. за приемане на списък от защитени зони за опазване на дивите птици и списък от защитени зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

Приложение 3. Координатен регистър на границите на защитена зона „Мешица” с идентификационен код BG0002101 в координатна система 1970 г.

Приложение 4. Цифров модел на защитената зона и тематични карти

Приложение 5. Списък на обектите на културно-историческото наследство